

RAPORT DE EVALUARE SECTORIALĂ A RISCURILOR DE SPĂLARE A BANILOR ȘI FINANȚARE A TERORISMULUI ÎN SECTORUL COMERȚULUI CU BUNURI DE LUX

- OPERE DE ARTĂ, METALE ȘI PIETRE PREȚIOASE

conform art. 5 alin. (1) lit. i)-k) din Legea nr.129/2019 pentru prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative, cu modificările și completările ulterioare

2025

Oficiul Național de Prevenire și Combatere a Spălării Banilor

1

PARTEA I - INTRODUCERE

- I.1. Scopul evaluării
- I.2. Obiectivele evaluării
- I.3. Metodologia de evaluare a riscurilor
- I.4. Surse de date și informații
- I.5. Structura raportului

2

PARTEA II - SECTORUL COMERȚULUI CU OPERE DE ARTĂ ȘI BUNURI CULTURALE MOBILE

II.1. Profilul sectorului comerțului cu opere de artă și bunuri culturale mobile

- II.1.1. Definiția și rolul sectorului
- II.1.2. Bunurile culturale mobile
- II.1.3. Zone libere și depozitarea
- II.1.4. Importanța economică a sectorului și factorii contextuali
- II.1.5 Cadrul legal aplicabil

II.2. Evaluarea riscurilor de SB/FT

- II.2.1. Supravegherea sectorului la nivel național
- II.2.2 Dimensiunea sectorului comerțului cu opere de artă în România
- II.2.3. Riscurile identificate în contextul global
- II.2.4. Riscurile identificate la nivel național
- II.2.5. Criminalitate și tendințe în sectorul comerțului cu opere de artă și bunuri culturale mobile din România

II.3. Amenințări și vulnerabilități specifice sectorului

- II.3.1. Tipologii de spălare a banilor în sectorul comerțului cu opere de artă și bunuri culturale mobile
- II.3.2. Finanțarea terorismului
- II.3.3. Analiza vulnerabilităților SB/FT în asociere cu alte sectoare economice

2

II.4. Gestionarea riscurilor

II.4.1. Evaluarea și stabilirea profilului de risc pentru sectorul comercianților de artă și bunuri culturale mobile (matricea riscurilor)

II.4.2. Măsuri de gestionare și atenuare a riscurilor

II.4.3. Strategii de răspuns și management al riscurilor

II.5. Concluzii și recomandări

II.5.1. Rezumatul principalelor constatări

II.5.2. Recomandări și măsuri de atenuare

3

PARTEA III - SECTORUL COMERȚULUI CU METALE ȘI PIETRE PREȚIOASE

III.1. Profilul sectorului de comerț cu metale și pietre prețioase

III.1.1. Profilul economic al sectorului la nivel național și internațional

III.1.2. Caracteristici principale

III.1.3. Procesul Kimberley

III.1.4. Cadrul legislativ

III.2. Evaluarea riscurilor de SB/FT

III.2.1. Analiza riscurilor asociate sectorului de comerț cu metale și pietre prețioase

III.3. Amenințări și vulnerabilități

III.3.1. Amenințări asociate sectorului

III.3.2. Vulnerabilități asociate sectorului

III.3.3. Tendințe emergente privind riscurile de SB/FT asociate sectorului

III.4. Factori de atenuare a riscurilor

III.4.1. Factori de atenuare a riscurilor de SB/FT în sectorul comerțului cu metale și pietre prețioase

IV. Concluzii și recomandări

IV.1. Recomandări și măsuri de atenuare

ACRONIME ȘI ABREVIERI

AML	Anti money laundering - Combaterea spălării banilor
ANPC	Autoritatea Națională pentru Protecția Consumatorilor
FATF	Financial Action Task Force - Grupul de Acțiune Financiară Internațională- GAFI
CAEN	Clasificarea activităților din economia națională
CSB/CFT	Combaterea spălării banilor și combaterea finanțării terorismului
ENR	Evaluarea Națională a Riscurilor
EUROPOL	Agencia Uniunii Europene pentru Cooperare în Materie de Aplicare a Legii
FATF	Financial Action Task Force - Grupul de Acțiune Financiară Internațională- GAFI
FIU	Financial Intelligence Unit - Unitate de Informații Financiare
FT	Finanțarea Terorismului
H.G.	Hotărâre de Guvern
ICOM	Consiliul Internațional al Muzeelor
INTERPOL	Organizația Internațională a Poliției Criminale
KPCS	Schema de certificare a Procesului Kimberley
KYC	Know your customer - „Cunoaște-ți clientul”
MONEYVAL	Comitetul de experți pentru evaluarea măsurilor de CSB/CFT constituit la nivelul Consiliului Europei
NFT	Non-fungible tokens - jeton nefungibil
O.U.G.	Ordonanță de urgență
OFAC-SUA	Biroul de Control al Activelor Străine al Trezoreriei SUA
ONPCSB	Oficiul Național de Prevenire și Combatere a Spălării Banilor-Unitatea de Informații Financiare a României (FIU/UTF)
ONU	Organizația Națiunilor Unite
OSCE	Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa
PEP	Persoane expuse public
PIB	Produsul Intern Brut
RTS	Raport de tranzacții suspecte
SEE	Spațiului Economic European
SB	Spălarea Banilor
SNRA	Evaluarea Supranațională a Riscurilor
TBML	Trade Based Money Laundering - Spălarea banilor bazată pe comerț
TVA	Taxa pe valoare adăugată
UE	Uniunea Europeană
UNODC	Biroul Națiunilor Unite pentru Droguri și Criminalitate
WCO	Organizația Mondială a Vămirilor

PARTEA I

Introducere

I.1. Scopul evaluării

Scopul principal al evaluării sectoriale a riscurilor de spălare a banilor și finanțare a terorismului (SB/FT) pentru entitățile care desfășoară activități de comercializare a bunurilor de lux (precum opere de artă, metale și pietre prețioase) este identificarea și analiza riscurilor specifice. Evaluarea urmărește să identifice vulnerabilitățile asociate fiecărui sector în parte, amenințările interne și externe care pot facilita activitățile de spălare a banilor și finanțare a terorismului, precum și măsurile necesare pentru a le contracara.

Procesul de evaluare se concentrează pe analiza profilului clienților și a profilului tranzacțional al acestora în sectorul comerțului cu bunuri de lux (precum opere de artă, metale și pietre prețioase), având în vedere vulnerabilități în legătură cu disimularea fondurilor ilegale, lipsa transparenței privind proveniența bunurilor și destinația acestor categorii de bunuri de lux. De asemenea, se vor analiza tendințele emergente, schimbările de pe piața artei, respectiv piața de metale și pietre prețioase, luând în considerare specificul activităților desfășurate de entitățile din sector, care pot fi expuse la activități de spălare a banilor și finanțare a terorismului. Aceste tendințe includ creșterea numărului de tranzacții transfrontaliere, folosirea bunurilor de lux (precum opere de artă, metale și pietre prețioase) în scop investițional pentru stocarea sau mutarea averii și creșterea interesului pentru transferurile provenite din jurisdicții cu reglementări mai puțin stricte.

Evaluarea sectorială contribuie astfel la identificarea și înțelegerea factorilor care pot influența riscurile de SB/FT și la consolidarea măsurilor de atenuare în scopul prevenirii și combaterii acestor riscuri asociate sectorului comerțului cu bunuri de lux (precum opere de artă, metale și pietre prețioase).

I.2. Obiectivele evaluării

Obiectivele evaluării sectoriale a riscurilor de spălare a banilor și finanțare a terorismului (SB/FT) pentru sectorul comerțului cu bunuri de lux (precum opere de artă, metale și pietre prețioase) sunt multiple și vizează, în principal, identificarea, analizarea și determinarea riscurilor aferente fiecărui sector în parte. În acest context, obiectivele evaluării sunt următoarele:

Identificarea și analiza riscurilor de SB/FT: Evaluarea urmărește identificarea riscurilor specifice, atât actuale, cât și potențiale, aferente comerțului cu bunuri de lux (precum opere de artă, metale și pietre prețioase) ce pot apărea în cadrul activităților desfășurate de către aceste categorii de entități. Aceste riscuri sunt corespundente cu vulnerabilitățile sistemice la nivel sectorial, precum și cu tendințele emergente pe piața de artă, respectiv piața de metale și pietre prețioase, cum ar fi utilizarea tehnologiilor digitale și a criptomonedelor pentru tranzacționarea acestor tipuri de bunuri de lux.

Evaluarea vulnerabilităților sectoriale: Un obiectiv esențial al evaluării este identificarea punctelor slabe din cadrul sectorului de comerț cu bunuri de lux (precum opere de artă, metale și pietre prețioase). Aceasta include lipsa transparenței în tranzacțiile transfrontaliere, riscurile generate de țări terțe sau jurisdicții caracterizate prin sisteme slabe de prevenire și combatere a spălării banilor și finanțării terorismului (CSB/CFT), precum și zone cu reglementări fiscale mai permissive sau lacune în reglementările sectoriale aplicabile activităților din domeniul artei ori comerțului cu metale și pietre prețioase, care pot favoriza expunerea la activități de spălare a banilor și finanțare a terorismului.

Analiza impactului tendințelor pieței de artă și a comerțului cu metale și pietre prețioase: Evaluarea va analiza tendințele emergente pe piața de artă, respectiv piața de metale și pietre prețioase, inclusiv în ceea ce privește creșterea volumului de tranzacții online și utilizarea criptomonedelor, precum și identificarea riscurilor asociate cu dezvoltarea pieței de artă în regiunile cu reglementări slabe sau inexistente. Totodată, se vor avea în vedere alte elemente relevante în contextul global în ceea ce privește restricțiile instituite anumitor categorii de metale și pietre prețioase prin sancțiuni internaționale, embargouri, etc.

Evaluarea măsurilor existente de identificare a riscurilor: Evaluarea va examina măsurile de identificare și evaluare a riscurilor de SB/FT aplicate de entitățile raportoare care fac comerț cu opere de artă sau cu metale și pietre prețioase, dintre care amintim cel puțin următoarele: politici și proceduri de cunoaștere a clientelei (KYC), monitorizarea tranzacțiilor, raportarea tranzacțiilor suspecte și a tranzacțiilor cu numerar, respectarea reglementărilor naționale și internaționale în materie. De asemenea, va fi analizată eficiența acestor mecanisme raportat la riscurile identificate și eventualele deficiențe constatate.

Formularea de recomandări pentru reducerea riscurilor: În urma analizei riscurilor și vulnerabilităților, se vor propune măsuri de atenuare și recomandări punctuale pentru îmbunătățirea eficienței și eficacității sistemului național de prevenire și combatere a spălării banilor și finanțării terorismului pentru sectorul comerțului cu bunuri de lux (precum opere de artă, metale și pietre prețioase).

I.3. Metodologia de evaluare a riscurilor

Metodologia utilizată pentru identificarea și evaluarea riscurilor de spălare a banilor și finanțare a terorismului (SB/FT) în sectorul comerțului cu bunuri de lux (precum opere de artă, metale și pietre prețioase) a fost elaborată în conformitate cu standardele internaționale stabilite de Grupul de Acțiune Financiară Internațională (FATF) și cu cerințele reglementărilor naționale și europene aplicabile. Evaluarea riscurilor are ca scop identificarea, analiza și înțelegerea riscurilor specifice acestui sector, cu scopul implementării unor măsuri proporționale și eficiente de prevenire și combatere a SB/FT.

Etapele procesului de evaluare

Evaluarea riscurilor presupune parcurgerea mai multor etape, după cum urmează:

1. Colectarea și analiza datelor

Această etapă a presupus obținerea și analiza unui set variat de date, inclusiv:

- Informații colectate prin intermediul chestionarelor adresate entităților raportoare din sectorul comerțului cu bunuri de lux (precum opere de artă, metale și pietre prețioase), pentru a evalua măsurile implementate pentru prevenirea SB/FT;
- Analiza datelor statistice întocmite la nivelul ONPCSB, inclusiv date și informații relevante din rapoartele de tranzacții suspecte sau cu numerar și a statisticilor furnizate de autoritățile competente;
- Analiza unor rapoarte întocmite de organisme internaționale relevante în domeniul combaterii infracționalității transfrontaliere, inclusiv combaterea spălării banilor și finanțării terorismului.

2. Identificarea surselor relevante de date și informații

În cadrul acestei etape, au fost identificate sursele de date și informații relevante, printre care:

- Evaluările și rapoartele internaționale de referință, cum ar fi Evaluarea Națională a Riscurilor (ENR) și Evaluarea Supranațională a Riscurilor (SNRA) realizate de Comisia Europeană;
- Rapoarte ale organismelor internaționale precum UNODC, WCO, EUROPOL, etc. ;
- Rapoarte și baze de date privind sectorul metalelor și pietrelor prețioase;
- Analiza vulnerabilităților și amenințărilor asociate sectorului aurului/diamantelor;

- Rapoarte și cercetări recente asupra pieței de artă, incluzând tranzacțiile cu lucrări de artă și tendințele emergente;
- Analiza tipologiilor de riscuri identificate în sectorul artei și alte domenii conexe.

3. Identificarea și evaluarea riscurilor specifice fiecărui sector în parte

Analiza riscurilor sectoriale s-a concentrat pe identificarea și evaluarea vulnerabilităților și amenințărilor acestui sector, incluzând:

- Expunerea sectorului la activități cu risc ridicat, cum ar fi tranzacțiile de valori mari, cu opere de artă și bunuri culturale mobile sau metale și pietre prețioase;
- Analiza relațiilor de afaceri cu clienți din jurisdicții cu reglementări slabe sau inexistente, inclusiv din țări terțe;
- Evaluarea aplicării măsurilor de prevenire a SB/FT de către entitățile din fiecare sector în parte.

4. Analiza contextului general al sectorului

Evaluarea va analiza structura fiecărui sector în parte, interacțiunea acestuia cu alte sectoare economice și dimensiunea pieței de artă, respectiv a comerțului de metale și pietre prețioase, pentru a înțelege mai bine riscurile specifice. Este esențial să se aprecieze nivelul de expunere la riscuri de spălare a banilor și finanțare a terorismului în contextul în care sectorul bunurilor de lux (precum opere de artă, metale și pietre prețioase) are valențe internaționale și poate implica tranzacții complexe sau dificil de monitorizat.

Instrumente utilizate în evaluare

În cadrul procesului de evaluare au fost utilizate diverse metode pentru colectarea și analiza datelor și informațiilor, printre care:

- Chestionare adresate entităților din sector pentru a obține informații în mod direct din piață despre mecanismele folosite în scopul respectării obligațiilor legale în materie de CSB/CFT, inclusiv politicile interne și provocările întâlnite în relație cu clienții;
- Analiza datelor statistice deținute de autoritățile naționale competente;
- Solicitări de date și informații de la autoritățile naționale competente cu privire la tipologii sau cazuri (inclusiv stadiul în care se află sau orice informații relevante despre acestea) de spălare a banilor sau finanțare a terorismului în sectorul comerțului cu bunuri de lux (precum opere de artă, metale și pietre prețioase);

- Studiarea cazurilor de utilizare abuzivă a produselor și serviciilor din fiecare sector în parte, pentru a evidenția vulnerabilitățile majore și punctele slabe din cadrul reglementărilor actuale.

Evaluarea riscurilor asociate sectorului de comerț cu bunuri de lux (precum opere de artă, metale și pietre prețioase) include o analiză detaliată a contextului economic, juridic și operațional, având drept scop identificarea vulnerabilităților asociate artei, respectiv metalelor și pietrelor prețioase, evaluarea probabilității apariției unor amenințări de SB/FT și determinarea impactului acestora asupra sectorului artei, respectiv a sectorului de metale și pietre prețioase. Analiza se concentrează asupra riscurilor specifice, cum ar fi utilizarea abuzivă a comerțului online și riscurile asociate tranzacțiilor de valoare ridicată, în special în valută, inclusiv când tranzacțiile au o componentă transfrontalieră, clienții provenind din țări terțe sau jurisdicții care au sisteme slabe sau ineficiente de CSB/CFT.

I.4. Surse de date și informații

Colectarea de informații și date reprezintă o etapă esențială în evaluarea sectorială a riscurilor de spălare a banilor (SB) și finanțare a terorismului (FT), având ca scop obținerea unei imagini de ansamblu asupra vulnerabilităților și amenințărilor specifice sectorului comercianților de artă și bunuri culturale, respectiv a sectorului de comerț cu metale și pietre prețioase. Acest proces are la bază multiple surse de informații și baze de date, atât naționale, cât și internaționale, oficiale sau private, care sunt coroborate cu celelalte în scopul determinării riscurilor la nivel național prin raportare la tendințele globale de expunere la fenomene infracționale în sectorul de artă, respectiv sectorul de metale și pietre prețioase.

Pentru a obține o imagine de ansamblu asupra vulnerabilităților sectorului de artă, respectiv a sectorului de metale și pietre prețioase, au fost utilizate multiple surse de date, inclusiv:

1. Informații furnizate de entitățile raportoare, din fiecare sector în parte, prin completarea chestionarelor transmise. Acestea includ comercianți de artă, case de licitații, galerii de artă și intermediari din domeniul artei, precum și profesioniști care sunt autorizați să comercializeze metale și pietre prețioase. Chestionarele au permis colectarea de date esențiale privind produsele și serviciile oferite, categoriile de clienți deserviți, măsurile de prevenire a spălării banilor și finanțării terorismului (SB/FT) implementate și gradul de conformitate cu reglementările în vigoare. Aceste informații au fost fundamentale pentru evaluarea riscurilor sectoriale și identificarea vulnerabilităților și neconformităților.

2. Rapoartele și analizele autorităților competente: Acestea includ rapoarte întocmite de autoritățile naționale sau organismele internaționale relevante, cum ar fi Evaluarea Națională a Riscurilor, Evaluarea Supranațională a Riscurilor, rapoartele MONEYVAL și alte studii de impact. Aceste resurse au oferit informații importante despre vulnerabilitățile și amenințările la care este expus fiecare sector în parte, inclusiv prin identificarea factorilor de atenuare și a măsurilor de diminuare a riscurilor identificate în aceste rapoarte.

3. Datele statistice furnizate de autoritățile competente, inclusiv organele de aplicare a legii, care reprezintă o contribuție fundamentală în determinarea și înțelegerea riscurilor asociate fiecărui sector în parte. Aceste statistici au oferit informații relevante pentru identificarea amenințărilor și a vulnerabilităților, precum și pentru evidențierea tendințelor emergente care pot influența modul în care sectorul comercianților de artă, respectiv sectorul comercianților de metale și pietre prețioase, pot fi utilizate în scheme complexe de SB/FT.

4. Analiza statistică a incidentelor de spălare a banilor, inclusiv tipurile de scheme care pot fi utilizate pentru integrarea fondurilor ilicite prin achiziționarea de opere de artă de valoare mare sau de bijuterii din metale și pietre prețioase rare. Această analiză a fost esențială pentru evidențierea deficiențelor în aplicarea măsurilor de cunoaștere a clientelei și monitorizarea tranzacțiilor suspecte și a tranzacțiilor în numerar, reprezentând un punct de referință pentru remedierea acestora.

5. Studiile, statisticile și ghidurile elaborate de organisme internaționale, precum FATF (Grupul de Acțiune Financiară Internațională), UNODC (Biroul Națiunilor Unite pentru Droguri și Criminalitate), WCO (Organizația Mondială a Vămirilor), EUROPOL, INTERPOL, Comisia Europeană (inclusiv departamentul Eurostat) și alte organisme internaționale relevante. Aceste surse au furnizat o perspectivă globală asupra eforturilor necesare pentru combaterea criminalității organizate și combaterea spălării banilor și a finanțării terorismului asociate fiecărui sector în parte.

Colectarea de date primare realizată prin chestionare personalizate pentru sectorul de comerț cu bunuri de lux (precum opere de artă, metale și pietre prețioase) a permis obținerea de informații actualizate și relevante privind nivelul de conștientizare a riscurilor de spălare a banilor și finanțare a terorismului, inclusiv măsurile de conformitate adoptate și practicile operaționale utilizate în gestionarea acestor riscuri. În plus, analiza a evaluat vulnerabilitățile identificate în context internațional, utilizând studii, statistici și ghiduri de referință. Acestea au oferit o perspectivă integrată asupra riscurilor transfrontaliere și a tendințelor emergente în context global, care pot influența riscurile la nivel național asociate fiecărui sector în parte, în special în ceea ce privește noi scheme de spălare a banilor și finanțare a terorismului.

De asemenea, datele și informațiile obținute din surse deschise, cum ar fi rapoartele media, statistici publicate, studii independente și publicații de specialitate din domeniul artei și bunurilor culturale, respectiv domeniul comerțului cu metale și pietre prețioase, au oferit o perspectivă amănunțită asupra riscurilor emergente și a vulnerabilităților asociate care pot influența activitatea comercianților de artă, respectiv a comercianților de metale și pietre prețioase. Abordarea integrată a tuturor surselor de date și informații a permis realizarea unei evaluări detaliate, luând în considerare tendințele actuale și probabilitatea unor scenarii viitoare, asigurând astfel suportul pentru formularea de acțiuni și recomandări orientate pentru a reduce riscurile identificate pentru fiecare sector în parte.

I.5. Structura raportului

Raportul de evaluare a riscurilor asociate sectorului de comerț cu bunuri de lux (precum opere de artă, metale și pietre prețioase) este conceput pentru a oferi o imagine de ansamblu asupra expunerii la riscurile de spălare a banilor și finanțare a terorismului, ținând cont de particularitățile și vulnerabilitățile specifice fiecărui sector în parte – sectorul de artă și bunuri culturale, respectiv sectorul de comerț cu metale și pietre prețioase. Documentul urmărește o abordare cuprinzătoare a principalilor factori de risc, a mecanismelor de prevenire și combatere a spălării banilor și finanțării terorismului, precum și recomandările specifice adresate atât entităților raportoare, cât și autorităților naționale competente, în scopul gestionării eficiente a riscurilor identificate.

Raportul este împărțit în trei părți, astfel partea întâi are un rol introductiv și conține aspecte privind metodologia în baza căreia a fost realizat prezentul raport, sursele de date și informații folosite, analiza acestora, precum și o scurtă descriere a principalelor capitole din fiecare parte. A doua parte este dedicată evaluării riscurilor de SB/FT în sectorul comerțului cu opere de artă și bunuri culturale, în timp ce a treia parte cuprinde evaluarea riscurilor de SB/FT în sectorul de comerț cu metale și pietre prețioase.

PARTEA I. INTRODUCERE

Raportul de evaluare a riscurilor asociate sectorului comerțului cu bunuri de lux (precum opere de artă, metale și pietre prețioase) vizează o analiză cuprinzătoare a vulnerabilităților și amenințărilor acestui sector în ceea ce privește spălarea banilor (SB) și finanțarea terorismului (FT).

Această secțiune introductivă urmărește să stabilească contextul evaluării, explicând scopul general al raportului și importanța acestuia în contextul evaluării riscurilor de spălare a banilor și finanțarea a terorismului atât la nivel național, dar și internațional. De asemenea, sunt prezentate obiectivele principale ale evaluării, care includ identificarea riscurilor specifice, analiza impactului acestora asupra fiecărui sector în parte și formularea recomandărilor relevante cu scopul diminuării riscurilor identificate. Metodologia utilizată pentru realizarea acestei evaluări va fi expusă detaliat, astfel asigurându-se transparența procesului și garanții privind autenticitatea concluziilor obținute. În final, secțiunea va descrie structura raportului, oferind o imagine clară a modului în care este organizată analiza și cum fiecare parte a raportului contribuie la conturarea unei perspective de ansamblu asupra riscurilor evaluate.

PARTEA II. SECTORUL COMERȚULUI CU OPERE DE ARTĂ ȘI BUNURI CULTURALE MOBILE

Profilul sectorului comerțului cu opere de artă și bunuri culturale mobile

Sectorul artei este unul dintre cele mai complexe și dinamice din punct de vedere economic și cultural, având un impact semnificativ asupra economiei naționale și asupra pieței internaționale. Această secțiune are rolul de a defini în mod clar sectorul, de a-i descrie principalele componente și de a explica cum interacționează diferitele segmente ale acestuia.

Se va face o distincție clară între bunurile culturale mobile (precum operele de artă) și alte categorii de bunuri care sunt strâns legate de patrimoniul cultural. În continuare, se va explora conceptul de zone libere și depozitarea de bunuri culturale, accentuând riscurile suplimentare asociate cu tranzacțiile realizate în aceste zone. În această secțiune se va discuta, de asemenea, despre importanța economică a sectorului de artă în contextul global, subliniind rolul său în economia culturală, dar și riscurile economice pe care le poate aduce, având în vedere posibilele legături cu activități financiare ilicite. Se va încheia cu o prezentare a cadrului legal aplicabil, care va include atât reglementările internaționale, cât și legislația națională specifică sectorului, indicând cum aceasta influențează riscurile și măsurile de prevenire implementate în sector.

Evaluarea riscurilor de SB/FT

În această secțiune, vor fi abordate riscurile specifice de spălare a banilor și finanțare a terorismului asociate cu sectorul artei și bunurilor culturale. Începând cu o descriere detaliată a reglementărilor internaționale privind prevenirea SB/FT, vor fi analizate practicile de supraveghere aplicate la nivel național. De asemenea, vom examina dimensiunea sectorului de artă în România, inclusiv statisticile și datele relevante despre entitățile care operează în acest domeniu. O atenție deosebită va fi acordată riscurilor globale care pot afecta acest sector, având în vedere natura transnațională a pieței de artă și a bunurilor culturale. Analiza va include exemple de riscuri identificate la nivel internațional, precum tranzacțiile de mari dimensiuni realizate prin intermediul operelor de artă și utilizarea acestora pentru disimularea fondurilor ilicite. În paralel, va fi realizată o evaluare a riscurilor identificate la nivel național, în conformitate cu particularitățile economice și politice ale României. Secțiunea va analiza, de asemenea, tendințele în criminalitatea asociată sectorului de artă din România, incluzând date relevante privind infraționalitatea legată de fraudă, spălare de bani și alte activități ilegale.

Amenințări și vulnerabilități specifice sectorului

Amenințările și vulnerabilitățile specifice sectorului de artă vor fi abordate în această secțiune, cu scopul de a identifica și analiza factorii care pot intensifica riscurile de spălare a banilor și finanțare a terorismului în cadrul acestui domeniu. Vor fi prezentate principalele forme prin care sectorul de artă poate fi utilizat pentru facilitarea activităților financiare ilicite, cum ar fi utilizarea operelor de artă pentru a masca tranzacții suspecte sau efectuarea de tranzacții în condiții care permit opacitatea și evitarea supravegherii corespunzătoare, de exemplu, în zone libere sau în depozite care nu sunt reglementate sau controlate adecvat. În paralel, se va analiza cum sectorul de artă poate fi vulnerabil la utilizarea sa în scopuri de finanțare a terorismului, în contextul în care sectoare sensibile precum arta pot deveni canale pentru direcționarea fondurilor destinate activităților teroriste. Totodată, vor fi examinate interacțiunile sectorului de artă cu alte domenii economice vulnerabile, precum imobiliarele și comerțul de lux, care sunt adesea asociate cu riscuri de spălare a banilor. Secțiunea va include o evaluare detaliată a lacunelor reglementare identificate în cadrul acestui sector, precum și a modului în care autoritățile competente aplică reglementările existente, subliniind punctele slabe care pot fi exploatare de către entitățile implicate în activități financiare ilicite.

Gestionarea riscurilor

Această secțiune se concentrează pe măsurile adoptate de comercianții de artă și alte entități din acest sector pentru a preveni și a gestiona riscurile de spălare a banilor și finanțare a terorismului. Vor fi discutate măsurile de conformitate care sunt deja implementate la nivelul sectorului, monitorizarea tranzacțiilor și raportarea tranzacțiilor suspecte. De asemenea, se va analiza eficiența acestor măsuri, ținând cont de complexitatea pieței și de specificitatea tranzacțiilor de artă. Vom examina strategiile de răspuns și management al riscurilor utilizate de entitățile din sector pentru a face față riscurilor identificate, incluzând exemple de bune practici și de posibile deficiențe. O componentă importantă a acestei secțiuni va fi evaluarea profilului de risc al sectorului, folosind matricea riscurilor pentru a identifica și a prioritiza cele mai grave vulnerabilități și pentru a propune măsuri de atenuare.

Concluzii și recomandări

În concluzie, raportul va sintetiza principalele constatări din evaluarea riscurilor, indicând riscurile și vulnerabilitățile majore care afectează sectorul de artă. De asemenea, se vor formula recomandări strategice pentru autoritățile competente, cu scopul de a întări reglementările și de a îmbunătăți supravegherea acestui sector. Recomandările vor include și sugestii pentru comercianții de artă, privind consolidarea măsurilor de conformitate, educarea personalului și adoptarea unor practici mai riguroase de prevenire a riscurilor. În final, se va sublinia importanța colaborării între sectorul public și cel privat, precum și între autoritățile naționale și instituțiile internaționale, pentru a combate eficient spălarea banilor și finanțarea terorismului în domeniul artei și al bunurilor culturale mobile.

PARTEA III - SECTORUL COMERȚULUI CU METALE ȘI PIETRE PREȚIOASE

Profilul sectorului comerțului cu metale și pietre prețioase

Profilul sectorului comerțului cu metale și pietre prețioase reflectă un sector economic important, raportat la valoarea anuală a importurilor și exporturilor de astfel de bunuri, inclusiv raportat la volumul mare de tranzacții și valoarea ridicată a unor bijuterii din metale și pietre prețioase. La nivel național, sectorul este caracterizat printr-o reglementare riguroasă, desfășurarea de activități comerciale cu metale și pietre

prețioase fiind supusă autorizării și vizării anuale de către autoritățile competente. Cu toate acestea, există diferențe de reglementare între unele jurisdicții fapt care crește expunerea actorilor implicați la riscuri de spălare a banilor și finanțare a terorismului, mai ales când fluxurile financiare sunt transfrontaliere și lanțurile de comercializare sunt complexe.

Evaluarea riscurilor de SB/FT

Evaluarea riscurilor presupune identificarea riscurilor principale asociate sectorului de comerț cu metale și pietre prețioase în România și analizarea acestora în raport cu datele și informațiile relevante, în scopul determinării nivelului de risc și probabilitatea producerii acestora. Pentru o înțelegere corespunzătoare a acestor riscuri, analiza are în vedere factori precum caracteristicile tranzacțiilor, gradul de conformitate al entităților raportoare, dar și existența unor vulnerabilități la nivel transfrontalier.

Amenințări și vulnerabilități

Amenințările și vulnerabilitățile prezentate vizează o serie de factori interni și externi care pot expun sectorul de comerț cu metale și pietre prețioase la activități complexe de spălare a banilor sau finanțare a terorismului, inclusiv scheme de spălare a banilor bazate pe comerț. Printre amenințările principale se numără caracterul transfrontalier al tranzacțiilor, existența unor rețele infracționale și utilizarea abuzivă a acestor bunuri, datorită valorii ridicate, portabilității și capacității de tranzacționare.

Factori de atenuare

Factorii de atenuare reflectă eforturile atât legislative, cât și operaționale ale tuturor actorilor implicați și care contribuie la reducerea riscurilor de spălare a banilor și finanțare a terorismului în sectorul de comerț cu metale și pietre prețioase la nivel național și internațional. Din punct de vedere legislativ, legislația din România este aliniată reglementărilor la nivel european și standardelor internaționale în materie. De asemenea, colaborarea între instituții, atât la nivel național, cât și internațional, sprijină schimbul de informații și aplicarea coordonată a măsurilor de prevenire.

Concluzii și recomandări

Sunt prezentate principalele constatări ale evaluării riscurilor de SB/FT asociate sectorului de comerț cu metale și pietre prețioase, iar în final sunt formulate o serie de recomandări relevante și măsuri de atenuare a riscurilor identificate. Acestea vizează asigurarea conformității în rândul entităților raportoare, activități de instruire periodică, îmbunătățirea cooperării între entitățile raportoare și autoritățile competente, inclusiv prin încheierea de parteneriate public-privat (PPP). De asemenea, cooperarea internațională dintre autorități și facilitarea schimbului de informații în scopul detectării și urmăririi unor activități infracționale transfrontaliere are un rol fundamental în combaterea infracționalității economice, în special spălarea banilor și finanțarea terorismului care pot avea consecințe deosebit de grave atât la nivel național, dar și internațional.

PARTEA II

**Sectorul comerțului cu opere de
artă și bunuri culturale mobile**

II.1. Profilul sectorului comerțului cu opere de artă și bunuri culturale mobile

II.1.1. Definiția și rolul sectorului

Sectorul comerțului cu opere de artă este alcătuit din entități care desfășoară activități de comercializare a operelor de artă sau care acționează ca intermediari în comerțul cu opere de artă și persoane care depozitează sau comercializează opere de artă sau care acționează ca intermediari în comerțul cu opere de artă, inclusiv atunci când această activitate este desfășurată de galerii de artă și case de licitații sau în zone libere, dacă valoarea tranzacției sau a unei serii de tranzacții conexe depășește pragul stabilit de legislație.

Este important de menționat că termenii „artă”, „antichități” și „bunuri culturale” nu beneficiază de o definiție unitară și universal acceptată, nici la nivel național, nici internațional. Această lipsă de standardizare generează variații semnificative de interpretare, care pot influența direct cadrul de reglementare și procesele de monitorizare a tranzacțiilor în acest sector.

Conform legislației naționale^[1], *operele de artă* reprezintă:

1. tablouri, colaje și plachete decorative similare, picturi și desene, executate integral de mână, altele decât planurile și desenele de arhitectură, de inginerie și alte planuri și desene industriale, comerciale, topografice sau similare, originale, executate manual, texte manuscrise, reproduceri fotografice pe hârtie sensibilizată și copii carbon obținute de pe planurile, desenele sau textele enumerate mai sus și articolele industriale decorate manual;
2. gravuri, stampe și litografii, originale vechi sau moderne, care au fost trase direct în alb-negru sau color, ale uneia sau mai multor plăci/planșe executate în întregime manual de către artist, indiferent de proces sau de materialul folosit de acesta, fără a include procese mecanice sau fotomecanice;
3. producții originale de artă statuară sau de sculptură, în orice material, numai dacă sunt executate în întregime de către artist; copiile executate de către un alt artist decât autorul originalului;
4. tapiserii executate manual după modele originale asigurate de artist, cu condiția să existe cel mult 8 copii din fiecare;
5. piese individuale de ceramică executate integral de către artist și semnate de acesta;
6. emailuri pe cupru, executate integral manual, în cel mult 8 copii numerotate care poartă semnătura artistului sau denumirea/numele atelierului, cu excepția bijuteriilor din aur sau argint;
7. fotografiile executate de către artist, scoase pe suport hârtie doar de el sau sub supravegherea sa, semnate, numerotate și limitate la 30 de copii, incluzându-se toate dimensiunile și monturile.

[1] Articolul 312 alineatul (1) litera (a) – Legea nr. 227/2015 privind Codul fiscal

Arta sau *opera de artă* este înțeleasă, în sens larg, ca un obiect de interes artistic. Unele forme de artă includ picturi, desene, colaje, plăci decorative sau imagini similare executate manual; gravuri originale, litografii sau alte tipărituri; sculpturi sau statui; piese de sculptură; tapiserii sau alte tapete; ceramică; emailuri pe cupru; fotografii; obiecte de colecție și alții. Arta poate include și forme digitale, precum creații securizate sau reprezentate sub forma tokenurilor nefungibile NFT^[2].

Pe de altă parte, *bunurile culturale mobile* se referă la obiecte cu valoare istorică, arheologică, documentară, etnografică, artistică, științifică și tehnică, literară, cinematografică, numismatică, filatelică, heraldică, bibliofilă, cartografică și epigrafică, reprezentând mărturii materiale ale evoluției mediului natural și ale relațiilor omului cu acesta, ale potențialului creator uman și ale contribuției românești, precum și a minorităților naționale la civilizația universală. Acestea acoperă o gamă largă de bunuri, cum ar fi: bunuri arheologice și istorico-documentare (de exemplu: unelte, inscripții, monede, bijuterii, arme, însemne funerare, etc.), bunuri cu semnificație artistică, bunuri cu semnificație etnografică, bunuri de importanță științifică, bunuri de importanță tehnică^[3].

Unele dintre operele de artă reglementate de art. 312 alin. (1) lit. a) din Codul Fiscal pot fi incluse în categoria bunurilor culturale mobile definită de Legea nr. 182/2000, în special acele lucrări de artă cu valoare istorică sau culturală ce fac parte din patrimoniul cultural național, iar, prin urmare, atunci când ne referim la sectorul comerțului cu opere de artă și bunuri culturale, deși principalul nostru obiectiv vizează comercializarea operelor de artă, așa cum sunt ele definite de Codul Fiscal, este important să menționăm că, în anumite situații, aceste opere de artă pot fi, simultan, clasificate și ca bunuri culturale mobile, în contextul protejării patrimoniului național, astfel încât sectorul în cauză este reglementat în mod special nu doar pentru a asigura o circulație legală și etică a operelor de artă, ci și pentru a proteja atât valoarea lor artistică, cât și integritatea patrimoniului cultural național.

Sectorul comerțului cu opere de artă/bunurilor culturale mobile din România are un rol esențial în promovarea și circulația valorilor culturale, în susținerea economiei creative și în asigurarea integrității patrimoniului mobil. Acest domeniu se află la intersecția dintre economie, cultură și legislație, influențând în mod direct atât dinamica pieței interne, cât și percepția internațională a patrimoniului românesc.

[2] NFT-urile sunt unități digitale, sau jetoane, care pot fi sub formă de artă, muzică, articole din joc, videoclipuri, obiecte de colecție și multe altele, pe un blockchain care poate reprezenta proprietatea fișierelor digitale prin portofele digitale și contracte inteligente. A se vedea “Ce este un NFT? Tokenuri nefungibile explicate”, Forbes 8 aprilie 2022 (editori Robyn Conti, John Schmidt).

[3] Legea nr. 182 din 25 octombrie 2000 privind protejarea patrimoniului cultural național mobil

- Comercianții de artă contribuie la punerea în valoare a creației artistice, prin intermedierea tranzacțiilor, expunerea și promovarea operelor și obiectelor cu valoare culturală. Ei joacă un rol-cheie în educarea pieței, dezvoltarea colecționarilor și formarea gustului estetic.
- Casele de licitații, galeriile de artă și persoanele care acționează ca intermediari facilitează conectarea pieței românești la circuitele regionale și globale de comerț cu artă, permițând circulația legală a bunurilor culturale și atragerea investitorilor internaționali.
- Tranzacțiile din acest sector generează venituri prin TVA, comisioane și alte taxe asociate.
- Întrucât comerțul cu opere de artă este recunoscut la nivel internațional ca un domeniu expus la riscuri de spălare a banilor și trafic ilicit, profesioniștii din acest sector au responsabilitatea de a aplica măsuri de diligență, de a raporta tranzacțiile suspecte și de a colabora cu autoritățile competente, consolidând astfel reziliența sistemului financiar și cultural.

Comerțul cu opere de artă și bunuri culturale mobile joacă un rol esențial în identificarea și gestionarea riscurilor de spălare a banilor (SB) și finanțare a terorismului (FT), având în vedere caracteristicile specifice ale pieței și riscul asociat tranzacțiilor cu astfel de bunuri. Reglementările europene și standardele internaționale prevăd dispoziții în scopul protejării sectorului împotriva utilizării în scopuri ilicite, impunând profesioniștilor din acest sector măsuri de prevenție. Aceștia trebuie să aplice măsuri de identificare și verificare a clienților (persoane fizice și juridice) și a beneficiarului real, să evalueze riscurile, pentru a preveni introducerea în circuitul legal a fondurilor ilicite și să păstreze documente privind tranzacțiile, identitatea clientului și a beneficiarului real al acestuia, sursa fondurilor, pentru a permite autorităților verificarea ulterioară, în conformitate cu cerințele legale.

De asemenea, au obligația legală de a raporta tranzacțiile suspecte către Oficiul Național de Prevenire și Combatere a Spălării Banilor (ONPCSB), atunci când există indicii rezonabile că o tranzacție ar putea fi folosită pentru spălarea banilor sau finanțarea terorismului.

II.1.2. Bunurile culturale mobile

Bunurile culturale mobile reprezintă o componentă esențială a patrimoniului cultural național, cuprinzând obiecte care dețin valoare istorică, arheologică, artistică, științifică, tehnică, documentară, literară, religioasă sau simbolică. Aceste bunuri reprezintă mărturii materiale ale evoluției societății, ale relațiilor omului cu mediul său

natural și cultural, precum și ale contribuției românești la civilizația universală. Categoria include o gamă largă de bunuri^[4] precum artefacte arheologice și istorico-documentare (de exemplu: unelte, inscripții, monede, bijuterii, arme, însemne funerare, etc.), opere de artă (de exemplu: picturi, sculpturi, gravuri și altele), obiecte de cult, monumente de for public, piese de mobilier, manuscrise rare, instrumente muzicale, obiecte etnografice, hărți, prototipuri tehnice și alte elemente de patrimoniu mobil.

Prin natura lor, aceste bunuri sunt susceptibile de a fi transportate, comercializate, exportate sau introduse pe piață ilegal, ceea ce le face vulnerabile la degradare, pierdere sau utilizare ilicită. În acest context, protejarea bunurilor culturale mobile presupune nu doar măsuri administrative și juridice pentru conservare și evidență, ci și măsuri de prevenire a comerțului ilegal, de supraveghere a pieței de artă și de colaborare interinstituțională la nivel național și internațional.

În România, comerțul cu bunuri culturale mobile care fac parte din patrimoniul cultural național este reglementat printr-un cadru legislativ specific, potrivit căruia vânzarea publică sau intermedierea vânzării acestor bunuri culturale mobile^[5] aflate în proprietate privată poate fi realizată exclusiv de către operatori economici autorizați de Ministerul Culturii, cu avizul Comisiei Naționale a Muzeelor și Colecțiilor, conform prevederilor Legii nr. 182/2000. Acești operatori trebuie să respecte norme stricte privind evidența, protejarea și, după caz, notificarea transferurilor bunurilor culturale, în scopul conservării patrimoniului național. Totuși, regimul de autorizare se aplică doar bunurilor culturale clasate (în categoriile Tezaur și Fond), ceea ce lasă o parte considerabilă culturale clasate (în categoriile Tezaur și Fond), ceea ce lasă o parte considerabilă a pieței de artă — în special cea care implică opere contemporane sau obiecte neclasate — în afara unei reglementări clare, afectând astfel capacitatea de identificare și monitorizare a tuturor actorilor din domeniu și limitând eficiența mecanismelor de supraveghere și conformare.

Operatorii economici autorizați să comercializeze bunuri culturale mobile aparținând patrimoniului cultural național sunt obligați să dețină un registru în care sunt menționate corect și complet numele și adresa ofertantului, descrierea și prețul fiecărui bun. Informațiile conținute în registru sunt confidențiale. De asemenea, sunt obligați să notifice în scris, în termen de 5 zile de la data ofertei, serviciile publice deconcentrate ale Ministerului Culturii cu privire la existența bunurilor susceptibile de a fi clasificate.

Persoanele fizice sau juridice de drept privat, proprietare ale bunurilor culturale mobile clasate, au obligația de a anunța în scris serviciile publice deconcentrate ale

[4] Art. 3 din Legea nr. 182/2000 privind protejarea patrimoniului cultural național mobil

[5] Bunuri aparținând patrimoniului cultural național

Ministerului Culturii în termen de 15 zile de la data transferării unui astfel de bun în proprietatea altei persoane, precum și de la data instituirii unui drept real asupra unui astfel de bun.

În cazul pierderii sau al furtului bunurilor culturale mobile clasate, proprietarii, titularii altor drepturi reale, titularii dreptului de administrare, precum și deținătorii cu orice titlu ai acestor bunuri au obligația de a anunța, în scris, în termen de 24 de ore de la constatare, organul de poliție din raza teritorială.

Raportul pentru anul 2023 al Organizației Mondiale a Vămirilor^[6] (WCO) subliniază că traficul ilicit de bunuri culturale continuă să reprezinte o amenințare semnificativă pentru patrimoniul cultural global. Acesta include furtul, contrabanda și vânzarea ilegală a obiectelor de artă și artefactelor istorice. Zonele afectate de conflicte armate sau instabilitate politică, sunt mai vulnerabile la pierderea patrimoniului cultural din cauza traficului ilicit.

Conform acestui raport, traficul ilicit de bunuri culturale mobile a înregistrat o creștere semnificativă în ultimii ani, evidențiind vulnerabilități majore în protejarea patrimoniului cultural global. În 2022 s-a înregistrat o creștere de 50% a cazurilor raportate față de anul 2021, urmată de o nouă creștere de 15% în anul 2023. Această tendință este atribuită în mare parte intensificării activităților de control și raportare ale autorităților vamale din Ucraina, în contextul conflictului armat și al creșterii riscurilor de trafic cu obiecte culturale din zone afectate.

De asemenea, raportul evidențiază necesitatea unei abordări coordonate și a unei cooperări internaționale continue pentru a proteja patrimoniul cultural și a preveni traficul ilicit de bunuri culturale.

II.1.3. Zone libere și depozitarea

În România funcționează în prezent șase zone libere: Constanța^[7], Brăila^[8], Galați^[9], Sulina^[10], Giurgiu^[11] și Curtici - Arad^[12].

[6] <https://www.wcoomd.org/en/media/newsroom/2024/june/wco-releases-illicit-trade-report-2023.aspx>

[7] <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/3520;>

<https://legislatie.just.ro/public/DetaliiDocument/294711>

[8] <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/4896>

[9] <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/4670>

[10] <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/237827>

[11] <https://legislatie.just.ro/public/DetaliiDocument/9846>

[12] <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/18406>

Zonele libere sunt suprafețele în teritoriul vamal al unui stat exceptate de la regimul său vamal, unde nu se percep taxe vamale de import și a altor impozite, proceduri administrative simplificate și anumite importuri scutite de taxe.

Activitățile desfășurate într-o zonă liberă sunt reglementate prin aprobare prealabilă acordată de biroul vamal de supraveghere al zonei respective, care stabilește obligațiile operatorului privind organizarea evidenței operative a mărfurilor.

Printre activitățile care se pot efectua în zonele libere sunt: manipularea, depozitarea, licitarea, vânzarea-cumpărarea, expertizarea, organizarea de expoziții, depozitare și alte activități specifice zonelor libere^[13].

Riscul de spălare a banilor în sectorul comerțului cu opere de artă este amplificat de existența pe scară largă a facilităților de depozitare în zone libere, cum ar fi porturile libere. Aceste zone oferă infractorilor posibilitatea de a spăla bani prin achiziționarea, vânzarea și depozitarea operelor de artă valoroase, fără taxe vamale și cu un control redus asupra identității, fără necesitatea deplasării fizice a bunurilor peste granițe.

Potrivit informațiilor furnizate de autoritățile competente, în prezent, în zonele libere aflate pe teritoriul vamal al României nu se desfășoară activități de depozitare sau comercializare a operelor de artă.

Zonele libere care sunt operaționale pe teritoriul vamal al Uniunii, așa cum au fost comunicate Comisiei de către statele membre sunt publicate pe site-ul Comisiei Europene^[14].

Cel mai mare port liber din Europa dedicat depozitării și activităților comerciale legate de opere de artă este Portul Liber din Geneva (Geneva Freeport), situat în Elveția. Acesta a devenit un centru preferat pentru colecționari, galerii și muzee care sunt interesați să depoziteze opere de artă în condiții optime și cu avantaje fiscale.

Depozitarea operelor de artă se referă la ansamblul activităților și condițiilor prin care operele de artă sunt păstrate în mod sigur și controlat, pentru perioade determinate sau nedeterminate, în scopuri de conservare, protecție, cercetare, expoziție ulterioară ori tranzacționare.

[13] Legea nr. 84/1992 privind regimul zonelor libere

[14] https://taxation-customs.ec.europa.eu/customs-4/free-zones_en

În anul 2019 a fost inaugurat la București primul depozit privat din România destinat operelor de artă și bunurilor culturale, care oferă condiții de conservare conforme standardelor internaționale (ICOM), cu climat controlat, securitate avansată și monitorizare permanentă. Spațiul de 5.000 mp răspunde atât nevoilor instituțiilor publice, cât și celor private, oferind și servicii de transport, ambalare, manipulare specializată și organizare de expoziții. Această inițiativă este considerată un pas important în profesionalizarea și protejarea patrimoniului cultural național.

II.1.4. Importanța economică a sectorului și factorii contextuali

Prin activitatea sa, sectorul comerțului cu opere de artă contribuie semnificativ la dezvoltarea economiei culturale și creative, generând venituri, locuri de muncă și investiții, în special în zonele urbane și turistice. De asemenea, operele de artă și bunurile de patrimoniu devin tot mai frecvent instrumente de investiție, fiind percepute ca active alternative în portofoliile private și instituționale. Comerțul cu artă și bunuri culturale mobile stimulează sectorul turismului cultural, atrăgând vizitatori și colecționari la expoziții, licitații și evenimente de artă, ceea ce duce la creșterea cererii pentru servicii auxiliare, cum ar fi cazare, transport și alte activități comerciale conexe.

Pe lângă impactul economic direct, comerțul cu opere de artă și bunuri culturale mobile are un rol esențial în protejarea și promovarea patrimoniului cultural, contribuind totodată la consolidarea imaginii internaționale a unei țări.

Contribuția sectorului comerțului cu opere de artă/bunuri culturale mobile la economia României face parte integrantă a sectoarelor culturale și creative (ICC), care pot avea un impact semnificativ asupra produsului intern brut (PIB) și ocupării forței de muncă.

Conform strategiei sectoriale în domeniul culturii 2023-2030^[15], elaborată de Ministerul Culturii, sectorul cultural reprezintă 3,1% din produsul intern brut (PIB) național. Cu toate acestea, nu există date statistice detaliate exclusiv pentru comerțul de artă și bunuri culturale mobile, ceea ce subliniază necesitatea unor cercetări aprofundate pentru o mai bună înțelegere a contribuției acestui sector.

Factorii contextuali care influențează activitatea comercianților de artă sunt variați și interconectați. În primul rând, cadrul legislativ și reglementările specifice, inclusiv cerințele privind autentificarea și protecția patrimoniului cultural, constituie un element esențial pentru buna desfășurare a comerțului cu artă și bunuri culturale mobile.

[15] <https://www.umpcultura.ro/Files/uploads/2950-01%20SSDC.pdf>

De asemenea, condițiile economice, cum ar fi starea generală a economiei și cererea pentru operele de artă, au un impact direct asupra pieței, determinând prețurile și disponibilitatea bunurilor. În paralel, schimbările culturale și preferințele publicului, influențate de tendințele în artă și cultura populară, joacă un rol important în orientarea comerțului și în adaptarea acestuia la cerințele pieței.

În plus, dezvoltarea tehnologică, în special digitalizarea și apariția platformelor online de vânzare, schimbă modul în care comercianții interacționează cu cumpărătorii și își promovează produsele. Aceste evoluții sporesc accesibilitatea și transparența tranzacțiilor, facilitând astfel accesul pe piață și sprijinind o mai bună monitorizare a activităților. Toți acești factori se combină pentru a modela activitatea comercianților de artă și bunuri culturale mobile, influențând atât oportunitățile, cât și provocările din sector, oferind noi perspective asupra modului în care sectorul se poate dezvolta în viitor.

II.1.5. Cadrul legal aplicabil

Sectorul persoanelor care comercializează opere de artă sau care acționează ca intermediari în comerțul cu opere de artă, precum și cele care depozitează sau comercializează opere de artă, inclusiv atunci când această activitate este desfășurată de galerii de artă și case de licitații sau în zone libere, sunt considerate entități raportoare dacă valoarea tranzacției sau a unei serii de tranzacții conexe reprezintă echivalentul în lei a cel puțin 10.000 EUR. Acestea funcționează în România în baza unui cadru juridic general care reglementează înființarea și funcționarea, obligațiile fiscale, conformitatea cu reglementările privind prevenirea spălării banilor și finanțarea terorismului (CSB/CFT), precum și punerea în aplicare a sancțiunilor internaționale. Deși acest sector nu este reglementat printr-o legislație specifică și nu impune obligația obținerii unei autorizații pentru desfășurarea activității, entitățile din acest domeniu trebuie să respecte cadrul legal general aplicabil în materie economică și financiară și de prevenire și combatere a spălării banilor și a finanțării terorismului.

În materia prevenirii și combaterii spălării banilor și finanțării terorismului, cadrul juridic principal este stabilit prin Legea nr. 129/2019 pentru prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative, care transpune în legislația națională Directiva (UE) 2015/849. Legea stabilește obligațiile entităților raportoare, incluzând cerințele de conformitate CSB/CFT.

Conform prevederilor art. 5 alin. 1 lit. j) și lit. k) din Legea nr. 129/2019, coroborată cu normele sale de aplicare aprobate prin Ordinul Președintelui ONPCSB nr. 37/2021, persoanele care comercializează opere de artă sau care acționează ca intermediari în comerțul cu opere de artă, precum și cele care depozitează sau comercializează opere de artă, inclusiv atunci când această activitate este desfășurată de galerii de artă și case de licitații sau în zone libere, sunt considerate entități raportoare dacă valoarea tranzacției sau a unei serii de tranzacții conexe reprezintă echivalentul în lei a cel puțin 10.000 EUR. De asemenea, termenul „opere de artă” este definit conform art. 312 alin. (1) lit. a) din Legea nr. 227/2015 privind Codul Fiscal, cu modificările ulterioare.

Această activitate poate fi desfășurată atât de persoane fizice, cât și de persoane fizice autorizate sau persoane juridice, în conformitate cu prevederile Legii nr. 31/1990 privind societățile și O.U.G. nr. 44/2008 privind desfășurarea activităților economice de către persoanele fizice autorizate, întreprinderile individuale și întreprinderile familiale, aprobată prin Legea nr. 182/2016.

După adoptarea Legii nr. 129/2019 pentru prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului, în vederea asigurării unei supravegheri și monitorizări eficiente a categoriilor de entități raportoare, s-a impus necesitatea identificării celor care intră sub incidența legii în materia prevenirii și combaterii spălării banilor și finanțării terorismului.

În acest sens, a fost adoptată Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 53/2022 privind modificarea și completarea Legii nr. 129/2019 pentru prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative. Astfel, au fost stabilite în sarcina unor categorii de entități raportoare, inclusiv pentru entitățile raportoare din sectorul comerțului cu opere de artă, obligația de a notifica Oficiul, exclusiv electronic, cu privire la începerea/suspendarea/încetarea activității care intră sub incidența acestei legi.

România, în calitate de stat membru al Uniunii Europene și al Organizației Națiunilor Unite, are obligația de a implementa măsurile impuse de Consiliul de Securitate al ONU și de Uniunea Europeană în ceea ce privește sancțiunile economice și financiare. Aceste sancțiuni vizează persoane, entități sau state desemnate, iar aplicarea acestora este obligatorie pentru toate entitățile economice, inclusiv cele din sectorul comerțului cu operele de artă și bunuri culturale mobile.

În perioada supusă evaluării sectoriale, cadrul național de aplicare a sancțiunilor internaționale este reglementat prin Ordonanța de Urgență a Guvernului nr. 202/2008 privind punerea în aplicare a sancțiunilor internaționale și Hotărârea Guvernului nr. 603/2011 pentru aprobarea Normelor privind supravegherea de către Oficiul Național de Prevenire și Combatere a Spălării Banilor a modului de punere în aplicare a sancțiunilor internaționale. Totodată, începând cu decembrie 2024, Ordonanța de Urgență a Guvernului nr. 202/2008 a fost modificată, consolidând obligațiile în ceea ce privește punerea în aplicare a sancțiunilor internaționale și raportarea către autoritățile competente a măsurilor de punere în aplicare. Astfel, în contextul aplicării sancțiunilor internaționale, entitățile raportoare sepravegheate de Oficiu au obligația de a îngheța, fără întârziere, fondurile și resursele economice impuse sancțiunilor și de a raporta acest lucru de îndată către ONPCSB.

La nivelul Uniunii Europene, reglementările în materia prevenirii și combaterii spălării banilor și finanțării terorismului sunt în continuă evoluție, iar noul pachet legislativ adoptat de Uniunea Europeană introduce un cadru mai strict de reglementare și supraveghere. Acesta include și Regulamentul (UE) 2024/1620, care instituie Autoritatea Europeană pentru Combaterea Spălării Banilor (AMLA), aceasta având un rol central pentru autoritățile de supraveghere și de a media eventualele conflicte dintre acestea. De asemenea, pachetul include, Directiva (UE) 2024/1640 (AMLD6) privind mecanismele care trebuie instituite de statele membre pentru prevenirea utilizării sistemului financiar în scopul spălării banilor sau finanțării terorismului, de modificare a Directivei (UE) 2019/1937 și de modificare și abrogare a Directivei (UE) 2015/849 și Directiva (UE) 2024/1654 a Parlamentului European și a Consiliului din 31 mai 2024 de modificare a Directivei (UE) 2019/1153 în ceea ce privește accesul autorităților competente la registrele centralizate de conturi bancare prin intermediul sistemului de interconectare și măsurile tehnice de facilitare a utilizării evidențelor tranzacțiilor și Regulamentul (UE) 2024/1624 privind prevenirea utilizării sistemului financiar în scopul spălării banilor sau finanțării terorismului.

Aceste noi reglementări vor avea un impact asupra tuturor sectoarelor economice, inclusiv asupra entităților din acest sector, care vor trebui să își adapteze mecanismele de conformitate pentru a răspunde noilor cerințe impuse de legislația europeană și internațională și pentru menținerea unui cadru operațional conform și competitiv.

Deși acest sector nu beneficiază de o legislație specifică dedicată, entitățile care desfășoară activități în acest domeniu trebuie să respecte reglementările naționale și internaționale privind înființarea și funcționarea societăților, transparența financiară, prevenirea spălării banilor și aplicarea sancțiunilor internaționale.

De asemenea, persoanele care comercializează sau depozitează opere de artă sau care acționează ca intermediari în comerțul de opere de artă, inclusiv atunci când această activitate este desfășurată de galerii de artă și case de licitații, în cazul în care valoarea tranzacției sau a unei serii de tranzacții legate între ele reprezintă echivalentul în lei a 10.000 euro sau mai mult și persoanele care depozitează sau comercializează opere de artă sau care acționează ca intermediari în comerțul cu opere de artă, atunci când această activitate este desfășurată în zone libere, în cazul în care valoarea tranzacției sau a unei serii de tranzacții legate între ele reprezintă echivalentul în lei a 10.000 euro sau mai mult, trebuie să aibă în vedere și alte acte normative specifice sectorului, în funcție de activitatea efectiv desfășurată, printre care enumerăm:

- Legea nr. 182/2000 (*republicată*) privind protejarea patrimoniului cultural național mobil, care a fost republicată în Monitorul Oficial al României nr. 259 din 9 aprilie 2014, cu modificările și completările ulterioare,
- Hotărârea de Guvern nr. 1.420/2003 pentru aprobarea Normelor privind comerțul cu bunuri culturale mobile, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 900 din 16 decembrie 2003, cu modificările și completările ulterioare,
- Hotărârea de Guvern nr. 886/2008 pentru aprobarea Normelor de clasare a bunurilor culturale mobile, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 647 din 11 septembrie 2008,
- Legea nr. 8/1996 privind dreptul de autor și drepturile conexe, care a fost republicată în Monitorul Oficial al României, nr.489 la data de 14 iunie 2018, cu modificările și completările ulterioare,
- Legea nr. 84/1992 privind regimul zonelor libere, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 182 din 30 iulie 1992, cu modificările și completările ulterioare, modificată și completată prin Legea nr. 244/2004 publicată în Monitorul Oficial al României nr. 543 din 17 iunie 2004, cu modificările și completările ulterioare.

Activitățile comercianților de artă și circulația bunurilor culturale sunt supuse unui regim juridic complex, reglementat atât la nivel european, cât și internațional, cu scopul de a proteja patrimoniul cultural, de a preveni traficul ilicit și de a asigura transparența tranzacțiilor. Aceste norme contribuie semnificativ la prevenirea și combaterea spălării banilor, având în vedere riscurile asociate valorii ridicate, mobilității și, uneori, lipsei de trasabilitate a obiectelor de artă.

Printre reglementările internaționale relevante se numără:

- Regulamentul (UE) 2019/880 al Parlamentului European și al Consiliului din 17 aprilie 2019 privind introducerea și importul bunurilor culturale, care stabilește cerințe stricte pentru introducerea în Uniunea Europeană a bunurilor culturale provenite din țări terțe, în vederea combaterii importului ilicit și protejării patrimoniului global.
- Regulamentul (CE) nr. 116/2009 al Consiliului din 18 decembrie 2008 privind exportul bunurilor culturale, care reglementează condițiile de export al acestor bunuri din UE către țări terțe, prin introducerea unui sistem de autorizare și control pentru a preveni pierderea obiectelor de importanță culturală.
- Regulamentul (UE) nr. 952/2013 al Parlamentului European și al Consiliului din 09 octombrie 2013 de stabilire a Codului vamal al Uniunii (reformare), care oferă cadrul procedural general pentru circulația mărfurilor în și din Uniunea Europeană, inclusiv a bunurilor culturale, și stabilește obligațiile legate de declarațiile vamale, controalele și autorizațiile necesare.
- Convenția de la Haga din 1954 pentru protecția bunurilor culturale în caz de conflict armat, ratificată de România prin Decretul nr. 605/26.12.1957, a fost primul instrument internațional cu vocație universală în domeniul protecției patrimoniului cultural, care obligă statele semnatare să adopte măsuri preventive, inclusiv în timp de pace, pentru a proteja bunurile culturale împotriva distrugerii, furtului sau transferului ilegal. Ulterior, prin Legea nr. 285/2006 a fost ratificat Al doilea Protocol la Convenția de la Haga din 1954 pentru protecția bunurilor culturale în caz de conflict armat, adoptat la Haga la 26 martie 1999. Aceste instrumente legislative formează baza legală care guvernează responsabilitățile comercianților de artă, operatorilor vamali și autorităților competente, contribuind totodată la consolidarea unui mediu sigur și transparent pentru comerțul de artă.

II.2. Evaluarea riscurilor de SB/FT

II.2.1. Supravegherea sectorului la nivel național

Autoritatea competentă pentru supravegherea sectorului comerțului cu opere de artă în condițiile prevederilor Legii nr.129/2019, în domeniul prevenirii și combaterii spălării banilor este Oficiul Național de Prevenire și Combatere a Spălării Banilor. Oficiul își desfășoară activitatea printr-o abordare sistematică, centrată pe evaluarea riscurilor, având ca obiectiv principal protejarea integrității sistemului financiar. Prin implementarea normelor legale naționale în materia prevenirii spălării banilor și a finanțării terorismului, se urmărește asigurarea unui mediu operațional sigur și transparent pentru toate entitățile implicate.

Supravegherea se realizează atât prin metode off-site, cât și prin acțiuni de control on-site. În cadrul activităților off-site, supravegherea se realizează prin analizarea datelor și informațiilor relevante cu privire la entitățile raportoare, utilizând un instrument analitic prestabilit. Această analiză permite evaluarea expunerii fiecărei entități la riscurile de spălare a banilor și de finanțare a terorismului, ceea ce contribuie la o mai bună înțelegere a contextului operațional al acestora.

În urma evaluării gradului de expunere la riscurile de spălare a banilor și finanțare a terorismului, pe baza datelor disponibile în cadrul ONPCSB, sunt obținute rezultate ce stau la baza inițierii acțiunilor de verificare și control on-site. Aceste acțiuni implică verificări directe la sediul entităților raportoare având ca obiect respectarea reglementărilor legale și aplicarea măsurilor necesare pentru prevenirea activităților ilegale. De asemenea, prin supravegherea on-site, se urmărește creșterea nivelului de conștientizare și conformare a entităților raportoare în ceea ce privește obligațiile legale de prevenire a spălării banilor și finanțării terorismului.

Responsabilitatea Oficiului de a supraveghea entitățile raportoare din portofoliul său este fundamentată pe cadrul juridic național, care îi conferă atribuții specifice. Supravegherea se realizează printr-un sistem operațional dedicat, care evaluează în mod constant riscurile asociate activităților entităților supravegheate. Acest proces analitic permite stabilirea frecvenței și intensității activităților de supraveghere, în funcție de rezultatele obținute în cadrul evaluărilor de risc.

Activitatea de supraveghere se desfășoară printr-un sistem operațional specific abordării pe bază de risc, ce implică procese analitice de evaluare a unor indicatori de risc, stabilind astfel nivelul de expunere la riscurile de SB/FT ale entităților raportoare. Frecvența și intensitatea activităților de supraveghere sunt determinate pe baza concluziilor formulate în Raportul de Evaluare Națională a Riscurilor de Spălare a Banilor și Finanțare a Terorismului (2022).

Conform art. 5 alin. (1), lit. j) și k) din Legea nr. 129/2019, persoanele care comercializează opere de artă sau care acționează ca intermediari în comerțul de opere de artă, inclusiv atunci când această activitate este desfășurată de galerii de artă și case de licitații, în cazul în care valoarea tranzacției sau a unei serii de tranzacții legate între ele reprezintă echivalentul în lei a 10.000 euro sau mai mult și persoanele care depozitează sau comercializează opere de artă sau care acționează ca intermediari în comerțul cu opere de artă, atunci când această activitate este desfășurată în zone libere, în cazul în care valoarea tranzacției sau a unei serii de tranzacții legate între ele reprezintă echivalentul în lei a 10.000 euro sau mai mult, sunt entități raportoare, supravegheate de ONPCSB, ceea ce înseamnă că le revin toate obligațiile incidente în contextul prevenirii și combaterii spălării banilor și finanțării terorismului.

Totodată, potrivit art. 3 lit. j) și k) din Normele de aplicare a prevederilor Legii nr. 129/2019, în categoria persoanelor care comercializează opere de artă sau care acționează ca intermediari în comerțul cu opere de artă și persoanele care depozitează sau comercializează opere de artă sau care acționează ca intermediari în comerțul cu opere de artă, inclusiv atunci când această activitate este desfășurată de galerii de artă și case de licitații sau în zone libere, dacă valoarea tranzacției, indiferent dacă aceasta se execută printr-o singură operațiune sau prin mai multe operațiuni care au o legătură între ele, reprezintă echivalentul în lei a 10.000 euro sau mai mult, sunt incluse și entitățile care desfășoară efectiv activitățile conform codurilor CAEN 4778, CAEN 4779, CAEN 4791, CAEN 4799 și CAEN 9003.

Observație: Începând cu 1 ianuarie 2025, a intrat în vigoare CAEN Rev.3, o versiune actualizată a Clasificării activităților din economia națională, aprobată prin Ordinul nr. 377/17.04.2024 al Institutului Național de Statistică. Această modificare face parte din procesul de armonizare cu nomenclatorul european NACE Rev. 2.1 și implică necesitatea actualizării codului CAEN de către toate entitățile care desfășoară activități de comercializare a operelor de artă, antichități sau bunuri culturale.

II.2.2. Dimensiunea sectorului comerțului cu opere de artă în România

Sectorul comerțului cu opere de artă /bunuri culturale mobile constituie o componentă particulară, dar relevantă a economiei culturale din România, contribuind la promovarea patrimoniului și la dinamizarea pieței creative, atrăgând atât tranzacții legitime, cât și activități ilicite. Piața de artă din România cuprinde o varietate de segmente, inclusiv case de licitații, vânzări private, galerii de artă, platforme online.

Conform art. 3, lit. j) și k) din Normele de aplicare a Legii nr. 129/2019 pentru prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului, comercianții de artă sunt entități reglementate și au obligații specifice în cazul în care valoarea tranzacției sau a unei serii de tranzacții legate între ele reprezintă echivalentul în lei a 10.000 euro sau mai mult. Acești comercianți sunt identificați prin mai multe coduri CAEN, inclusiv 4778, 4779, 4791, 4799 și 9003.

Totuși, aceste coduri CAEN includ o gamă largă de activități comerciale, dintre care multe nu au legătură cu comerțul de artă. Potrivit datelor furnizate de Centrul Național pentru Informații Financiare (CNIF), în anul 2022 erau înregistrate 33.624 care obțin venituri sub aceste coduri, iar în 2023 numărul a crescut la 36.912. Cu toate acestea, lipsa unei delimitări clare a acestui sector îngreunează identificarea clară a celor care desfășoară activități comerciale specifice cu opere de artă și, implicit, limitează capacitatea de monitorizare și supraveghere a acestora.

Conform datelor Eurostat^[16] referitoare la comerțul intra- și extra-UE cu bunuri culturale, România a înregistrat o tendință ascendentă atât în ceea ce privește importurile, cât și exporturile în perioada 2021–2023. Importurile au crescut de la 266.140 mii euro în 2021, la 279.379 mii euro în 2022, atingând valoarea de 420.603 mii euro în 2023 iar exporturile au înregistrat o evoluție similară, crescând la 138.376 mii euro în 2021, la 155.982 mii euro în 2022 și 279.042 mii euro în 2023. Aceste date sugerează o integrare tot mai activă a României în circuitele internaționale ale comerțului cu bunuri culturale.

În ceea ce privește comerțul cu opere de artă, România a înregistrat o creștere constantă a importurilor în acest domeniu între 2021 și 2023. Valoarea importurilor de opere de artă a crescut de la 4.993 mii euro în 2021, la 9.166 mii euro în 2023. Exporturile de opere de artă, deși mai reduse, au înregistrat o evoluție pozitivă, ajungând de la 142 mii euro în 2021 la 1.159 mii euro în 2023. Aceste evoluții reflectă un interes tot mai mare pentru operele de artă importate din România, în special pe piețele internaționale.

[16] https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/cult_trd_prd/default/table?lang=en

Potrivit unui studiu^[17] realizat de o agenție de marketing specializată în artă, anul 2023 a marcat un moment de cotitură pentru piața de artă din România. Pentru prima dată, această piață a înregistrat un profit pozitiv, atingând o valoare totală a tranzacțiilor de 122 milioane lei (24,4 milioane euro) și un profit de 7,5 milioane lei (1,5 milioane euro), în contrast cu pierderile din 2022. Studiul a inclus 30 de galerii comerciale importante și patru mari case de licitații din România. Raportul subliniază faptul că piața de artă românească rămâne fragilă și accentuează nevoia unui efort colectiv, coordonat, atât din partea sectorului privat, cât și din partea autorităților competente din domeniu, pentru a susține maturizarea pieței.

Conform rapoartelor anuale publicate de principala casă de licitații din România, piața de artă a înregistrat o creștere constantă în perioada 2021–2024, evidențiind o consolidare progresivă a acestui sector cultural și economic. Valoarea totală cumulată a tranzacțiilor acesteia în domeniul artei – incluzând atât licitațiile publice, cât și vânzările private (directe din magazin) - a crescut de la aproximativ 10 milioane euro în anul 2021, ajungând la 12,81 milioane euro în anul 2024. Segmentul licitațiilor publice a reprezentat principala componentă a pieței, cu o valoare de 9,1 milioane euro în anul 2023, în creștere până la 11,36 milioane euro în anul 2024. În paralel, vânzările private au contribuit semnificativ la dinamica pieței, crescând de la 1,1 milioane euro în anul 2023 la 1,45 milioane euro în anul 2024. Această evoluție pozitivă sugerează o diversificare a profilului cumpărătorilor, un interes crescut pentru arta contemporană și patrimoniul național, precum și o integrare mai activă a României pe piața națională și internațională de tranzacționare a operelor de artă.

În ciuda acestei evoluții pozitive, este important de subliniat că dimensiunea pieței de artă din România, deși în creștere, rămâne relativ modestă comparativ cu alte sectoare economice. Valoarea totală a tranzacțiilor din acest domeniu, deși a crescut în ultimii ani, nu a atins încă un nivel de masă critic care să genereze riscuri sistemice majore. Piața continuă să fie fragmentată, iar majoritatea tranzacțiilor se concentrează pe segmente mai mici și pe operă de artă cu valoare medie. Aceasta sugerează că, deși există riscuri asociate, acestea nu sunt la fel de expuse la vulnerabilități majore, ceea ce indică un nivel mediu de risc pentru sectorul comerțului cu opere de artă din România.

[17]<https://www.news.ro/cultura-media/valoarea-pietei-de-arta-romanesti-a-fost-in-2024-de-122-milioane-de-lei-studiu-1922400031002024121021883422>

Concluzie: Dimensiunea sectorului de artă din România rămâne dificil de determinat cu exactitate, în principal din cauza lipsei unei delimitări clare a acestui domeniu și a clasificării comercianților de artă sub coduri CAEN generale, care includ și activități fără legătură directă cu arta. Cu toate acestea, indicatorii economici arată o evoluție pozitivă și o creștere constantă atât în vânzările publice, cât și în cele private. De asemenea, dinamica importurilor și exporturilor de bunuri culturale confirmă o integrare tot mai activă a României în piața internațională de artă. Aceste elemente evidențiază necesitatea consolidării cadrului de reglementare și supraveghere, pentru a susține dezvoltarea sustenabilă a sectorului și pentru a asigura conformitatea cu cerințele legale în materie de prevenire a spălării banilor.

II.2.3. Riscurile identificate în contextul global

Piața artei, antichităților și a bunurilor culturale reprezintă un mediu propice pentru spălarea banilor, fiind favorizată de caracteristici precum anonimatul tranzacțiilor, posibilitatea efectuării de plăți mari în numerar, flexibilitatea prețurilor și natura sa complexă și opacă. De-a lungul timpului, infractorii au exploatat aceste particularități pentru a ascunde proveniența ilicită a fondurilor și pentru a revendica dreptul de proprietate asupra bunurilor obținute ilegal. Obiectele de artă și bunurile culturale pot atinge valori ridicate, își păstrează adesea valoarea în timp, pot fi cumpărate în numerar prin intermediari și pot fi transferate cu ușurință între persoane fizice sau juridice, fără a atrage atenția, înainte de a fi vândute în mod aparent legal. În plus, portabilitatea obiectelor de mici dimensiuni, dar de mare valoare — cum ar fi monedele antice — le face deosebit de atractive pentru rețelele implicate în activități de spălare a banilor la nivel internațional.

În februarie 2023, Grupul de Acțiune Financiară Internațională a publicat un raport^[18] care evidențiază riscurile asociate cu spălarea banilor (SB) și finanțarea terorismului (FT) în sectorul artei și antichităților și include o serie de bune practici care au fost utilizate de către țări pentru a aborda provocările cu care se confruntă și care au rolul de a ajuta actorii din mediul public și privat să identifice activitățile ilicite asociate riscurilor de spălare a banilor și finanțare a terorismului pe piața de artă și antichități.

Acest raport elaborat de Grupul de Acțiune Financiară Internațională reprezintă prima analiză dedicată spălării banilor și finanțării terorismului în contextul artei, antichităților și altor bunuri culturale. Documentul subliniază necesitatea ca diverse jurisdicții să își îmbunătățească conștientizarea și înțelegerea riscurilor asociate acestor piețe, oferind în același timp recomandări pentru atenuarea vulnerabilităților identificate.

Conform rapoartelor anuale The Art Basel and UBS Global Art Market Report pentru anii 2022^[19], 2023^[20], 2024^[21], 2025^[22] între anii 2021 și 2024, piața globală de artă a traversat o perioadă de redresare post-pandemică, urmată de o stagnare și apoi de o contracție semnificativă în 2024. În timp ce segmentul de lux (vânzările de lucrări de artă cu prețuri de peste 10 milioane USD) a fost afectat de incertitudinile economice și

[18] <https://www.fatf-gafi.org/content/dam/fatf-gafi/reports/Money-Laundering-Terrorist-Financing-Art-Antiquities-Market.pdf>

[19] <https://d2u3kfw92fzu7.cloudfront.net/Art%20Market%202022.pdf>

[20] <https://theartmarket.artbasel.com/download/The-Art-Basel-and-UBS-Art-Market-Report-2023.pdf>

[21] <https://theartmarket.artbasel.com/download/The-Art-Basel-and-UBS-Art-Market-Report-2024.pdf>

[22] <https://theartmarket.artbasel.com/download/The-Art-Basel-and-UBS-Art-Market-Report-2025.pdf>

geopolitice, segmentele de prețuri mai mici (vânzările de lucrări sub 50.000 USD) au demonstrat o reziliență notabilă. Vânzările online au atins un vârf în 2021 (13,3 miliarde USD) , dar au scăzut ușor în anii următori, stabilizându-se la 15% din totalul pieței în 2024. Piața americană a rămas dominantă (cu o cotă globală de 43%), iar în Europa liderul pieței este Regatul Unit (cu o cotă globală de 18%), urmată de Franța (cu o cotă globală de 7%).

An	Valoare totală estimată	Variație anuală	Observații principale
2021	65,1 miliarde USD	+ 29% față de 2020	Redresare puternică post-pandemie, impulsionată de vânzările online și revenirea târgurilor de artă.
2022	67,8 miliarde USD	+ 4% față de 2021	Creștere moderată, susținută de segmentul de lux și de revenirea piețelor majore.
2023	65 miliarde USD	- 4% față de 2022	Scădere determinată de incertitudini economice și geopolitice; creștere a volumului tranzacțiilor cu 4%.
2024	57,5 miliarde USD	- 12% față de 2023	Contractie semnificativă, în special în segmentul de lux; stabilitate în segmentele de prețuri mai mici.

Sectorul comerțului cu opere de artă și bunuri culturale se confruntă cu riscuri semnificative în contextul global, din cauza caracteristicilor sale opace și transnaționale. Această piață este favorabilă spălării banilor și finanțării terorismului, având un regim de reglementare divers și adesea insuficient la nivel global. Tranzacțiile anonime, posibilitatea efectuării de plăți mari în numerar, flexibilitatea prețurilor și natura complexă a sectorului fac ca operele de artă să fie atractive pentru utilizarea în scopuri ilicite. Pe lângă aceste caracteristici, obiectele de artă și bunurile culturale pot fi ușor transferate între jurisdicții, adesea fără a atrage atenția, ceea ce facilitează spălarea banilor și alte activități infracționale.

În acest context global, au fost identificate următoarele vulnerabilități asociate comerțului cu artă și bunuri culturale:

1. Lipsa transparenței în tranzacții: tranzacțiile cu artă se pot desfășura într-un cadru opac, fără informații clare și verificabile despre identitatea cumpărătorilor și vânzătorilor. Această lipsă de transparență pot facilita utilizarea obiectelor de artă pentru a ascunde originea ilicită a fondurilor, deoarece operele pot fi achiziționate și revândute prin intermediari, în numerar sau prin jurisdicții offshore.
2. Manipularea valorii obiectelor de artă: obiectele de artă pot fi ușor supraevaluate sau subevaluate, având în vedere lipsa unor standarde obiective de preț. Această caracteristică poate permite transferul de sume importante de bani sub aparența unor tranzacții legitime, permițând astfel disimularea veniturilor din activități ilegale sau transferul disimulat de active.
3. Necunoașterea provenienței obiectelor: bunurile culturale și operele de artă, pot proveni din surse ilegale, cum ar fi zone de conflict sau colecții furate. Lipsa documentației clare privind proveniența și istoricul deținătorilor anteriori facilitează introducerea pe piață a acestor obiecte și legalizarea posesiei acestora prin tranzacții succesive.
4. Lipsa reglementării și supravegherii sectorului: în multe jurisdicții, sectorul comerțului cu artă nu este suficient de reglementat în materie de combatere a spălării banilor și finanțării terorismului. Absența unor obligații clare de conformitate pentru comercianți – precum măsurile de cunoaștere a clientelei (KYC) sau raportarea tranzacțiilor suspecte – reduce capacitatea autorităților de a detecta și preveni activitățile ilicite.
5. Traficul ilicit de bunuri culturale la vamă: obiectele culturale pot face obiectul traficului internațional și vândute pe piața neagră. Aceste bunuri pot proveni din săpături ilegale, furturi din muzee sau zone de conflict, fiind folosite ca sursă de finanțare pentru activități infracționale sau teroriste.
6. Declararea incorectă a valorii bunurilor culturale: o vulnerabilitate adiacentă este subevaluarea sau supraevaluarea intenționată a bunurilor culturale în documentele vamale, pentru a evita taxele și impozitele sau pentru a justifica legal fonduri obținute ilegal. Această practică afectează atât integritatea pieței, cât și veniturile fiscale ale statului.
7. Legătura cu criminalitatea organizată: s-a constatat că traficul de artă este uneori gestionat sau facilitat de rețele de criminalitate organizată, care utilizează obiecte culturale ca mijloc de stocare a valorii, colateral sau monedă de schimb în activități infracționale (inclusiv droguri, arme sau persoane).
8. Răspândirea obiectelor furate pe “piața neagră” : obiectele de artă furate pot intra în circuitul pieței prin vânzări private, licitații sau intermediari. Odată ce acestea dobândesc un istoric aparent legitim al provenienței, recuperarea lor devine extrem de dificilă, iar adevărata sursă a obiectului este practic ștearsă.

Riscul transfrontalier se referă la vulnerabilitățile generate de natura internațională a comerțului cu opere de artă și bunuri culturale. Acest tip de risc apare atunci când obiectele de valoare circulă între diferite jurisdicții, adesea cu regimuri de reglementare și standarde de transparență inegale. Lipsa unui cadru armonizat la nivel global facilitează spălarea banilor, transferul ilicit al fondurilor, traficul de bunuri culturale și evitarea obligațiilor fiscale sau de conformitate. Aceste practici pot fi dificil de identificat și sancționat din cauza limitărilor în cooperarea transfrontalieră și a lipsei unor instrumente eficiente de urmărire a provenienței și traseului bunurilor.

Concluzie: Sectorul comerțului cu opere de artă și bunuri culturale mobile, în contextul global, prezintă unele riscuri în materia de SB/FT, din cauza caracteristicilor sale opace și flexibile, precum tranzacțiile anonime și plățile mari în numerar, evidențiate de organisme internaționale de profil. Aceste vulnerabilități sunt exploatate de infractori pentru a masca proveniența ilicită a fondurilor. În acest context, este esențială implementarea unor reglementări mai stricte, a unei conștientizări mai bune a riscurilor și a unor măsuri de control mai eficiente.

II.2.4. Riscurile identificate la nivel național

Identificarea și evaluarea riscurilor în materia prevenirii și combaterii spălării banilor și finanțării terorismului, asociate sectorului comerțului cu opere de artă și bunurile culturale, a fost realizată pe baza datelor colectate prin chestionare, informațiilor furnizate de autoritățile naționale competente și a informațiilor disponibile din surse deschise, incluzând surse internaționale relevante. Conform abordării standardizate în materie de evaluare a riscurilor, aceste riscuri au fost clasificate în patru categorii principale: riscuri privind clienții, riscuri privind produsele și serviciile, riscuri de conformitate și riscuri privind tranzacțiile.

Riscuri privind clienții

Evaluarea sectorială a riscurilor a evidențiat o serie de caracteristici privind clientela entităților care desfășoară activități specifice comerțului cu opere de artă și bunuri culturale, cu implicații directe asupra nivelului de risc de spălare a banilor și finanțare a terorismului.

Conform datelor colectate, toate entitățile respondente (100%) au declarat că deservește persoane fizice, ceea ce confirmă caracterul individual al cererii pe piața opere de artă. În același timp, 87,5% dintre entități oferă servicii și societăților înregistrate în România, iar 50% și societăților înregistrate în alte jurisdicții.

Un procent de 54,17% din respondenți deservește asociații, fundații, federații, iar în cazuistica analizată apar și autorități și instituții publice, PFA-uri sau fonduri de investiții în artă. Această diversitate a tipologiilor de clienți sugerează o complexitate crescută a relațiilor comerciale și o nevoie mai accentuată de aplicare a măsurilor de cunoaștere a clientelei, în funcție de specificul fiecărei categorii.

Diversitatea tipologiilor de clienți sugerează o complexitate crescută a relațiilor comerciale și o necesitate mai mare de aplicare a măsurilor adecvate de cunoaștere a clientelei, în funcție de specificul fiecărei categorii. Este relevant de menționat că niciuna dintre entități nu a indicat deservirea fiduciilor sau a altor construcții juridice similare, ceea ce reduce riscul opacității proprietății, dar nu îl elimină complet, având în vedere că unele entități au clienți și din alte jurisdicții.

Analiza răspunsurilor referitoare la proveniența geografică a clienților a relevat un grad semnificativ de internaționalizare a clientelei, deși România rămâne principala sursă a clienților, cu 95% din clienți provenind din țară, restul clientelei provenind din

țară, restul clientelei provenind din diverse țări europene și non-europene. Totodată, au existat și situații în care entitățile respondente au menționat și un număr limitat de clienți (de exemplu cate un client) care provin din jurisdicții aflate sub monitorizarea organismelor internaționale, precum Croația, Bulgaria și Liban. Printre cele mai frecvente țări de proveniență s-au evidențiat Regatul Unit, Spania, Germania, Franța, Italia, Statele Unite, etc.

Referitor la structurile complexe de proprietate ale clienților persoane juridice, majoritatea entităților nu au identificat astfel de cazuri în perioada 2021–2024, iar aproximativ 70% dintre respondenți au raportat un procent de 0%. Alți respondenți fie nu au completat informația, fie au menționat că nu dețin date relevante, ceea ce sugerează absența unor proceduri standardizate pentru evaluarea structurii de proprietate. Totuși, o entitate a raportat anual prezența a 2-3 companii cu structuri complexe de proprietate, ceea ce ar semnaliza vulnerabilități în ceea ce privește transparența și identificarea beneficiarilor reali. Într-o altă situație, întreaga portofoliu de clienți a fost asociat cu structuri complexe, ceea ce poate reflecta specificitățile segmentului de clienți, cum ar fi implicarea în tranzacții internaționale sau utilizarea de vehicule investiționale. Chiar dacă astfel de cazuri sunt rare, ele justifică aplicarea unor măsuri de due diligence riguroase, mai ales pentru entitățile care operează cu clienți internaționali sau din jurisdicții cu risc ridicat.

În ceea ce privește clienții cu statut de persoană expusă public (PEP), procentul clienților care au calitatea de persoană expusă public (PEP) a fost, în general, foarte scăzut în perioada 2021–2024. Valoarea medie anuală agregată raportată de entitățile respondente variază între 0,54% în 2021 și un maxim de 1,26% în 2023, urmat de o scădere la 0,64% în 2024. Cea mai mare parte a entităților au raportat 0% sau nu au completat acest indicator, ceea ce poate reflecta fie inexistența unor astfel de clienți în portofoliu, fie lipsa unor proceduri clare de identificare a statutului PEP.

De asemenea, câteva entități au declarat că deservește autorități și instituții publice, fonduri de investiții în artă sau instituții academice, ceea ce adaugă o dimensiune suplimentară de responsabilitate în gestionarea riscurilor reputaționale și operaționale.

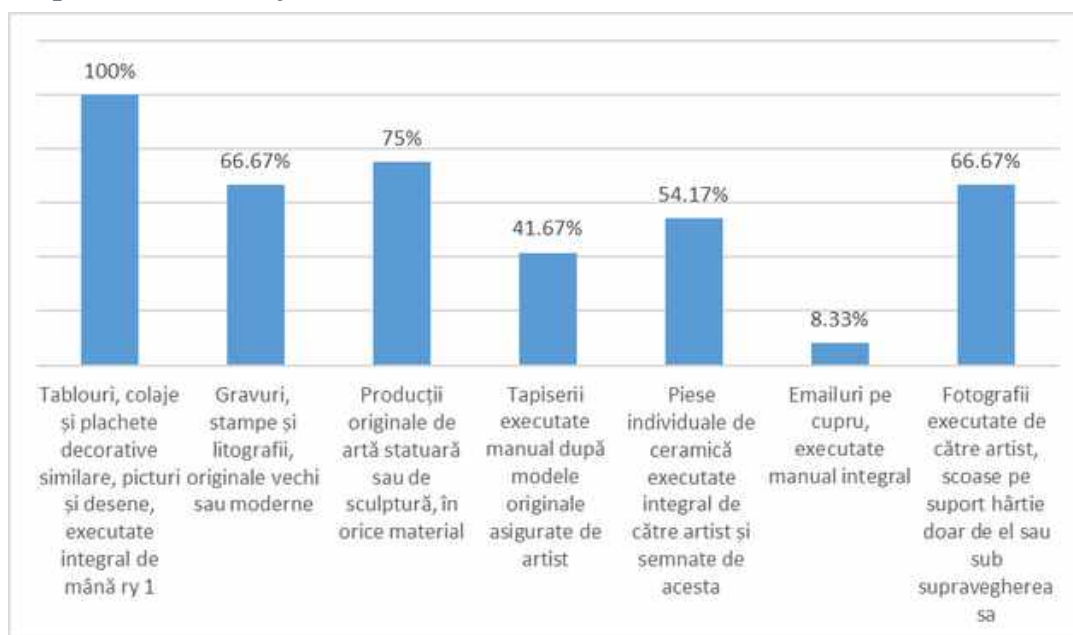
Cu toate acestea, câteva entități au declarat ponderi mai ridicate (ex. 1,3% – 3,48% în anumite cazuri), ceea ce indică faptul că există o categorie de operatori care interacționează frecvent cu persoane cu funcții publice importante sau membri ai familiilor acestora. În astfel de situații, amenințările asociate corupției, influenței politice sau conflictelor de interese ar putea fi mai pronunțate și necesită aplicarea unor măsuri sporite de due diligence, în conformitate cu legislația în materie.

Concluzie: Riscul asociat clientelei în sectorul comerțului cu opere de artă și bunuri culturale este mediu, deși există o diversitate a tipologiilor de clienți, majoritatea sunt persoane fizice din România. Riscurile legate de clienți din jurisdicții cu risc ridicat sunt limitate, iar structurile complexe de proprietate sunt limitate, dar necesită o atenție suplimentară.

Riscuri privind produsele și serviciile

În sectorul comerțului cu opere de artă și bunuri culturale mobile, riscurile asociate produselor și serviciilor furnizate derivă atât din natura obiectelor tranzacționate, cât și din particularitățile modului în care sunt comercializate și intermediare. Pe baza răspunsurilor entităților evaluate, au fost identificate mai multe direcții relevante de risc.

Potrivit răspunsurilor oferite, entitățile chestionate desfășoară activități de comercializare și/sau intermediere pentru următoarele categorii de produse, conform procentelor prezentate mai jos:

În contextul actual, nu există metode universal recunoscute care să permită o estimare obiectivă și consecventă a valorii produselor artistice. Prețul acestora este stabilit, de regulă, în funcție de reputația artistului, cererea de piață sau prin negociere directă și licitație. Aceste particularități deschid posibilitatea unor supraevaluări intenționate, care pot facilita integrarea fondurilor cu proveniență nejustificată. Totodată, subiectivitatea asociată valorii unei opere de artă poate îngreuna analiza economică a tranzacției și detectarea unor potențiale anomalii.

Produsele din acest sector – în special obiectele de artă mică, gravurile, fotografiile, ceramica – sunt ușor de transportat și vândut, inclusiv în afara cadrului formal. Această caracteristică le face atractive în procesul de stratificare a fondurilor și sporește riscul utilizării în scheme de spălare a banilor transfrontalieră.

În absența unor mecanisme de cunoaștere a clientelei și a monitorizării eficiente a tranzacțiilor, aceste piețe pot facilita tranzacțiile ilegale, prin utilizarea de intermediar și prin lipsa transparenței identității vânzătorilor sau cumpărătorilor finali. Este esențial ca entitățile din acest sector să implementeze proceduri stricte de due diligence și să colaboreze strâns cu autoritățile pentru a identifica și a preveni utilizarea obiectelor culturale în scopuri ilegale.

Concluzie: Riscul asociat produselor și serviciilor din sectorul comerțului cu opere de artă și bunuri culturale mobile provine din natura subiectivă a evaluării produselor și din ușurința cu care acestea pot fi transportate și vândute în afaceri informale. În contextul național, riscul este considerat moderat, având în vedere că majoritatea tranzacțiilor nu implică sume mari sau complexe, iar activitățile de risc ridicat sunt limitate. Absența unor mecanisme eficiente de cunoaștere a clientelei și monitorizare a tranzacțiilor crește vulnerabilitățile, dar aplicarea unor proceduri stricte de due diligence și colaborarea cu autoritățile pot limita semnificativ aceste riscuri.

Riscuri privind conformitatea

Gradul de conformitate cu obligațiile legale în materie de cunoaștere a clientelei, raportare și instruire a personalului variază semnificativ între entitățile analizate, ceea ce conturează un risc structural important la nivelul sectorului. Din analiza răspunsurilor reiese că majoritatea entităților (83%) efectuează verificări online sau prin platforme digitale privind datele de identificare ale clientului, iar 50% aplică verificări la sediu.

În ceea ce privește evaluarea riscurilor legate de clienți, doar 33,3% dintre entități efectuează verificări pentru a stabili calitatea de persoană expusă public (PEP), iar 12,5% verifică sursa fondurilor clientului, ceea ce indică lacune în măsurile de due diligence. De asemenea, doar 16,67% din entitățile analizate efectuează verificări suplimentare pentru clienții din jurisdicții cu risc ridicat și 12,5% o fac pe baza scorului de risc al clientului.

În ceea ce privește actualizarea datelor clienților, jumătate dintre entități (50%) revizuiesc informațiile clienților doar la fiecare tranzacție cu valoare ridicată, în timp ce doar 12,5% dintre entități actualizează informațiile cel puțin o dată pe an. Un procent similar de 12,5% actualizează datele doar în cazul unor schimbări semnificative în portofoliul clientului. Aceasta sugerează că actualizarea periodică a datelor este o practică nesigură, ceea ce poate duce la date de identificare învechite, afectând capacitatea entităților de a evalua riscurile în mod corect.

Un aspect important de menționat este faptul că în perioada supusă evaluării, respectiv 2021–2024, nu au fost transmise rapoarte de tranzacții suspecte sau în numerar. De asemenea, majoritatea entităților nu au indicat indicatorii de suspiciune („red flags”) identificați în tranzacții și pe baza cărora au evaluat necesitatea transmiterii unui raport de tranzacții suspecte către ONPCSB. În plus, peste jumătate dintre entități nu au desfășurat niciun program de pregătire a personalului, iar instruirea existentă este adesea sporadică și limitată la participarea la sesiuni organizate de autorități.

Pe componenta de instruire, peste jumătate dintre entități nu au desfășurat niciun program de pregătire a personalului. Instruirea, acolo unde există, este sporadică sau limitată la participarea la sesiuni organizate de autorități. Doar un procent redus (12,5%) a declarat că organizează sesiuni interne sau webinarii tematice. Acest aspect accentuează vulnerabilitatea sectorului la erori de conformitate și la lipsa unei reacții adecvate în fața tranzacțiilor suspecte.

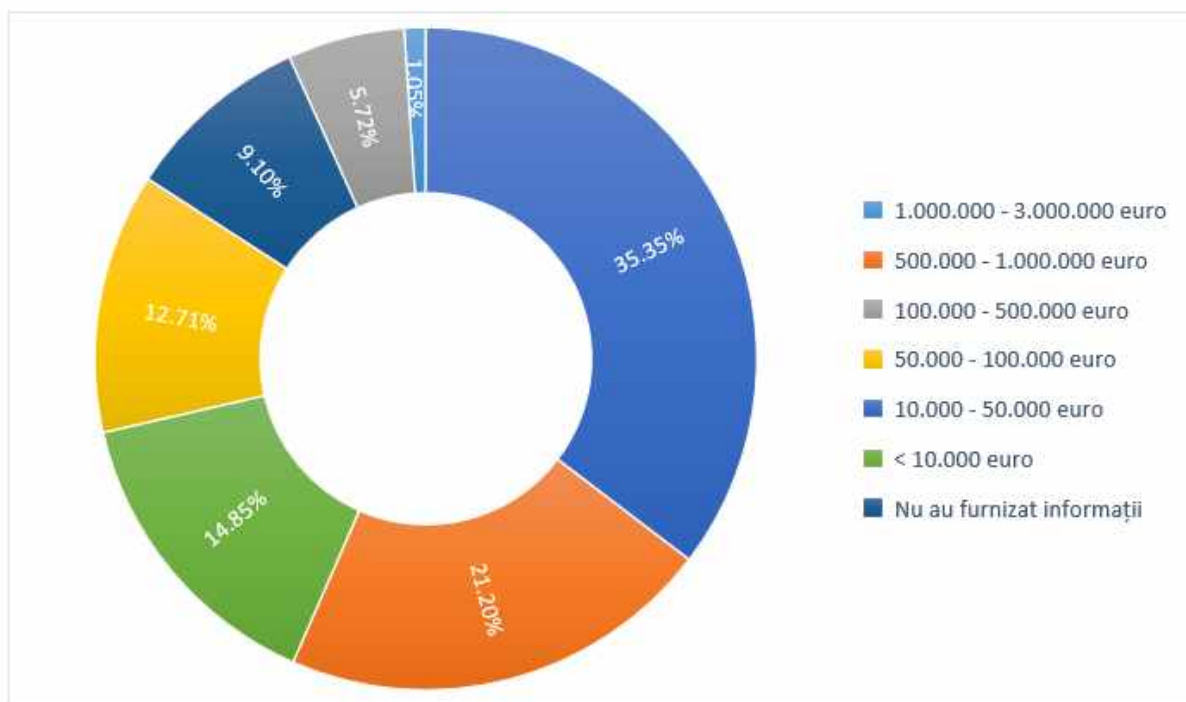
De asemenea, mai mult de jumătate dintre entitățile evaluate (58,33%) au declarat că la nivelul entității au desemnat o persoană cu responsabilități în aplicarea Legii nr. 129/2019, în timp ce 41,67% nu au desemnat o astfel de persoană, ceea ce sugerează o structură de control intern mai puțin clar definită în multe dintre aceste entități.

În ansamblu, nivelul scăzut de formalizare a proceselor de cunoaștere a clientelei, lipsa unor proceduri clare de actualizare a datelor și instruire, precum și numărul redus de raportări indică un risc de conformitate care, deși semnificativ, nu este de nivel înalt. Această situație poate afecta capacitatea entităților de a identifica, evalua și raporta în mod eficient riscurile asociate spălării banilor și finanțării terorismului, dar riscul general privind conformitate sector rămâne moderat, nefiind consistent pentru întregul sector.

Concluzie: Sectorul comerțului cu opere de artă și bunuri mobile culturale a relevat un risc de conformitate la un nivel mediu, caracterizat de variabilitatea proceselor de cunoaștere a clientelei și de raportare, lipsa unor proceduri clare și instruirea personalului care este adesea nesistematică.

Riscuri privind tranzacțiile

Analiza tranzacțiilor efectuate pe eșantionul studiat în perioada 2021–2024, bazată pe media valorii totale anuale a tranzacțiilor pentru top client al fiecărei entități, a relevat următoarele procente:

Aceste date sugerează un risc moderat în ceea ce privește tranzacțiile, majoritatea acestora având o valoare relativ mică, dar cu câteva entități implicate în tranzacții semnificative. În mod particular, un procent semnificativ de entități, respectiv 35,35%, raportează tranzacții cu valori între 10.000 și 50.000 euro, ceea ce sugerează o activitate de volum mediu în sector. De asemenea, în perioada supusă evaluării, cifra de afaceri a majorității entităților este mică, ceea ce nu ar sugera implicarea în tranzacții mari sau complexe.

În ceea ce privește tranzacțiile semnificative, între 1.000.000-3.000.000 euro, este relevant de menționat faptul că tranzacția este atribuită unui singur client, ceea ce face ca acest caz să fie izolat și să nu fie reprezentativ pentru restul tranzacțiilor din sector.

În ceea ce privește proveniența bunurilor, nu au fost identificate tranzacții cu bunuri provenite din zone libere, ceea ce limitează riscul specific asociat acestui canal, cunoscut pentru nivelul mai scăzut de transparență și control. Totuși, completarea incompletă a secțiunii dedicate provenienței bunurilor sugerează o posibilă monitorizare deficitară iar acest aspect poate indica un risc rezidual ce nu poate fi complet evaluat.

În privința metodelor de plată, s-a observat o preferință clară pentru transferurile bancare, care sunt predominant utilizate de majoritatea entităților. De asemenea, un procent de 20,83% dintre entități a indicat și numerarul ca metodă de plată cât și plățile prin card bancar în procent de 29,17%. Totodată, de menționat este și faptul că tranzacțiile în criptomonedă nu au fost indicate, ceea ce sugerează o limitare a acestui tip de plată în sector.

În ceea ce privește utilizarea conturilor bancare din străinătate, doar 20,83% au indicat ca modalitate de plată întâlnită transferul bancar din conturi bancare deținute în alte țări, predominante fiind cele cu reglementări solide în materia SB/FT, aspect relevant din perspectiva riscurilor asociate tranzacțiilor internaționale, având în vedere reglementările mai stricte din aceste jurisdicții.

Lipsa raportărilor de tranzacții suspecte sau cu numerar către ONPCSB în perioada 2021–2024, precum și completarea deficitară a secțiunii privind indicatorii de suspiciune („red flags”), poate sugera o posibilă subevaluare a riscului de spălare a banilor. Această situație poate reflecta atât o lipsă de proceduri clare de monitorizare și raportare, cât și o insuficientă pregătire a personalului în identificarea și gestionarea tranzacțiilor suspecte.

Concluzie: Analiza tranzacțiilor din perioada 2021–2024 indică un risc mediu în sector, majoritatea tranzacțiilor având valori mici. Totuși, există unele tranzacții semnificative izolate, iar utilizarea predominantă a transferurilor bancare, respectiv utilizarea de conturi bancare deținute în alte țări de către un procent scăzut, predominante fiind cele cu reglementări solide în materia SB/FT, sugerează o expunere moderată. Lipsa raportărilor de tranzacții suspecte și deficiențele în monitorizarea și pregătirea personalului indică un risc rezidual, ce necesită îmbunătățiri în procedurile de identificare și gestionare a tranzacțiilor suspecte.

II.2.5. Criminalitate și tendințe emergente asociate sectorului comerțului cu opere de artă și bunuri culturale mobile

În cadrul evaluării riscurilor asociate sectorului comerțului cu opere de artă și bunuri culturale mobile, au fost colectate date și informații relevante de la organele de aplicare a legii și de la alte autorități competente în domeniu. Aceste informații au fost esențiale în identificarea riscurilor asociate sectorului, fiind coroborate cu analiza sectorială generală și evidențiind tipologiile de operare și riscurile identificate. Astfel, au fost subliniate vulnerabilitățile care pot fi exploatare de infractori la nivel național.

Comerțul cu opere de artă și bunuri culturale reprezintă un mediu propice pentru spălarea banilor, având în vedere caracteristicile sale unice, precum valoarea ridicată a bunurilor, tranzacțiile ce se pot efectua în numerar, natura opacă a pieței și posibilitatea de a manipula evaluările obiectelor. În acest context, sectorul artei este vulnerabil la utilizarea bunurilor de lux pentru disimularea fondurilor ilicite, iar acest fenomen se manifestă pe mai multe niveluri, inclusiv prin tranzacții internaționale și structuri financiare complexe.

În ceea ce privește tranzacțiile în numerar, la nivel național acestea se pot realiza în limita plafonului prevăzut de Legea nr. 70/2015 pentru întărirea disciplinei financiare privind operațiunile de încasări și plăți în numerar și pentru modificarea și completarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 193/2002 privind introducerea sistemelor moderne de plată.

Conform datelor și informațiilor furnizate de autoritățile competente, în perioada 2021-2024 au fost reținute, în vederea confiscării bunuri de lux, precum metale și pietre prețioase și obiecte de patrimoniu, în cadrul operațiunilor desfășurate pentru combaterea traficului ilicit și prevenirea spălării banilor în sectorul comerțului cu bunuri culturale. Aceste măsuri reflectă implicarea activă a autorităților române în protejarea patrimoniului cultural și prevenirea utilizării sectorului artei pentru disimularea fondurilor ilicite.

Potrivit informațiilor comunicate de organele de aplicare a legii, la nivel național s-au evidențiat un număr redus de cauze penale având ca obiect săvârșirea infracțiunii de spălare a banilor, asociate sectorului comerțului cu bunuri de lux, inclusiv cu opere de artă și bunuri culturale mobile. În ceea ce privește infracțiunile care generează fonduri ilicite, au fost identificate infracțiuni de corupție, cum ar fi luarea de mită, dare de mită, trafic de influență și cumpărarea de influență. Aceste infracțiuni sunt uneori asociate cu comerțul cu opere de artă și bunuri culturale, deoarece structuri și operațiuni din

acest sector sunt utilizate pentru a crea o aparență de legalitate, a justifica transferuri sau a disimula proveniența fondurilor ilicite.

În ceea ce privește cauzele care au ca obiect infracțiuni de spălare a banilor/finanțare a terorismului, asociate cu fonduri ilicite provenite din infracțiunea de dare de mită funcționarilor publici străini în cadrul operațiunilor internaționale, din datele transmise de autoritățile competente nu s-au evidențiat astfel de cazuri.

Referitor la obligațiile de raportare, în perioada 2021-2024 nu s-au înregistrat rapoarte de tranzacții suspecte (RTS) din partea entităților care activează în sectorul comerțului cu opere de artă și bunuri culturale mobile. Această situație poate semnaliza deficiențe în identificarea indicatorilor de suspiciune, un nivel scăzut de alertare sau o înțelegere limitată a obligațiilor legale în domeniul prevenirii spălării banilor. Absența unor rapoarte de tranzacții suspecte sugerează că există dificultăți în procesul de monitorizare și conformare, în special în ceea ce privește fluxurile financiare complexe și tranzacțiile de valoare mare.

Pe plan internațional, comerțul cu opere de artă și bunuri culturale a fost identificat drept un sector vulnerabil la spălarea banilor, iar autoritățile din diferite jurisdicții continuă să se confrunte cu provocări în reglementarea acestuia. O tendință semnificativă a fost creșterea numărului de tranzacții transfrontaliere, adesea implicând jurisdicții cu regimuri fiscale permissive sau cu reglementări slabe în materie. Aceste tranzacții reprezintă o oportunitate pentru infractori de a ascunde sursele ilicite ale fondurilor, prin intermediul unor structuri financiare complexe și prin utilizarea bunurilor de artă ca instrumente de disimulare.

Falsificarea operelor de artă este o practică extinsă, având în vedere dificultatea autentificării obiectelor, mai ales atunci când acestea nu sunt incluse în cataloage oficiale, nu sunt fotografiate sau nu pot fi confirmate de autorul original. Această lacună sporește responsabilitatea comercianților în procesul de due diligence și verificare a autenticității. În unele cazuri, falsurile sunt chiar mai profitabile decât furtul operelor autentice, deoarece pot fi vândute mai rapid, mai ales prin platforme online sau prin intermediari care evită contactul direct cu autoritățile. De regulă, falsificatorii aleg lucrări mai puțin cunoscute ale unor artiști celebri, cu o calitate aparent acceptabilă, pe care le introduc pe piață într-un mod greu de urmărit.

Frauda poate lua forma reatribuirii artificiale unui autor celebru a unei lucrări realizate de un artist necunoscut, crescând astfel artificial valoarea acesteia. Această practică este utilizată pentru a atrage cumpărători care sunt dispuși să plătească sume considerabile pentru o lucrare care, în realitate, are o valoare redusă.

Furtul de obiecte culturale din muzee, galerii sau colecții private continuă să reprezinte o sursă semnificativă de venituri pentru rețelele criminale. În special operele de mare valoare sunt vizate, dar și siturile arheologice din regiuni bogate în patrimoniu sunt frecvent jefuite, mai ales în zonele afectate de conflicte. Aceste obiecte sunt apoi traficate cu documente falsificate și introduse pe piețele internaționale. Rețelele implicate în astfel de activități sunt de regulă bine organizate, cu roluri specializate pe întreg lanțul infracțional – de la extragerea ilegală a bunurilor până la falsificarea documentelor și revânzarea operelor pe piața legală. O metodă utilizată frecvent este depozitarea temporară a obiectelor furate în locații sigure până când interesul autorităților scade, ceea ce permite reintroducerea acestora în circuitul legal cu o aparentă proveniență legitimă.

Multe opere de artă și obiecte culturale sunt unice, iar prețurile lor sunt subiective și volatile. Aceste caracteristici le fac potrivite pentru a fi folosite în ascunderea sau transferul veniturilor ilicite. Uneori, arta este oferită ca mită sau folosită ca depozit de valoare, fiind păstrată în spații de depozitare sau utilizată ca decor. Un exemplu ilustrativ îl oferă un studiu de caz^[23] dintr-o țară terță care arată cum un suspect a achiziționat o operă de artă fără valoare reală, plătind suma de 264.000 USD către un apropiat al unui politician corupt. Această tranzacție a fost ulterior interpretată ca formă de mită mascată.

De asemenea, în ciuda evoluțiilor pozitive în ceea ce privește reglementările și transparența pieței de artă, sectorul continuă să fie expus riscurilor generate de natura sa opacă. În unele cazuri, tranzacțiile de mari dimensiuni sunt realizate în numerar sau prin canale care nu permit o trasabilitate clară, ceea ce complică eforturile autorităților de a urmări și controla fluxurile financiare ilegale.

Cooperarea strânsă între organele de aplicare a legii, autorități competente și participanții pe piața de artă este esențială pentru a detecta și preveni eficient activitățile de spălare a banilor și finanțare a terorismului. Prin schimbul de informații, schimbul de bune practici și promovarea rețelelor de partajare a informațiilor, părțile interesate pot identifica riscurile emergente și pot concepe strategii specifice pentru combaterea spălării banilor. Colaborarea permite, de asemenea, dezvoltarea de ghiduri, programe de instruire și resurse care sporesc cunoștințele și gradul de conștientizare a profesioniștilor din industrie cu privire la practicile de combatere a spălării banilor^[24].

În contextul tendințelor emergente asociate traficului ilicit de bunuri culturale, un exemplu semnificativ al eforturilor internaționale de combatere a acestora este reprezentat de operațiunea Pandora VI, care a implicat autoritățile din mai multe țări și a avut un impact considerabil asupra sectorului comerțului cu bunuri de artă.

[23] <https://www.fatf-gafi.org/content/dam/fatf-gafi/reports/Money-Laundering-Terrorist-Financing-Art-Antiquities-Market.pdf>

[24] <https://financialcrimeacademy.org/money-laundering-in-the-art-market>

Studiu de caz. Cazul Pandora VI - Implicarea României în combaterea traficului ilicit de bunuri culturale²⁵

O amplă operațiune internațională, desfășurată sub numele Pandora VI, a vizat combaterea traficului ilegal de bunuri culturale și a condus la confiscarea a 9.408 artefacte și la arestarea a 52 de persoane din întreaga lume. Printre obiectele de patrimoniu recuperate se numără piese arheologice, mobilier de epocă, monede, tablouri, instrumente muzicale și statuete de o valoare istorică inestimabilă.

În perioada 1 iunie – 30 septembrie 2021, autoritățile din 28 de state participante au desfășurat controale și inspecții în aeroporturi, puncte de frontieră, muzee, case de licitații și locuințe private. Monitorizarea piețelor online a fost o componentă esențială, iar Poliția Națională a Olandei a organizat o săptămână specială de patrulare cibernetică pentru identificarea vânzărilor suspecte de artefacte.

România s-a remarcat printr-o intervenție importantă în cadrul acestei acțiuni. Poliția Română a reușit recuperarea unei cruci procesionale din secolul al XIII-lea, furată în 2016 din Muzeul Bisericii Evanghelice din Cîsnădie. Obiectul fusese dat în urmărire internațională, fiind înregistrat în baza de date INTERPOL a operelor de artă furate, iar identificarea sa a fost posibilă prin aplicația ID-Art. Artefactul a fost returnat muzeului de proveniență, contribuind astfel la recuperarea patrimoniului cultural național.

Coordonată de Garda Civilă din Spania, Pandora VI a beneficiat de sprijinul operațional și analitic al Europol, INTERPOL și Organizației Mondiale a Vămirilor (WCO). Schimburile de informații, alertele și verificările încrucișate între bazele de date internaționale au fost asigurate de centre de coordonare operaționale funcționale 24/7.

Operațiunea Pandora, lansată în 2016, a devenit o inițiativă anuală majoră pentru protejarea patrimoniului cultural. Până acum, s-au înregistrat 407 arestări și au fost recuperate 147.050 de bunuri culturale.

România se aliniază astfel ferm eforturilor internaționale de protejare a patrimoniului mondial, demonstrând implicare activă și eficiență în combaterea traficului ilicit de artă.

În concluzie, sectorul comerțului cu opere de artă și bunuri culturale mobile rămâne vulnerabil la riscurile asociate spălării banilor, având în vedere caracteristicile sale specifice, precum opacitatea tranzacțiilor și manipularea valorii bunurilor. Deficiențele în raportarea tranzacțiilor suspecte și lipsa unor mecanisme de conformitate adecvate accentuează aceste vulnerabilități. Este esențial ca autoritățile și entitățile din sector să colaboreze mai strâns pentru a implementa măsuri de control mai eficiente și pentru a asigura transparența în tranzacțiile internaționale, contribuind astfel la protejarea integrității pieței de artă și a bunurilor culturale.

[25] <https://www.fatf-gafi.org/content/dam/fatf-gafi/reports/Money-Laundering-Terrorist-Financing-Art-Antiquities-Market.pdf>

II.3. Amenințări și vulnerabilități specifice sectorului

II.3.1. Tipologii de spălare a banilor în sectorul comerțului cu opere de artă și bunuri culturale mobile

Sectorul operelor de artă și bunuri culturale mobile reprezintă un domeniu vulnerabil la riscurile de spălare a banilor, datorită caracteristicilor sale specifice, cum ar fi confidențialitatea tranzacțiilor, dificultatea evaluării obiective a valorii bunurilor și posibilitatea realizării plăților prin intermediari sau în numerar. Aceste trăsături pot facilita disimularea fondurilor ilicite și integrarea acestora în fluxurile economice legitime.

În acest context, analiza tipologiilor de spălare a banilor joacă un rol esențial în consolidarea capacității sectorului de a recunoaște și gestiona riscurile asociate. Tipologiile prezentate în această secțiune au fost selectate în funcție de relevanța lor pentru piața românească, fiind alese atât pe baza tendințelor și riscurilor identificate la nivel național, cât și pe baza informațiilor din ghidurile internaționale, inclusiv cele furnizate de FATF.

Fiecare tipologie este descrisă în detaliu, incluzând mecanismele utilizate, indicatorii de risc asociați și exemple ilustrative. De asemenea, fiecare tipologie este însoțită de o reprezentare grafică care ilustrează circuitul operațional al fondurilor, oferind entităților raportoare instrumentele necesare pentru a identifica rapid activitățile suspecte și pentru a aplica măsuri adecvate.

Tipologia 1: Subevaluarea și contrabanda cu opere de artă pentru mascarea provenienței fondurilor

Descrierea tipologiei:

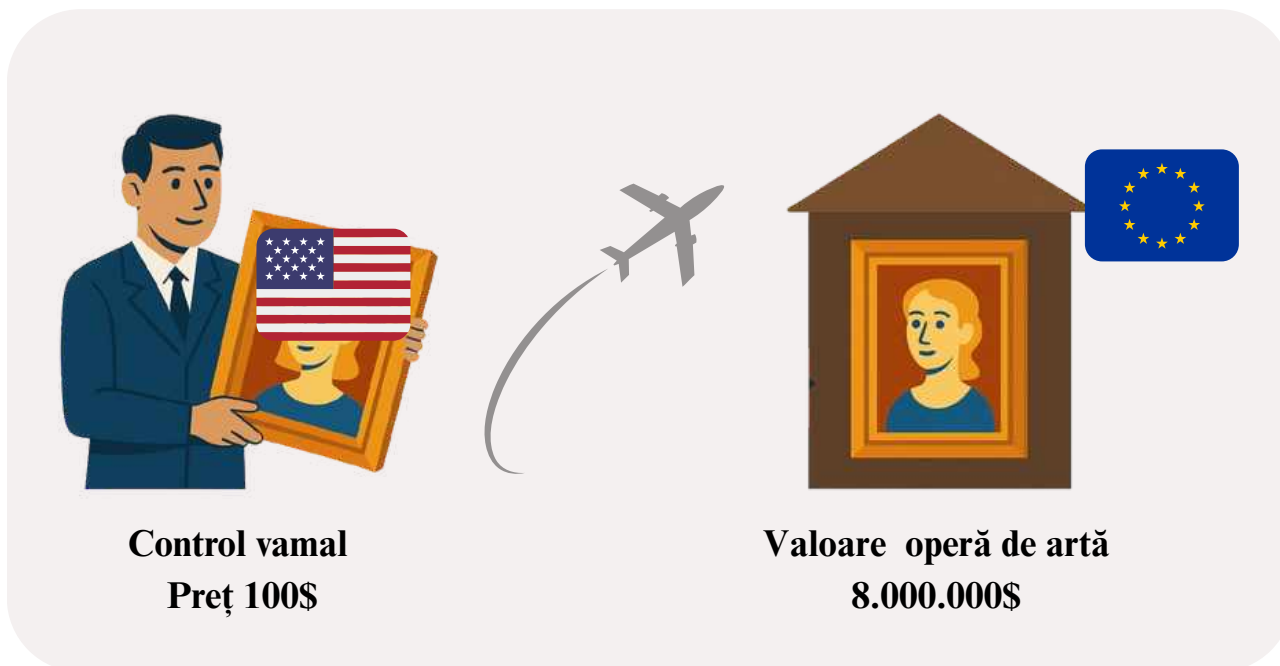
Infractorii achiziționează sau dețin opere de artă de mare valoare, pe care le transportă transfrontalier subevaluându-le în documentele vamale sau declarându-le drept alte bunuri (ex: „mobilier” sau „reproduceri decorative”). Acest proces permite evitarea măsurilor de control și a raportării provenienței fondurilor, facilitând integrarea în circuitul legal a sumelor ilicite.

Indicatori specifici:

- Lucrare de artă declarată la o valoare considerabil mai mică decât cea de piață.
- Lipsa documentelor de proveniență sau a certificatelor de autenticitate.
- Transport frecvent de bunuri culturale prin zone cu control vamal redus sau cu regim fiscal avantajos (zone libere).
- Tranzacții repetate, aparent fără motivație economică clară.

Studiu de caz - FATF

Un tablou în valoare de aproximativ 8 milioane de dolari a fost declarat în SUA ca având o valoare de doar 100 de dolari. Astfel, s-a evitat controlul vamal și s-a introdus opera de artă într-o piață unde putea fi ulterior vândută legal, transformând astfel fondurile de origine ilicită în profit „curat”.

Tipologia 2. Spălarea banilor prin tranzacționare fictivă (wash-trading) cu NFT-uri

Descrierea tipologiei:

Această tipologie implică tranzacționarea artificială a operelor de artă digitale sub formă de NFT-uri (non-fungible tokens), între portofele de criptomonede controlate de aceeași persoană sau de persoane afiliate. Scopul este de a crea iluzia unei cereri reale și de a crește în mod artificial valoarea activelor digitale, pentru a justifica fonduri provenite din surse ilicite. Ulterior, aceste fonduri pot fi convertite în monede fiduciare, cu o aparență de proveniență legală din vânzarea de artă digitală.

Indicatori specifici:

- Transferuri rapide ale aceluiași NFT între portofele care par independente, dar sunt de fapt afiliate;
- Creșteri abrupte și nejustificate ale valorii NFT-urilor tranzacționate;
- Vânzări repetate ale aceluiași NFT la prețuri din ce în ce mai mari, urmate de retragerea acestuia de pe piață;

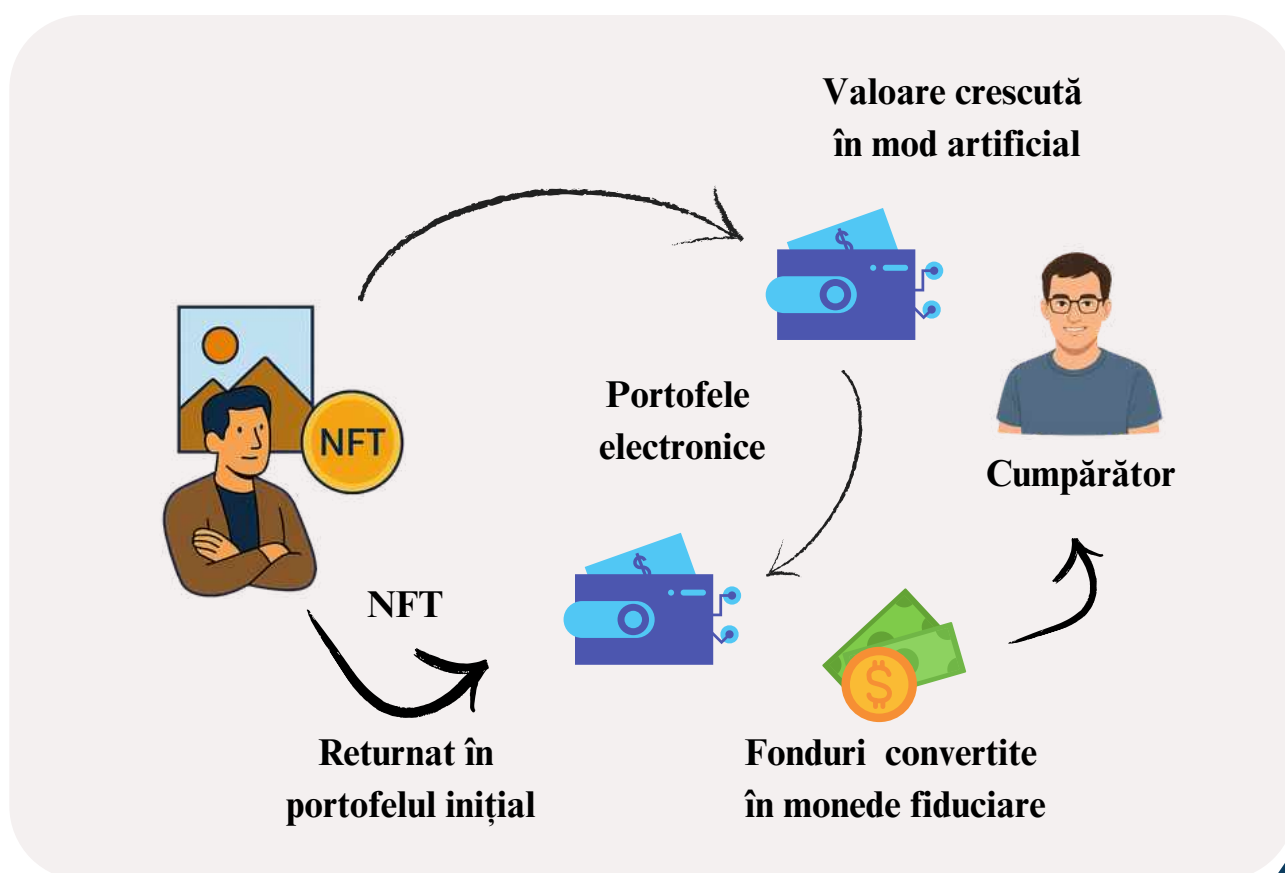
- Lipsa unui istoric relevant în domeniul artei a „artistului digital”, combinată cu venituri substanțiale obținute într-un interval de timp foarte scurt;
- Conversia rapidă a criptoactivelor în monede fiduciare, fără documente justificative credibile privind sursa fondurilor.

Exemplu concret:

În 2021, un deținător de portofel cripto a vândut un NFT dintr-o colecție populară pentru câteva sute de mii de euro, echivalent în criptomonedă. Investigațiile ulterioare au arătat că, după vânzare, NFT-ul a fost returnat în portofelul inițial, apoi listat din nou la un preț și mai mare. Tranzacțiile repetate între aceleași portofele au indicat o practică de tip wash-trading, prin care valoarea NFT-ului a fost umflată artificial.

Într-un alt caz, un artist digital a transferat câteva milioane de euro dintr-un portofel de criptoactive către un cont bancar personal, susținând că fondurile provin din vânzarea de opere NFT. Deși nu avea un istoric artistic relevant, acesta a devenit brusc unul dintre cei mai „de succes” creatori de artă digitală. Ulterior, s-a constatat că avea legături cu rețele de criminalitate organizată, iar evoluția explozivă a carierei sale ridica suspiciuni evidente de spălare a banilor.

Reprezentare grafică:

Tipologia 3. Spălarea banilor prin facturare fictivă în tranzacțiile cu artă

Descrierea tipologiei:

Această tipologie implică utilizarea unor galerii de artă sau comercianți ca vehicule pentru legitimarea unor sume de bani provenite din activități ilicite, prin emiterea de facturi false pentru lucrări de artă deja vândute anterior.

Într-un astfel de mecanism, galeriile emit documente fictive pentru tranzacții care nu au avut loc, justificând astfel existența unor fluxuri de numerar în conturile unor entități controlate de persoanele implicate în spălarea banilor. Aceste practici exploatează lipsa transparenței și a urmăririi stricte în sectorul artistic, unde mulți clienți preferă discreția și anonimatul.

Indicatori specifici:

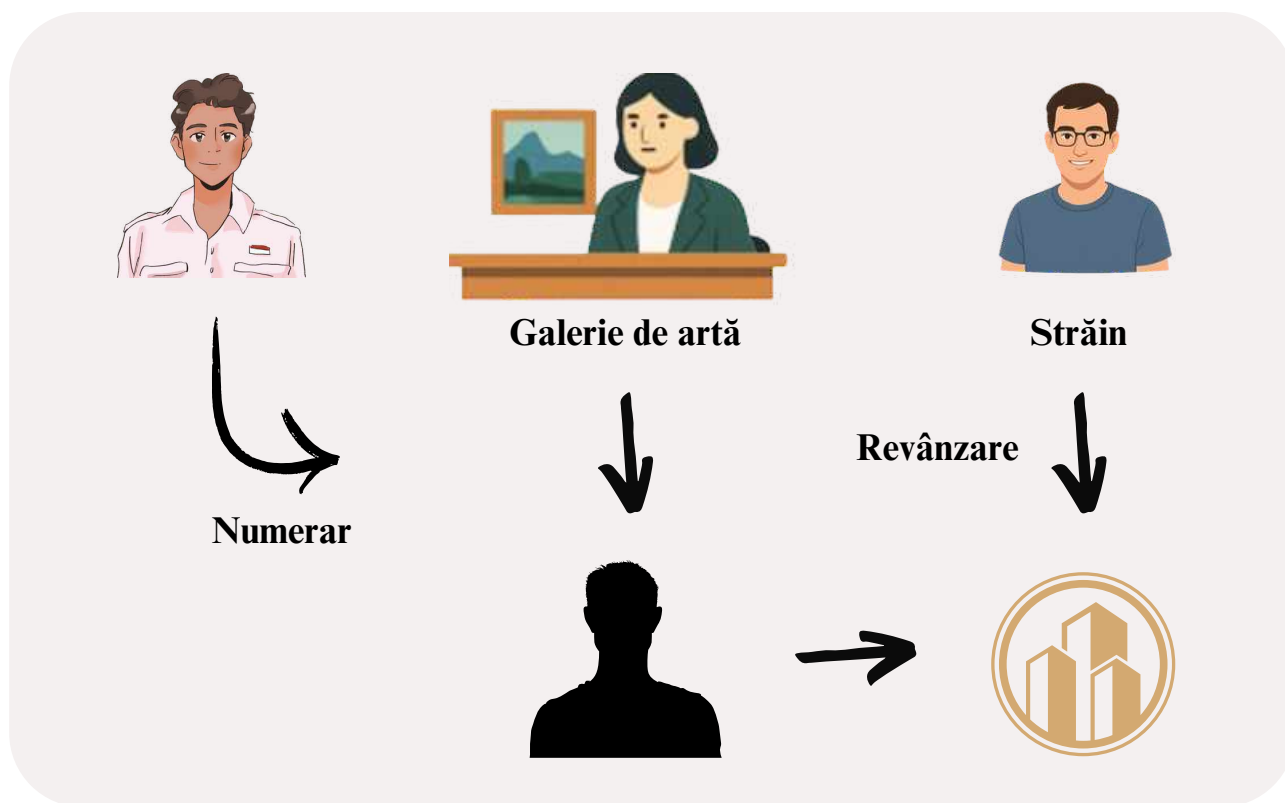
- Emiterea de facturi pentru lucrări de artă care fuseseră deja vândute anterior altor clienți;
- Lipsa unor contracte de vânzare reale sau dublarea actelor pentru aceeași operă;
- Tranzacții cu cetățeni străini ale căror date sunt obținute prin intermediari fără legătură cu piața artei;
- Diferențe semnificative între valoarea reală și cea facturată pentru lucrări;
- Existența unor companii-paravan care justifică depuneri în numerar prin „vânzări de artă” neverificabile.

Exemplu concret:

Un profesionist în spălarea banilor a colaborat cu trei galerii de artă pentru a emite facturi false aferente unor picturi care fuseseră deja vândute, dar pentru care cumpărătorii anteriori nu solicitaseră documente fiscale.

Ulterior, aceleași lucrări erau trecute fictiv printr-un lanț de revânzări către cetățeni străini, ale căror date fuseseră obținute printr-un broker valutar. În acest fel, sumele de bani în numerar au fost „spălate” prin conturile unei firme-paravan controlate de infractor.

Reprezentare grafică

Tipologia 4. Achiziționarea de artă cu fonduri ilicite și utilizarea operelor fără valoare reală pentru mascarea plăților de tip mită

Descrierea tipologiei:

Această tipologie implică achiziționarea de opere de artă autentice cu sume provenite din infracțiuni economice (ex: fraudă bancară), precum și utilizarea unor lucrări de artă fără valoare artistică reală ca mecanism pentru mascarea plăților de tip mită. Astfel, cumpărătorul nu doar integrează fonduri obținute ilegal în circuitul legal, ci și disimulează acordarea unor beneficii necuvenite prin tranzacții aparent legitime.

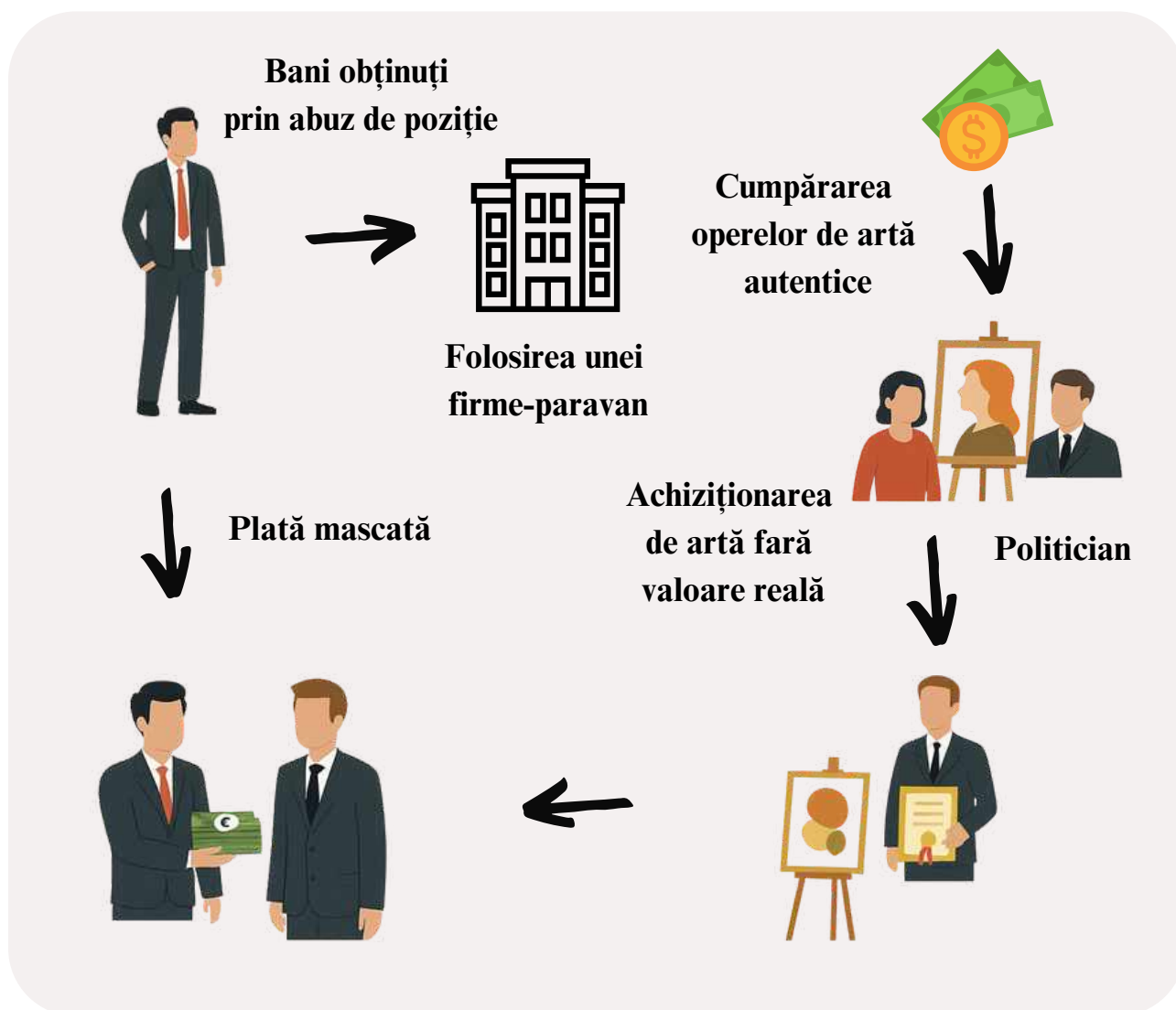
Indicatori specifici:

- Tranzacții de artă finanțate cu fonduri provenite din fraude sau abuz de poziție;
- Achiziții repetate de opere scumpe în nume propriu sau al unor persoane apropiate;
- Utilizarea de shell companies pentru direcționarea fondurilor către entități controlate de beneficiar;

- Cumpărarea de artă mediocră la prețuri artificial umflate, de la persoane cu influență politică;
- Plăți mascate ca achiziții artistice pentru obținerea unor distincții sau avantaje necuvenite.

Exemplu concret:

Un fost director general al unei bănci din India a aprobat în mod abuziv împrumuturi de peste 600 milioane USD către companii cu bonitate negativă. Fondurile au fost direcționate către 79 de companii-paravan, inclusiv una controlată de el și de fiicele sale. Această companie a utilizat circa 79 milioane USD pentru achiziționarea de opere de artă valoroase. În același timp, suspectul a cumpărat tablouri fără valoare artistică de la persoane din mediul politic pentru sume exagerate (ex: 264.000 USD), scopul real fiind mascarea unor plăți de tip mită în schimbul primirii unei distincții naționale.

II.3.2. Finanțarea terorismului

Sectorul de artă și bunuri culturale, în ciuda aparentei sale funcții ca domeniu al esteticului și patrimoniului, poate juca un rol semnificativ în alimentarea unor activități ilegale, inclusiv finanțarea terorismului. Acesta este vulnerabil la exploatarea de către grupuri teroriste, organizații criminale transnaționale, care pot profita de opacitatea și complexitatea pieței de artă, facilitând astfel circulația ilicită a fondurilor. În contextul global, România nu este imună la aceste vulnerabilități, iar sectorul comerțului cu opere de artă și bunuri culturale poate deveni un canal de finanțare pentru activitățile teroriste, într-un cadru în care legislația și reglementările nu sunt întotdeauna la fel de stricte ca în alte domenii economice.

România, fiind un punct de intersecție între piețele est-europene și cele vest-europene, oferă oportunități pentru tranzacții internaționale cu bunuri culturale. Deși nu există dovezi directe că grupuri teroriste din zona noastră au folosit acest sector pentru a-și finanța activitățile, este important de înțeles modul în care mecanismele pieței pot deveni vulnerabile. Obiectele de artă pot fi ușor transmise peste granițe și vândute pe piețele internaționale, în care documentele de proveniență pot fi falsificate pentru a ascunde originea ilicită a acestora.

În acest sens, există riscul ca, în urma conflictelor armate din regiunile apropiate, cum ar fi în Orientul Mijlociu, piețele de artă din România să fie folosite ca puncte de tranzacție pentru obiecte de artă furate. Aceste obiecte pot ajunge în mâinile unor colecționari sau dealeri care nu sunt suficient de atenți la proveniența lor, facilitând astfel circuitul lor pe piața globală. De asemenea, unele dintre aceste obiecte pot fi vândute pentru a susține financiar grupuri extremiste, cu scopul de a obține fonduri pentru achiziționarea de arme sau susținerea altor activități teroriste.

Rețelele de crimă organizată care activează la nivel internațional sunt capabile să își extindă activitățile și în sectorul de artă, creând astfel o punte între comerțul ilicit și finanțarea terorismului. Astfel, traficul de obiecte culturale furate și vânzarea lor prin canale nesupravegheate constituie o metodă eficientă de spălare a banilor, iar banii obținuți pot fi utilizați pentru susținerea grupurilor teroriste.

Comerțul cu opere de artă poate avea loc și prin canale private, unde procesul de tranzacționare nu este întotdeauna complet transparent, iar identificarea părților implicate poate fi mai dificilă. Deși acest aspect nu înseamnă neapărat o vulnerabilitate imediată, există o oportunitate de a îmbunătăți supravegherea și de a asigura o mai bună trasabilitate a tranzacțiilor. În acest context, reglementările sectoriale din

România ar putea beneficia de o aliniere mai strictă cu standardele internaționale, pentru a întări capacitatea de prevenire și a crește gradul de conștientizare al dealerilor de artă și colecționarilor privind riscurile potențiale legate de tranzacțiile suspecte.

La nivel național, riscul asociat finanțării terorismului este în prezent considerat redus, fără existența unor rețele active, structuri sau fluxuri identificate ca fiind dedicate susținerii financiare a organizațiilor teroriste. Nu au fost semnalate activități directe de colectare ori transmitere de fonduri cu astfel de destinații, iar teritoriul național nu este cunoscut ca fiind utilizat pentru facilitarea acestui tip de tranzacții. Totuși, riscurile rămân prezente, având în vedere expunerea sectorului de artă și bunuri culturale la tranzacții internaționale.

În perioada supusă evaluării sectoriale, în datele și informațiile transmise de autoritățile competente nu s-au evidențiat cauze care au ca obiect săvârșirea infracțiunii de finanțare a terorismului. Totodată, în această perioadă nu au fost primite de către Oficiul Național de Prevenire și Combateră a Spălării Banilor rapoarte de tranzacții suspecte care să indice o posibilă legătură cu activități de finanțare a terorismului în cadrul sectorului comerțului cu opere de artă și bunuri culturale.

Concluzie: Sectorul comerțului cu operele de artă și bunuri culturale din România prezintă vulnerabilități care pot fi exploatare pentru finanțarea terorismului, având în vedere complexitatea și opacitatea pieței, precum și lipsa unui cadru strict de reglementare. Deși acest fenomen nu a fost identificat în România, vulnerabilitățile existente oferă oportunități care pot fi exploatare. Este esențial ca măsurile de reglementare și supraveghere să fie consolidate pentru a împiedica utilizarea acestui sector în scopuri de finanțare a terorismului.

Sancțiuni internaționale

Instituirea de regimuri sancționatorii la nivel internațional reprezintă un instrument important pentru menținerea păcii și a securității internaționale. Sancțiunile se adoptă cu scopul de a determina schimbarea unor activități sau politici neconforme cu anumite standarde de conduită împărtășite de comunitatea internațională. Tipurile de sancțiuni utilizate la nivel internațional de către Organizația Națiunilor Unite (ONU), Uniunea Europeană (UE) și Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa (OSCE) sunt

economice (restricții la import, export, investiții, embargouri privind armele), financiare (înghețarea fondurilor și a celorlalte resurse economice), restricții de călătorie, restricții de transport (rutier, aerian, maritim), sancțiuni culturale, sportive, diplomatice. Aceste sancțiuni includ măsuri restrictive față de guverne, entități nestatale și persoane fizice sau juridice, având ca scop menținerea păcii și securității internaționale, combaterea terorismului, protejarea drepturilor omului, consolidarea democrației și statului de drept, în acord cu dreptul internațional și legislația UE. Pentru asigurarea punerii în aplicare eficiente de către România a sancțiunilor internaționale instituite prin Rezoluții ale Consiliului de Securitate în baza capitolului VII din Carta ONU, precum și a măsurilor restrictive autonome ale 65 Uniunii Europene stabilite prin actele juridice adoptate în cadrul Politicii Externe și de Securitate Comune, a fost adoptată Ordonanța de Urgență nr. 202/2008 privind punerea în aplicare a sancțiunilor internaționale^[26].

Tranzacțiile cu obiecte de artă pot fi interzise dacă sunt realizate cu persoane, entități sau țări supuse sancțiunilor internaționale. Atunci când o țară sau o persoană este sancționată, toate articolele economice și comerciale, inclusiv vânzarea și tranzacția de artă, pot fi afectate de aceste sancțiuni. Aceasta se aplică și tranzacțiilor legate de bunuri culturale, antichități sau obiecte de artă care ar putea fi folosite ca mijloace de evaziune pentru a eluda sancțiunile financiare.

În perioada evaluată 2021 - 2024, cadrul legal în ceea ce privește punerea în aplicare a sancțiunilor internaționale a fost reglementat prin OUG nr. 202/2008 cu modificările și completările ulterioare și prin HG nr. 603/2011, cu modificările și completările ulterioare. Începând cu decembrie 2024, OUG nr. 202/2008 a fost modificată prin OUG nr. 135/2024, cadrul legal în acest domeniu fiind consolidat în special în ceea ce privește stabilirea autorităților naționale competente, precum și în ceea ce privește punerea în aplicare a sancțiunilor internaționale de înghețare a fondurilor și resurselor economice și raportarea acestor măsuri autorităților competente. În acest context, entitățile raportoare supravegheate de ONPCSB au obligația de a îngheța fără întârziere fondurile și resursele economice supuse sancțiunilor și de a raporta de îndată către ONPCSB această măsură.

[26] <https://www.mae.ro>

Din analiza răspunsurilor transmise de entități la chestionar s-a evidențiat un grad variabil de conștientizare a riscurilor asociate. Astfel, pentru perioada evaluată 2021 – 2024, majoritatea entităților au declarat că efectuează verificări ale clienților pe listele de sancțiuni internaționale și faptul că până în prezent, nu au identificat situații în care un client să figureze pe listele de sancțiuni internaționale ale UE sau ONU.

II.3.3. Analiza vulnerabilităților SB/FT în asociere cu alte sectoare economice

Sectorul de artă din România prezintă o serie de vulnerabilități structurale care îl expun riscurilor de spălare a banilor și finanțare a terorismului, mai ales în contextul în care acesta interacționează cu alte segmente ale economiei naționale. Relațiile acestuia cu alte domenii creează vulnerabilități semnificative din perspectiva prevenirii spălării banilor și finanțării terorismului, în special în contextul în care o parte dintre aceste sectoare sunt deja identificate ca având un nivel de risc ridicat în cadrul Evaluării Naționale a Riscurilor din 2022.

Aceste vulnerabilități provin din lipsa unor reglementări adecvate, lipsa de transparență în tranzacții și din dificultățile în stabilirea autenticității și originii operelor, ori evaluarea adesea subiectivă a valorii acestora. Această lipsă de transparență poate permite disimularea fondurilor ilicite și creșterea riscului ca sectorul să fie utilizat ca mijloc pentru integrarea banilor proveniți din infracțiuni. Comerțul cu opere de artă poate implica adesea plăți în numerar sau ocazional prin criptomonedă, în special în tranzacțiile internaționale sau pe platformele digitale, ceea ce diminuează eficiența măsurilor tradiționale de supraveghere financiară.

Interacțiunea cu sectorul financiar adaugă o dimensiune suplimentară de vulnerabilitate și se realizează în principal prin intermediul plăților pentru achiziții, tranzacții de licitație și uneori prin finanțarea achizițiilor sau utilizarea operelor de artă ca garanții.

Printre principalele vulnerabilități care pot amplifica nivelul de risc al sectorului se pot număra: utilizarea conturilor bancare pentru a masca proveniența fondurilor folosite în tranzacții, atunci când operele de artă achiziționate cu numerar pot fi revândute printr-un cont bancar oficial, oferind aparența unui venit legitim; utilizarea operelor de artă în procesul de garantare a creditelor sau în cadrul investițiilor alternative, când operele pot fi supraevaluate în mod intenționat pentru a obține finanțări mai mari decât valoarea reală, ceea ce poate conduce la fraudă financiară sau la utilizarea sistemului bancar în scopul spălării banilor; utilizarea conturilor offshore

sau a criptomonedelor, care pot fi folosite pentru a ascunde originea ilegală a fondurilor, tranzacțiile cu criptomonede fiind deosebit de dificil de urmărit.

Interacțiunea dintre sectorul comerțului cu operele de artă din România și sectorul imobiliar evidențiază o serie de vulnerabilități relevante din perspectiva spălării banilor și a finanțării terorismului, ambele domenii fiind expuse riscurilor generate de tranzacții cu valori ridicate. În România, sectorul imobiliar este deja considerat expus la utilizarea în scheme de spălare a banilor, datorită valorii mari a tranzacțiilor și a posibilității de a integra fonduri de proveniență ilicită prin achiziții aparent legale de proprietăți. Atunci când acest sector interacționează cu cel al artei, riscurile sunt amplificate. Relația între artă și imobiliare este întărită și de faptul că, în ambele domenii, evaluarea valorii de piață este adesea subiectivă și poate fi ușor manipulată.

Printre principalele vulnerabilități se numără: utilizarea operelor de artă fie ca formă de plată parțială sau ca și garanție în tranzacții imobiliare, fie ca elemente de decor valoroase care ridică valoarea de piață a proprietăților, facilitând astfel integrarea unor fonduri ilicite; utilizarea licitațiilor false ca pretext pentru lichidități, atunci când banii proveniți dintr-o vânzare fictivă de artă sunt ulterior folosiți pentru a cumpăra proprietăți, mascând sursa inițială a fondurilor; utilizarea proprietății private ca depozit pentru operele de artă de mare valoare, atunci când imobilele devin spații private de stocare pentru artă obținută cu fonduri ilegale, ferită de controlul autorităților; utilizarea transferului de active între persoane apropiate atunci când un imobil este vândut formal către o persoană apropiată, iar plata se face printr-o operă de artă, permițând astfel o rotație de active. De asemenea, utilizarea operelor de artă pentru decorarea unor proprietăți de lux pot masca proveniența fondurilor, mai ales când sunt realizate de persoane expuse public sau de intermediari înregistrați offshore.

Interacțiunea dintre sectorul de artă și sectorul transporturilor și logisticii poate amplifica riscurile deoarece obiectele de artă sunt ușor de transportat și pot fi introduse sau scoase din țară în mod ilicit, folosindu-se documente de proveniență falsificate sau incomplete. Organismele internaționale subliniază faptul că operațiunile de trafic cu artă sunt adesea coordonate cu ajutorul unor rețele logistice sofisticate, ce implică atât transportatori internaționali, cât și firme de expediție.

Printre principalele vulnerabilități se numără: utilizarea transportului opac al operelor de artă de mare valoare fără declarații vamale clare, mai ales dacă sunt etichetate generic (ex: „obiect decorativ”) sau folosirea codurilor incorecte de clasificare vamală; utilizarea de depozite logistice, inclusiv în zone libere, pentru a stoca lucrări de artă fără a fi declarate oficial și pentru a fi ținute departe de atenția autorităților,

înainte de a fi reintroduse pe piață prin tranzacții aparent legitime; utilizarea companiilor de transport rutier, aerian sau maritim pentru a ascunde mutarea operelor provenite din trafic ilicit sau a fondurilor ilicite; utilizarea documentație falsificată, atunci când operele de artă sunt însoțite de facturi sau certificate de autenticitate de proveniență falsificate, în scopul mascării originii ilegale.

Sectorul IT și comerțul electronic au introdus noi provocări și au transformat semnificativ modul în care se efectuează tranzacțiile financiare, dar pot genera și vulnerabilități în sectorul operelor de artă. Vânzările online, criptomonedele și apariția pieței de NFT-uri creează oportunități pentru transferuri rapide și anonime de valoare ce pot facilita achiziționarea de opere de artă prin canale neconvenționale, ascunzând astfel originea ilicită a fondurilor.

Printre principalele vulnerabilități se numără: utilizarea platforme online de comercianți și colecționari pentru a cumpăra și vinde artă, adesea fără obligații stricte de identificare a clientului, favorizând tranzacțiile anonime; utilizarea criptomonedelor ca mijloc de plată este din ce în ce mai acceptată în tranzacțiile de artă online, inclusiv pentru opere de mare valoare, permițând transferul rapid, internațional și ascunderea identității părților implicate; utilizarea pseudonimelor pe platformele digitale, precum adrese de e-mail temporare sau conturi multiple, ceea ce îngreunează identificarea beneficiarului real.

Interacțiunea dintre sectorul de artă și sectorul asigurărilor poate amplifica riscurile din cauza posibilității de a supraevalua operele pentru a justifica sume mari de bani și a masca proveniența ilicită a fondurilor. Lipsa unor verificări riguroase privind proveniența, valoarea reală a bunurilor și identitatea beneficiarilor reali face ca polițele de asigurare să poată fi folosite ca instrumente de disimulare în scheme de spălare a banilor.

Printre principalele vulnerabilități se numără: utilizarea polițelor de asigurare ca garanție pentru lucrări de artă asigurate la o valoare mare, în vederea obținerii de finanțări de la instituții financiare, astfel, se poate accesa capital lichid pornind de la bunuri a căror proveniență sau valoare reală nu este certă; asigurarea operelor de artă la sume mai mari decât valoarea reală, ceea ce permite justificarea de fonduri suspecte în cazul unei despăgubiri; utilizarea frauduloasă a cererilor fictive de despăgubire, poate apărea atunci când sunt simulate furturi sau deteriorări ale operelor de artă cu scopul de a încasa despăgubiri pe baza unor polițe de asigurare, astfel fondurile obținute pot fi introduse în circuitul financiar legal, mascând originea lor ilicită.

Concluzie: Sectorul comerțului cu operele de artă și bunuri culturale prezintă multiple vulnerabilități, mai ales atunci când interacționează cu alte sectoare economice cu un nivel de risc ridicat. Fiecare dintre aceste sectoare poate contribui, într-o măsură semnificativă, la facilitarea unor activități ilegale, precum spălarea banilor, fraudă fiscală și alte forme de criminalitate economică, dacă nu sunt implementate măsuri adecvate de reglementare, transparență și control. Colaborarea strânsă între autoritățile de reglementare, sectorul public și profesioniștii din domeniul comerțului cu opere de artă și bunuri culturale este esențială pentru a identifica și atenua aceste riscuri, garantând astfel protecția economiei naționale și internaționale. Este necesară o abordare integrată și coordonată, care să implice măsuri proactive și reactive pentru a preveni abuzurile și a asigura conformitatea cu legislația națională și internațională, într-o perioadă în care metodele de fraudă devin din ce în ce mai sofisticate.

II.4. Gestionarea riscurilor

II.4.1. Evaluarea și stabilirea profilului de risc pentru sectorul comerțului cu opere de artă și bunuri culturale mobile (matricea riscurilor)

Stabilirea unui profil de risc adecvat pentru sectorul comerțului cu opere de artă și bunuri culturale mobile presupune o evaluare detaliată, multidimensională și contextualizată a riscurilor asociate. Această analiză integrează perspectivele structurale, comportamentale, juridice și economice, punând accent atât pe caracteristicile intrinseci ale sectorului, cât și pe conexiunile externe cu alte sectoare economice vulnerabile la spălarea banilor și finanțarea terorismului.

În cadrul evaluării profilului de risc pentru sectorul comerțului cu opere de artă și bunuri culturale mobile, matricea de risc s-a construit prin corelarea celor două dimensiuni fundamentale – probabilitatea materializării fiecărui risc și impactul potențial al acestuia – într-un instrument de prioritizare destinat optimizării alocării resurselor de prevenție și control.

În stabilirea nivelului pentru fiecare categorie (clienți, produse și servicii, tranzacții, conformitate), au fost avute în vedere elemente esențiale precum caracteristicile intrinseci ale pieței de artă, marcate de opacitate, mobilitate rapidă a obiectelor și evaluări subiective de preț, caracteristicile sectorului la nivel național, cadrul juridic și economic actual, inclusiv reglementările CSB/CFT naționale și internaționale și recente modificări legislative și conexiunile externe ale sectorului, frecvența operațiunilor transfrontaliere.

De asemenea, evaluarea a integrat și analizat, informațiile furnizate de organele de aplicare a legii și alte autorități competente, fenomenul infracțional asociat sectorului la nivel național, precum și a tendințelor emergente și a schemelor infracționale, pentru a surprinde în mod cuprinzător toate vectorii de risc relevanți.

Prin sintetizarea acestor factori pe o scară unificată de la „scăzut” la „ridicat”, matricea subliniază clar ariile în care vulnerabilitățile și amenințările converg cu probabilitate și consecințe semnificative, ghidând astfel măsurile de gestionare și atenuare prioritare ale autorităților competente și profesioniștilor din industrie.

CATEGORIE DE RISC	VULNERABILITĂȚI	AMENINȚĂRI	PROBABILITATE	IMPACT	NIVEL DE RISC
RISUL PRIVIND CLIEȚII	Diversitate clienți; Măsuri insuficiente KYC	Clienți din jurisdicții cu reglementări AML/CFT slabe; Structuri complexe, dificultăți în identificarea beneficiarului real	MEDIE	MEDIU	MEDIU
RISUL PRIVIND PRODUSELE ȘI SERVICIILE	Obiecte ușor transportabile și greu de urmărit; Evaluare subiectivă a valorii	Artă folosită pentru „layering” în operațiuni de spălare de bani; Comerț informal, tranzacții neînregistrate	MEDIE	MEDIU	MEDIU
RISUL PRIVIND TRANZACȚIILE	Frecvență mare a tranzacțiilor internaționale și online	Disimulare de fonduri prin plăți transfrontaliere	MEDIE	MEDIU	MEDIU
RISUL PRIVIND CONFORMITATEA	Proceduri de due diligence neuniforme; Instruire a personalului sporadică	Lacune în aplicarea măsurilor de control intern	MEDIE	MEDIU	MEDIU

Riscul asociat sectorului de comerț cu opere de artă în condițiile art. 5 alin. (1) lit. j)-k) din Lege

RISC MEDIU

În ceea ce privește riscul asociat clientelei, clienții sunt preponderant persoane fizice din România, iar situațiile în care clienții provin din jurisdicții cu reglementări CSB/CFT mai puțin stricte, sau a clienților cu structuri complexe de proprietate, sunt limitate. Astfel, atât probabilitatea apariției unui incident, cât și impactul lui rămân moderate, consolidând nivelul de risc „mediu” pentru această categorie.

Pentru produsele și serviciile din sector, vulnerabilitatea rezultă din natura obiectelor – gravuri, fotografii, ceramică – care se pot transporta și tranzacționa ușor, iar valoarea lor se stabilește adesea subiectiv. Schemele de „layering” prin revânzări succesive sau comerțul informal neînregistrat reprezintă amenințări reale, însă, în practică, majoritatea tranzacțiilor implică sume moderate și există un nivel minim de colaborare cu autoritățile, ceea ce ține sub control probabilitatea și impactul unor fraude de anvergură, astfel încât riscul rămâne tot „mediu” .

Riscul privind tranzacțiile reflectă un profil moderat, astfel încât majoritatea operațiunilor sunt de valoare mică și medie, predominant prin transfer bancar, respectiv sectorul nu este caracterizat de tranzacții de valori mari sau utilizarea de depozite în zone libere. Lipsa raportărilor de tranzacții suspecte în sector ar putea sugera necesitatea unor proceduri mai bune de identificare și monitorizare, dar volumul și natura tranzacțiilor nu ridică riscul peste un nivel mediu.

Pe zona conformității, s-a evidențiat că entitățile aplică măsurile de cunoștere a clientelei insuficiente, cu verificări PEP și sursă de fonduri sporadice, iar instruirea personalului este redusă. Absența oricăror rapoarte de tranzacții suspecte în intervalul 2021–2024 poate sugera o subevaluare a riscului, cât și o lipsă de practici consecvente de monitorizare. Deși cultura de conformitate în acest sector nu este bine consolidată, nu a fost afectată capacitatea entităților de detectare și remediere rapidă a eventualelor neconformități, reducând astfel probabilitatea materializării unor incidente și atenuând impactul lor, ceea ce justifică menținerea nivelului de risc de conformitate la un prag mediu.

În concluzie, evaluarea sectorială a riscurilor de SB/FT asociat sectorului comerțului cu opere de artă și bunuri culturale mobile din România, a relevat un nivel de risc de nivel „mediu” în ansamblu.

II.4.2. Măsuri de gestionare și atenuare a riscurilor

În sectorul comerțului cu opere de artă și bunuri culturale mobile, măsurile de gestionare a riscurilor de spălare a banilor și finanțare a terorismului trebuie să fie bine structurate și adaptate particularităților acestuia. Deși evaluarea acestui sector la nivel național nu a relevat implicarea tranzacțiilor complexe, riscurile de spălare a banilor și finanțare a terorismului pot fi semnificative, având în vedere valoarea subiectivă a operelor de artă și natura opacă a tranzacțiilor. În acest context, este necesar să se dezvolte măsuri eficiente care să sprijine identificarea și gestionarea riscurilor și să asigure un cadru de reglementare solid și robust.

În prezent, supravegherea modului de aplicare a prevederilor legale în domeniul prevenirii și combaterii spălării banilor și finanțării terorismului în acest sector revine, în cadrul atribuțiilor sale, Oficiului Național de Prevenire și Combatere a Spălării Banilor. Identificarea, gestionarea și atenuarea riscurilor în acest sector necesită un efort comun, în care atât autoritățile competente, precum Oficiul Național de Prevenire și Combatere a Spălării Banilor, organele de aplicare a legii sau autoritățile fiscale, cât și entitățile trebuie să coopereze activ. Lipsa unui organism profesional de autoreglementare îngreunează implementarea uniformă a măsurilor de prevenție, astfel

este esențial ca autoritățile să ofere sprijin metodologic, îndrumare practică și măsuri de instruire, în timp ce entitățile din sector trebuie să-și asume responsabilitatea implementării unor mecanisme funcționale de conformitate.

Un element esențial în gestionarea riscurilor poate fi reprezentat de crearea unui cod CAEN dedicat comerțului cu opere de artă și bunuri culturale mobile, în prezent, comercianții de artă sunt încadrați sub diverse coduri CAEN, inclusiv pentru activități care nu au legătură directă cu acest sector. Crearea unui cod CAEN specific ar contribui semnificativ la îmbunătățirea reglementărilor aplicabile, cunoașterea dimensiunii sectorului, sporind astfel transparența și eficiența procesului de supraveghere.

În vederea consolidării măsurilor de prevenire și combatere a spălării banilor și finanțării terorismului, se recomandă entităților din sectorul artei adoptarea unor politici clare și structurate de conformitate. Un prim pas este implementarea procedurilor de identificare a clientelei (KYC), prin verificarea riguroasă a identității clienților, inclusiv a beneficiarilor reali, înainte de inițierea oricărei relații de afaceri. Este esențială acordarea unei atenții sporite clienților provenind din jurisdicții cu reglementări CSB/CFT insuficiente sau care prezintă profiluri neobișnuite.

Totodată, este necesară evaluarea riscurilor asociate tranzacțiilor cu opere de artă, prin analizarea provenienței bunurilor, precum și prin verificarea sursei fondurilor. În acest context, entitățile trebuie să stabilească mecanisme clare privind identificarea și raportarea tranzacțiilor suspecte (RTS) către Oficiul Național de Prevenire și Combatere a Spălării Banilor (ONPCSB), în conformitate cu obligațiile legale.

Elaborarea și implementarea unor politici interne de conformitate, care să includă proceduri detaliate privind prevenirea și combaterea spălării banilor și a finanțării terorismului, precum și desemnarea unei persoane cu responsabilități în aplicarea Legii nr. 129/2019 sunt importante. În paralel, personalul implicat trebuie să beneficieze de programe periodice de formare și instruire, pentru a asigura înțelegerea obligațiilor legale în domeniul CSB/CFT și recunoașterea indicatorilor de suspiciune în activitatea curentă.

Un alt element esențial în gestionarea riscurilor îl constituie monitorizarea continuă a relației de afaceri și a tranzacțiilor derulate, prin aplicarea unor măsuri suplimentare în cazul clienților și tranzacțiilor încadrate la un risc ridicat. În același timp, trebuie asigurată păstrarea evidențelor și documentelor relevante referitoare la clienți, tranzacții și verificări efectuate, pentru o durată de 5 ani, în conformitate cu reglementările legale în vigoare.

Este, de asemenea, recomandată limitarea utilizării plăților în numerar și încurajarea metodelor de plată transparente, precum transferurile bancare. Colaborarea activă cu autoritățile competente și cu alte entități din domenii conexe, precum instituții financiare, autorități fiscale sau organe de aplicare a legii, este fundamentală pentru schimbul de informații și alinierea celor mai bune practici în domeniul prevenirii și combaterii spălării banilor și finanțării terorismului.

Nu în ultimul rând, este esențial ca entitățile raportoare din sector să adopte o abordare bazată pe risc, care presupune clasificarea clienților și a tranzacțiilor în funcție de nivelul de risc (scăzut, mediu, ridicat) și aplicarea unor măsuri de verificare proporționale.

În perioada 2021–2024, nu s-au înregistrat rapoarte de tranzacții suspecte din partea entităților din acest sector, ceea ce sugerează o posibilă subevaluare a riscurilor. Această situație indică faptul că entitățile din comerțul cu opere de artă pot întâmpina dificultăți în identificarea tranzacțiilor suspecte, ceea ce face necesară o creștere a sensibilizării și dezvoltarea unei culturi a conformității. În acest sens, este necesară îndrumarea entităților către ghiduri existente de identificare a tranzacțiilor suspecte și să se continue sesiunile de formare periodică pentru profesioniștii din sector. Instruirea continuă a acestora va contribui la îmbunătățirea abilității de a identifica riscurile și va sprijini o abordare preventivă mai eficientă.

De asemenea, în ceea ce privește tranzacțiile internaționale, un pilon esențial este reprezentat de cooperarea cu autoritățile internaționale. Aceste tranzacții pot implica jurisdicții cu reglementări mai puțin stricte în domeniul prevenirii spălării banilor, iar o monitorizare adecvată a acestora va ajuta la protejarea sectorului de riscurile legate de traficul ilicit sau de disimularea fondurilor.

Prin dezvoltarea unui cadru de reglementare solid, adaptat sectorului comerțului cu opere de artă și bunuri culturale mobile, se va contribui semnificativ la identificarea și gestionarea riscurilor de spălare a banilor și finanțare a terorismului, asigurându-se un mediu de afaceri mai sigur, mai transparent și mai responsabil.

II.4.3. Strategii de răspuns și management al riscurilor

Strategiile de răspuns și gestionare a riscurilor în sectorul comerțului cu opere de artă și bunuri culturale mobile trebuie să fie adaptate la particularitățile acestui sector, având în vedere expunerea la riscurile de spălare a banilor și finanțare a terorismului. Deși nu există o reglementare specifică pentru acest sector, riscurile sunt moderate, având în vedere natura tranzacțiilor și complexitatea pieței. O strategie de răspuns eficientă ar trebui să fie centrată pe identificarea timpurie a riscurilor, colaborarea între autorități și entitățile din sector, și implementarea unor măsuri proactive care să asigure transparența și conformitatea.

Este esențial ca măsurile de răspuns să fie bazate pe o evaluare continuă a riscurilor iar creșterea sensibilizării și instruirea continuă a celor implicați în comerțul cu opere de artă vor contribui la o mai bună gestionare a riscurilor și la prevenirea activităților ilicite.

Totodată, strategia de răspuns trebuie să includă măsuri instituționale de prevenție, precum: elaborarea periodică de tipologii relevante de către autoritățile competente în materie; supraveghere on-site; cooperare cu alte autorități, instituții; adaptarea programelor de instruire la nevoile reale ale sectorului, pe baza deficiențelor identificate în practică. Este esențial ca autoritățile să continue dezvoltarea unor instrumente de evaluare a riscului la nivel sectorial, care să permită identificarea timpurie a tiparelor recurente de comportament cu risc ridicat, precum și să mențină un dialog constant cu reprezentanții sectorului. De asemenea, crearea unui cod CAEN specific ar contribui semnificativ la îmbunătățirea reglementărilor aplicabile, sporind astfel transparența și eficiența procesului de supraveghere.

Comerțul cu opere de artă implică, uneori, tranzacții internaționale, care pot prezenta riscuri din cauza reglementărilor slabe în materie în anumite jurisdicții, astfel cooperarea internațională rămâne un pilon esențial în vederea asigurării trasabilității tranzacțiilor și prevenirii utilizării pieței de artă pentru spălarea banilor și finanțarea terorismului.

În paralel, organizarea de sesiuni periodice de instruire și elaborarea unor ghiduri practice contribuie la creșterea gradului de conștientizare și la consolidarea competențelor interne de detecție a riscurilor.

Totodată, actualizarea periodică a evaluărilor de risc la nivel instituțional și sectorial este necesară pentru a surprinde dinamica activităților și pentru a reacționa rapid la eventuale schimbări în comportamentul entităților sau în metodele utilizate de grupările de criminalitate organizată. De asemenea, ar trebui consolidate mecanismele de identificare și analiză a tipologiilor noi apărute în legătură cu sectorul, inclusiv prin colaborare cu alte instituții relevante din domeniul fiscal, judiciar și economic.

În concluzie, strategiile de răspuns și management al riscurilor trebuie să fie flexibile și adaptate în permanență, având în vedere tendințele emergente și schimbările din sectorul comerțului cu opere de artă. Colaborarea între autoritățile naționale, instituțiile financiare și entitățile din sector este esențială pentru a răspunde eficient la amenințările emergente și pentru a crea un mediu de afaceri mai sigur și mai transparent.

Prin dezvoltarea unui cadru de reglementare robust și a unor măsuri eficiente de monitorizare și prevenire, sectorul comerțului cu opere de artă poate contribui semnificativ la gestionarea și atenuarea riscurilor de spălare a banilor și finanțare a terorismului.

II.5. Concluzii și recomandări

II.5.1. Rezumatul principalelor constatări

Evaluarea sectorului comerțului cu opere de artă și bunuri culturale mobile din România a reliefat, în primul rând, că dimensiunea și delimitarea activităților specifice rămân incerte, ca urmare a înregistrării comercianților sub coduri CAEN generice care includ și activități care nu au legătură directă cu arta. Indicatorii economici indică o evoluție susținută, astfel că vânzările publice și private urmează o tendință crescătoare, iar importurile și exporturile de bunuri culturale se intensifică, confirmând integrarea tot mai activă a României în piața globală de artă. Acest context subliniază nevoia de a consolida cadrul de reglementare și supraveghere, pentru a asigura dezvoltarea durabilă și conformitatea cu normele de prevenire și combatere a spălării banilor și a finanțării terorismului.

La nivel global, sectorul de artă este recunoscut pentru opacitatea sa și pentru flexibilitatea cu care pot fi efectuate tranzacții anonime sau plăți numerar de valoare ridicată. În România, deși aceste caracteristici pot deschide situații oportune infractorilor, majoritatea operațiunilor sunt preponderent transferuri bancare în valori mici și medii și nu implică frecvent utilizarea unui numerar semnificativ sau jurisdicții cu reglementări deficitare în materia SB/FT. La nivel național tranzacțiile în numerar se pot realiza în limita plafonului prevăzut de Legea nr. 70/2015 pentru întărirea disciplinei financiare privind operațiunile de încasări și plăți în numerar și pentru modificarea și completarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 193/2002 privind introducerea sistemelor moderne de plată. Astfel, profilul tranzacțiilor generează un risc moderat, nefiind dovedite practici extensive de natură off-shore sau de disimulare masivă de fonduri.

În ceea ce privește natura subiectivă a evaluării operelor de artă, portabilitatea lor poate facilita scheme de “layering” și comerț informal. Cu toate acestea, volumul tranzacțiilor de mare valoare este limitat și, prin urmare, riscul asociat acestui segment rămâne moderat, dată fiind prevalența tranzacțiilor de mică și medie amploare.

Sectorul comerțului cu opere de artă și bunuri culturale mobile rămâne vulnerabil la riscurile asociate spălării banilor, având în vedere caracteristicile sale specifice, precum opacitatea tranzacțiilor și manipularea valorii bunurilor. Lipsa rapoartelor de tranzacții suspecte și a unor mecanisme de conformitate adecvate accentuează aceste vulnerabilități.

Este esențial ca autoritățile și entitățile din sector să colaboreze mai strâns pentru a implementa măsuri de gestionare mai eficiente și pentru a asigura transparența în tranzacțiile internaționale, contribuind astfel la protejarea integrității pieței de artă și a bunurilor culturale.

Sectorul comerțului cu operele de artă și bunuri culturale din România prezintă vulnerabilități care pot fi exploatare pentru finanțarea terorismului, având în vedere complexitatea și opacitatea pieței, precum și lipsa unui cadru strict de reglementare. Deși acest fenomen nu a fost identificat în România, vulnerabilitățile existente oferă oportunități care pot fi exploatare. Este esențial ca măsurile de reglementare și supraveghere să fie consolidate pentru a împiedica utilizarea acestui sector în scopuri de finanțare a terorismului.

Sectorul comerțului cu operele de artă și bunuri culturale prezintă multiple vulnerabilități, mai ales atunci când interacționează cu alte sectoare economice cu un nivel de risc ridicat. Fiecare dintre aceste sectoare poate contribui, într-o măsură semnificativă, la facilitarea unor activități ilegale, precum spălarea banilor, fraudă fiscală și alte forme de criminalitate economică, dacă nu sunt implementate măsuri adecvate de reglementare, transparență și control. Colaborarea strânsă între autoritățile de reglementare, sectorul public și profesioniștii din domeniul comerțului cu opere de artă și bunuri culturale este esențială pentru a identifica și atenua aceste riscuri, garantând astfel protecția economiei naționale și internaționale. Este necesară o abordare integrată și coordonată, care să implice măsuri proactive și reactive pentru a preveni abuzurile și a asigura conformitatea cu legislația națională și internațională, într-o perioadă în care metodele de fraudă devin din ce în ce mai sofisticate.

Stabilirea unui profil de risc adecvat pentru sectorul comerțului cu opere de artă și bunuri culturale mobile a presupus o evaluare detaliată, multidimensională și contextualizată a riscurilor asociate, integrând perspectivele structurale, comportamentale, juridice și economice, punând accent atât pe caracteristicile intrinseci ale sectorului, cât și pe conexiunile externe cu alte sectoare economice vulnerabile la spălarea banilor și finanțarea terorismului. Ansamblul acestor aspecte poziționează profilul de risc global al sectorului la un prag mediu, subliniind necesitatea menținerii vigilenței și aprofundării mecanismelor de supraveghere și control.

Prin dezvoltarea unui cadru de reglementare solid, adaptat sectorului comerțului cu opere de artă și bunuri culturale mobile, se va contribui semnificativ la identificarea și gestionarea riscurilor de spălare a banilor și finanțare a terorismului, asigurându-se un mediu de afaceri mai sigur, mai transparent și mai responsabil.

II.5.2.Recomandări și măsuri de atenuare

Având în riscurile identificate în sectorul comerțului cu opere de artă și bunuri culturale mobile, se impune adoptarea unor măsuri coerente, eficiente și integrate de autorități competente, în strânsă colaborare cu entitățile din acest sector. Aceste măsuri presupun ca obiectiv principal diminuarea vulnerabilităților existente și prevenirea utilizării abuzive a acestui sector în scopuri ilegale, spălarea banilor și finanțarea terorismului.

În acest sens, este necesară o abordare strategică, fundamentată pe evaluarea continuă a riscurilor, consolidarea cooperării interinstituționale și întărirea mecanismelor de control intern. Totodată, se recomandă un instrument mai precis de identificare și clasificare a operatorilor economici care desfășoară activități comerciale cu opere de artă, precum și adaptarea constantă a cadrului legislativ la evoluțiile sectorului.

Creșterea eficienței proceselor de supraveghere a zonei de armonizare legislativă contribuie la întărirea disciplinei de conformitate și la protejarea integrității pieței de artă. Este important ca entitățile din acest sector să adopte mecanisme mai eficiente de monitorizare a activităților desfășurate, astfel încât riscurile asociate spălării banilor și finanțării terorismului să poată fi identificate și gestionate în mod adecvat și în timp util.

Un rol central în această direcție îl joacă întărirea măsurilor de cunoaștere a clientelei și aplicarea riguroasă a procedurilor de due diligence. Entitățile raportoare trebuie să dispună de politici clare pentru evaluarea și monitorizarea relațiilor de afaceri și a tranzacțiilor, acordând o atenție deosebită clienților din jurisdicții cu reglementări mai puțin stricte în domeniul SB/FT, precum și persoanelor expuse public.

De asemenea, se impune consolidarea cooperării între autoritățile de reglementare și supraveghere și entitățile din sector, inclusiv prin facilitarea unui schimb eficient de informații în vederea creșterii gradului de conformitate în domeniul prevenirii activităților ilicite.

Este esențial ca autoritățile competente să colaboreze strâns cu entitățile din domeniu pentru a asigura o aplicare uniformă și eficientă a cadrului legislativ în vigoare, sprijinind eforturile de identificare, gestionare și atenuare a riscurilor asociate.

Având în vedere complexitatea și caracterul transfrontalier al unor tranzacții din acest sector, este esențială dezvoltarea unor mecanisme avansate și a unei supravegheri eficiente. Astfel, o cooperare eficientă facilitează armonizarea continuă cu standardele internaționale privind transparența și conformitatea și contribuie la reducerea vulnerabilităților cu impact sistemic asupra pieței de artă.

Având în vedere caracterul transfrontalier al anumitor tranzacții și obiecte din acest sector, cooperarea internațională joacă un rol important în prevenirea activităților ilicite. Consolidarea mecanismelor de schimb de informații la nivel internațional este esențială pentru detectarea timpurie a tentativelor de spălare a banilor și finanțare a terorismului.

Venind în sprijinul entităților raportoare din acest sector, Oficiul Național de Prevenire și Combateră a Spălării Banilor organizează periodic sesiuni de instruire dedicate acestui sector, actualizate constant conform legislației în vigoare. Cu toate acestea, este necesar un efort comun, atât din partea autorităților competente cât și din partea entităților din acest sector, prin punerea în practică a reglementărilor din materie, respectiv respectarea cerințelor de conformitate.

În concluzie, pentru a atenua impactul riscurilor identificate în sectorul comerțului cu opere de artă și bunuri mobile, este importantă dezvoltarea unui cadru legislativ solid și implementarea unor măsuri riguroase de prevenire și monitorizare. De asemenea, o cooperare eficientă între autoritățile competente la nivel național este esențială pentru o supraveghere eficientă a acestui sector. Prin adoptarea unor măsuri și dezvoltarea unor mecanisme eficiente de monitorizare și raportare, sectorul comerțului cu opere de artă și bunuri mobile poate fi protejat de utilizarea în scopuri ilicite, contribuind astfel la menținerea stabilității financiare.

PARTEA III

Sectorul comerțului cu
metale și pietre prețioase

III.1. Profilul sectorului de comerț cu metale și pietre prețioase

În România, sectorul economic reprezentat de comerțul cu metale și pietre prețioase reprezintă un segment de piață important din comerțul internațional al țării, având o dinamică relevantă pentru relațiile comerciale intracomunitare, dar și cu alte piețe de desfacere precum Asia. Evoluția pieței interne din perioada post-pandemică reflectă o cerere în creștere pentru produse de lux, dar și potențialul investițional al acestor bunuri.

Sursa: Observatorul Complexității Economice (OEC)^[27]

Potrivit Sistemului Armonizat de Descriere și Codificare a Mărfurilor, elaborat de Organizația Mondială a Vămirilor și adoptat prin Convenția Internațională încheiată la Bruxelles la 14 iunie 1983, ratificată de România prin Legea nr. 98/1996^[28], publicată în Monitorul Oficial nr. 234 din 27 septembrie 1996, Secțiunea XIV face parte din clasificarea internațională a produselor comerciale și include aur, argint, platină, diamante, pietre prețioase, bijuterii și monede.

În anul 2023, importurile de metale prețioase în România au cunoscut o creștere exponențială față de anul 2022 în special din jurisdicții precum Italia, Polonia și Germania. De asemenea, în anul 2023 principalele țări de origine ale importurilor de metale prețioase în România au fost reprezentate de Italia, Turcia, Germania, Austria și Polonia.

În perioada 2022-2023, cele mai dinamice piețe de desfacere pentru metalele prețioase provenite din România au fost Italia, Elveția și Ungaria. Totodată, în anul 2023 principalele destinații ale exporturilor de metale prețioase din România au fost Italia, Elveția, Turcia, Polonia, Bulgaria.

[27] [https://oec.world/en/profile/bilateral-product/precious-metals/reporter/rou?](https://oec.world/en/profile/bilateral-product/precious-metals/reporter/rou?selector1205id=2021&selector1147id=tradeOption&selector1654id=usd)

[selector1205id=2021&selector1147id=tradeOption&selector1654id=usd](https://oec.world/en/profile/bilateral-product/precious-metals/reporter/rou?selector1205id=2021&selector1147id=tradeOption&selector1654id=usd)

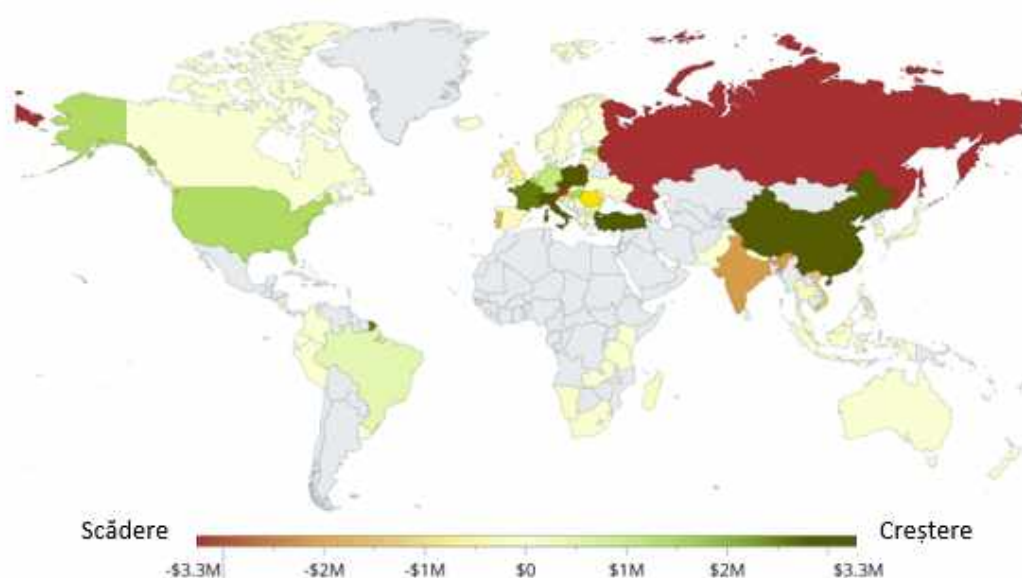
[& selector](https://oec.world/en/profile/bilateral-product/precious-metals/reporter/rou?selector1205id=2021&selector1147id=tradeOption&selector1654id=usd)

[28] <https://legislatie.just.ro/public/DetaliiDocument/24468>

III.1.1. Profilul economic al sectorului la nivel național și internațional

Din datele disponibile, în perioada 2021-2023 creșterea pieței și schimburile comerciale nete au indicat că Italia este țara de origine a importurilor de metale prețioase în România care a înregistrat cea mai rapidă creștere, respectiv de peste 19%, în timp ce metalele prețioase importate în România din Hong Kong au înregistrat o scădere rapidă de aproximativ 27%.

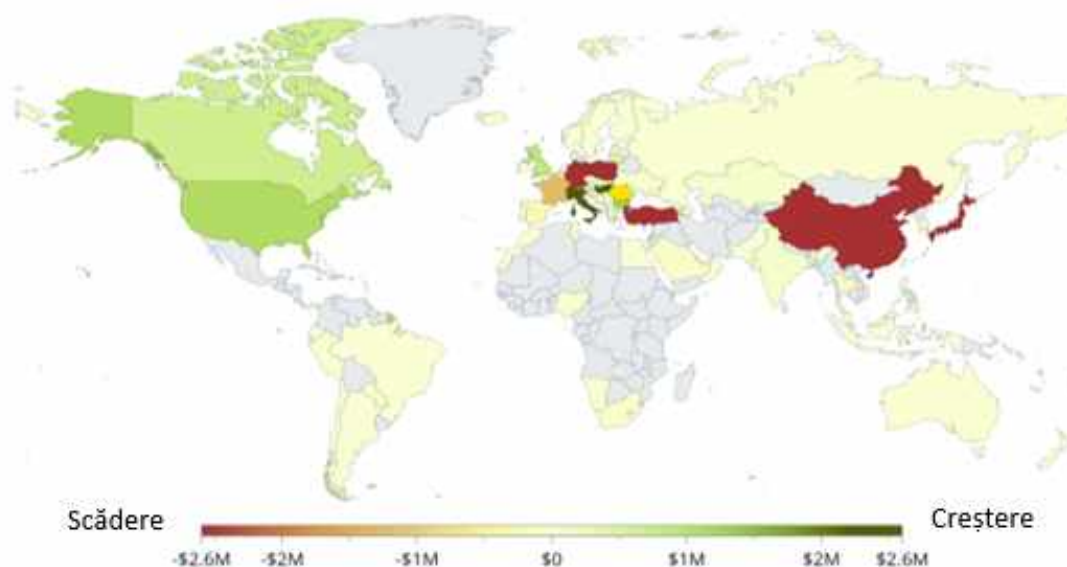
În următoarea hartă este reprezentată creșterea pieței importurilor de metale prețioase în România, în perioada 2021-2023:

Sursa: Observatorul Complexității Economice (OEC)

Din datele disponibile, în perioada 2021-2023 creșterea pieței și schimburile comerciale nete au indicat și în cazul exporturilor faptul că Italia reprezintă piața de export cu cea mai rapidă creștere pentru metalele prețioase provenite din România, indicând o creștere exponențială de peste 64%, în timp ce piața de export care a cunoscut cel mai rapid declin este reprezentată de Polonia, cu o scădere de peste 54%.

În următoarea hartă este reprezentată creșterea pieței exporturilor de metale prețioase din România, în perioada 2021-2023:

Sursa: Observatorul Complexității Economice (OEC)

În urma analizei datelor și informațiilor provenite din surse deschise precum Baza de date a Națiunilor Unite privind statisticile comerțului cu mărfuri (UN ComTrade)^[29] și TrendEconomy^[30], în ceea ce privește comerțul cu metale și pietre prețioase în România, pentru anul 2024 s-au evidențiat următoarele:

Exportul de metale și pietre prețioase din România în anul 2024

COD HS	DESCRIERE PRODUS	VALOARE ESTIMATĂ (USD)
7102	Diamante, chiar prelucrate, dar nemontate și neîncastate	50 mil.
7103	Pietre prețioase (altele decât diamantele) și semiprețioase, prelucrate	30 mil.
7108	Aur (inclusiv aur platinat), sub formă brută sau semiprelucrată sau sub formă de pulbere	20 mil.
7109	Metale comune sau argint placate cu aur, semiprelucrate	10 mil.
7113	Articole de bijuterie și părți ale acestora, din metale prețioase sau din metale placate sau dublate cu metale prețioase	15 mil.

[29] [https://data.un.org/Data.aspx?d=ComTrade&f= 11Code%3A72](https://data.un.org/Data.aspx?d=ComTrade&f=11Code%3A72)

[30] https://trendeconomy.com/data/export_hsm/Romania;
https://trendeconomy.com/data/import_hsm/Romania

Importul de metale și pietre prețioase în România în anul 2024

COD HS	DESCRIERE PRODUS	VALOARE ESTIMATĂ (USD)
7102	Diamante, chiar prelucrate, dar nemontate și neîncastate	40 mil.
7103	Pietre prețioase (altele decât diamantele) și semiprețioase, prelucrate	25 mil.
7108	Aur (inclusiv aur platinat), sub formă brută sau semiprelucrată sau sub formă de pulbere	30 mil.
7109	Metale comune sau argint placcate cu aur, semiprelucrate	5 mil.
7113	Articole de bijuterie și părți ale acestora, din metale prețioase sau din metale placcate sau dublate cu metale prețioase	10 mil.

III.1.2. Caracteristici principale

Din punct de vedere istoric, aurul a fost utilizat ca mijloc de plată datorită valorii intrinseci ridicate și a universalității, putând fi convertită în alte active sau valute. În ciuda tranziției către sisteme monetare moderne, aurul a rămas un produs de referință și un mijloc de investiție viabil.

În perioada 2021-2022, prețul aurului a fost unul stabil încadrându-se în intervalul 1.850–1.950 USD/uncie, menținându-și astfel poziția de lider pe piața de investiții în metale prețioase din România, fiind urmat de argint, paladiu și platină^[31]. În anul următor, prețul aurului a atins un maxim record, în contextul inflației globale și a incertitudinii economice și politice, depășind 2.000 USD/uncie. Cu toate acestea, anul 2024 a marcat un vârf istoric al prețului aurului, apropiindu-se de pragul de 3.000 USD/uncie.

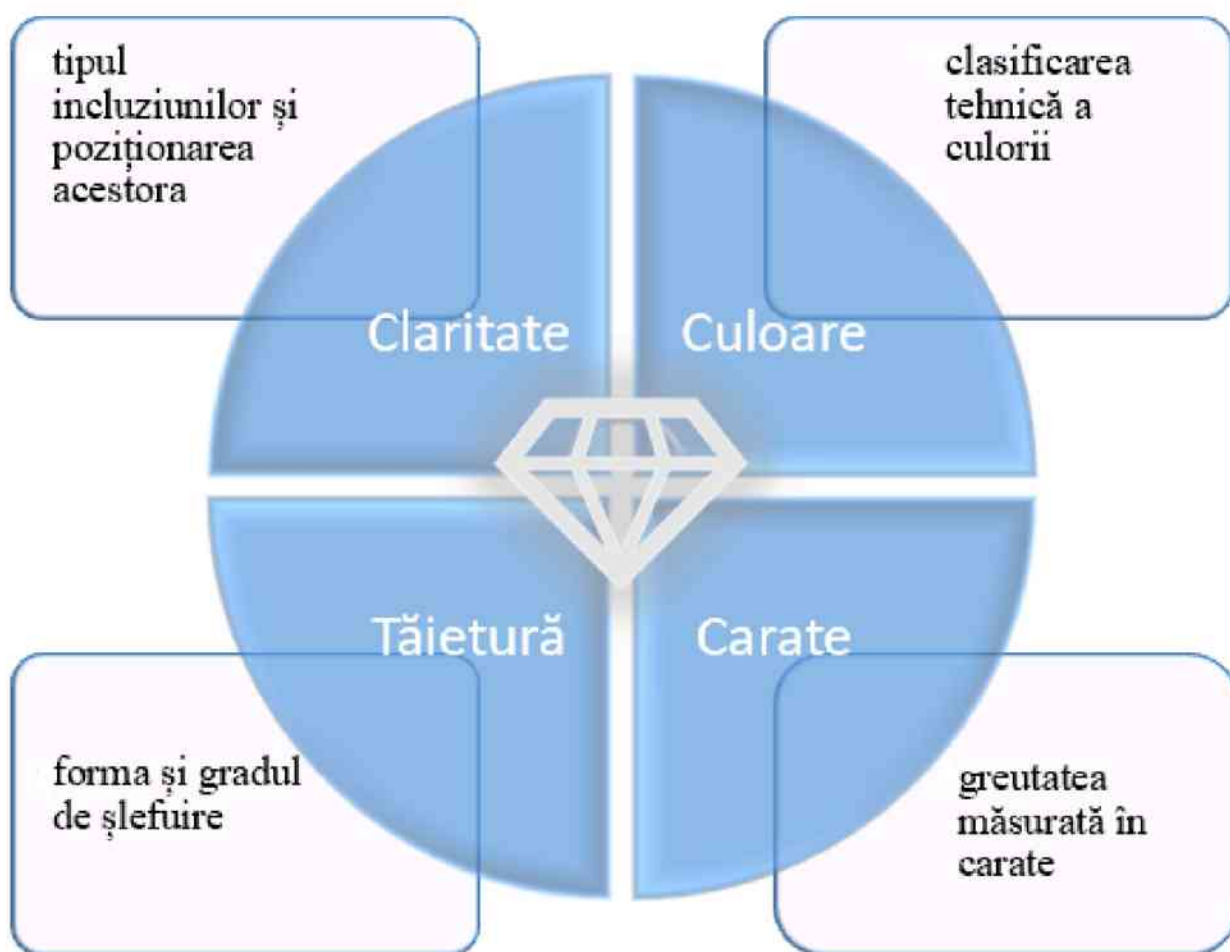
Aurul este tranzacționat pe piețe financiare internaționale importante precum piața OTC din Londra, piața futures din SUA (COMEX) și pe bursa de aur din Shanghai (SGE). Aproximativ jumătate din consumul de aur din lume este aferent pieței de bijuterii din aur, 40% este plasat în investiții și restul de 10% se regăsește în industrie^[32].

Diamantele sunt unice nu doar prin structura lor chimică, dar și prin valoarea socială și economică, care a fost menținută până în prezent. Pentru a determina calitatea unui diamant, fondatorul Institutului Gemologic din America a creat cei 4 C ai diamantelor^[33]:

[31] <https://www.ceccarbusinessmagazine.ro/analiza-cererea-de-metale-pretioase-a-ramas-solida-in-randul-investitorilor-romani-in-2022/a/zYmrcwP3ZbDrO4uAKVBC>

[32] <https://tradingeconomics.com/commodity/gold>

[33] <https://www.gia.edu/diamond>

Carat

Claritate

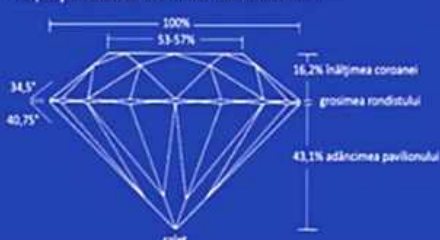
Culoare

CULORI COMERCIALE

Tăietură (cut)

Proporția ideală la diamantul tăietură brilliant

Sursa: Centrul Gemologic Român^[34]

[34] <https://www.centrulgemologicroman.ro/educatie-cercetare/cercetare>

III.1.3. Procesul Kimberley

Procesul Kimberley (KP) este un sistem internațional de certificare care guvernează comerțul cu diamante brute pentru a preveni fluxul de diamante provenite din zone de conflict, contribuind în același timp la protejarea comerțului legitim cu diamante brute. Sistemul de certificare a Procesului Kimberley reprezintă o înțelegere internațională care are ca scop prevenirea finanțării unor acte teroriste sau a unor mișcări rebele împotriva guvernelor lor legitime cu sume provenite din comerțul internațional ilegal cu diamante brute.

Sistemul de certificare pentru Procesul Kimberley a fost adoptat de statele participante la Reuniunea Plenară a Adunării Generale a Organizației Națiunilor Unite de la Interlaken, Elveția, din data de 5 noiembrie 2002.

România este stat participant din anul 2003, iar sistemul de certificare pentru Procesul Kimberley a fost instituit prin H.G. nr. 1175/2003. Cadrul legal pentru punerea în aplicare a sistemului de certificare a fost reglementat prin H.G. nr. 1856/2006 pentru aplicarea sistemului de certificare pentru Procesul Kimberley privind comerțul internațional cu diamante brute, act normativ ce asigură aplicarea pe teritoriul României a prevederilor Regulamentului Consiliului (EC) 2368/2002 de punere în aplicare a sistemului de certificare pentru Procesul Kimberley privind comerțul internațional cu diamante brute^[35].

Autoritatea Națională pentru Protecția Consumatorilor (ANPC) este autoritatea competentă în aplicarea art. 2 și 19 din Regulamentul Consiliului (EC) 2368/2002 de punere în aplicare a sistemului de certificare pentru Procesul Kimberley privind comerțul internațional cu diamante brute. În exercitarea atribuțiilor ce îi revin, ANPC colaborează cu Comisia Europeană și cu celelalte instituții similare din statele membre.

Principalele atribuții sunt confirmarea certificatelor Kimberley care însoțesc importurile de diamante brute, emiterea și validarea celor care însoțesc exporturile, verificarea fizică a fiecărei încărcături, confirmarea și certificarea stocurilor. Nerespectarea prevederilor legale în domeniu se sancționează cu amendă de la 10.000 lei la 50.000 lei.

Uniunea Europeană acționează ca un singur participant^[36] la KPCS cu șapte autorități comunitare care supraveghează un set comun de reguli stabilite în Regulamentul Consiliului (EC) 2368/2002. Acestea sunt: Anvers, (Belgia), București (România), Praga (Republica Cehă), Idar-Oberstein (Germania), Dublin (Irlanda), Lisabona (Portugalia), și Torino (Italia)^[37].

[35] <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/HTML/?uri=CELEX:02002R2368-20220825>

[36] <https://www.kimberleyprocess.com/participants/european-union>

[37] <https://ipisresearch.be/wp-content/uploads/2021/05/Belgiums-fight-against-conflict-diamonds.pdf>

Importul de diamante brute pe teritoriul Uniunii este interzis dacă nu sunt îndeplinite următoarele condiții^[38]:

- a. diamantele brute sunt însoțite de un certificat validat de autoritatea competentă a unui participant;
- b. diamantele brute sunt păstrate în containere inviolabile iar sigiliile aplicate de participant în momentul exportului nu sunt rupte;
- c. certificatul identifică în mod clar expedierea la care se referă.

Importatorii sau operatorii economici pot alege punctul de intrare la o frontieră externă a Uniunii Europene pentru importul de diamante brute, cu respectarea obligațiilor de prezentare, fără întârziere, a containerelor împreună cu certificatele aferente, în vederea verificării de către o autoritate comunitară, fie în statul membru în care sunt importate, fie în statul membru de destinație, în conformitate cu indicațiile din documentele de însoțire. În situația în care sunt importate într-un stat membru în care nu există o autoritate comunitară, diamantele brute sunt prezentate autorității comunitare competente din statul membru de destinație. Dacă nu există autoritate comunitară nici în statul membru importator, nici în statul membru de destinație, diamantele brute sunt prezentate unei autorități comunitare competente dintr-un alt stat membru.

Potrivit Ordinului nr. 237 din 12 ianuarie 2007 privind birourile vamale desemnate pentru introducerea diamantelor brute pe teritoriul României, tranzitul și, respectiv, scoaterea diamantelor brute de pe teritoriul României^[39], birourile vamale desemnate pentru introducerea diamantelor brute pe teritoriul României, tranzitul și, respectiv, scoaterea diamantelor brute de pe teritoriul României sunt: Otopeni Călători, Albița, Halmeu, Porțile de Fier 1, Constanța.

Conform O.U.G. nr. 190/2000 privind regimul metalelor prețioase și pietrelor prețioase în România, cu modificările și completările ulterioare^[40], sunt considerate metale prețioase: aurul, argintul, platina și paladiul, precum și aliajele acestora, sub orice formă. Titlul metalului reprezintă proporția de metal prețios fin conținută de un obiect, exprimată în miimi. De asemenea, titlul aurului mai este simbolizat prin unitatea de măsură numită karat, astfel aurul fin (999‰) este cunoscut și ca aur de 24Kt.

Pietrele prețioase sunt diamantele naturale, rubinele naturale, safirele naturale și smaraldele naturale. De asemenea, regimul pietrelor prețioase se extinde și asupra perlelor naturale și a perlelor de cultură.

[38] https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/guidelines-on-trading-with-the-european-community-012015_en.pdf

[39] <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/78789>

[40] <https://legislatie.just.ro/public/DetaliiDocument/25014>

III.1.4. Cadrul legislativ

Pentru a comercializa obiecte și bijuterii din metale prețioase pe teritoriul României este necesar să fie marcate cu marca de titlu, marca de responsabilitate, marca de stat sau marca echivalentă, astfel:

- a. **Marca de stat** este marca oficială, protejată prin lege, reprezentată de un simbol unic pentru tipul de metal prețios, alături de precizarea titlului redat în cifre arabe, care se aplică pe obiectele din metale prețioase exclusiv de către Autoritatea Națională pentru Protecția Consumatorilor, ca autoritate competentă, înainte de punerea pe piața națională a acestora;
- b. **Marca de responsabilitate** este marca stabilită și înregistrată la Autoritatea Națională pentru Protecția Consumatorilor, care se aplică pe obiecte din metale prețioase de către operatorii economici care pun pe piața națională produsul și prin care aceștia își asumă responsabilitatea în legătură cu eventualele vicii ascunse ale obiectului din metal prețios;
- c. **Marca de titlu** este semnul convențional, diferit în funcție de titlul metalului prețios, care se aplică de către producător pe obiectele din metale prețioase, exprimat în cifrele arabe 585,750,925 etc.
- d. **Marca echivalentă** este marca oficială a altor state membre ale Uniunii Europene, din Spațiul Economic European și Turcia aplicată obiectelor din metale prețioase, care au fost analizate de către o autoritate competentă, în conformitate cu cerințele identice sau echivalente cu cele specificate în prevederile actelor normative naționale în vigoare.

MĂRCILE DE STAT PENTRU PLATINĂ ȘI PALADIU

Platină

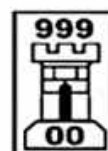
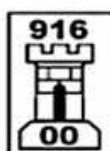
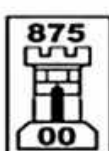
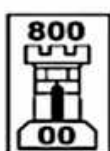
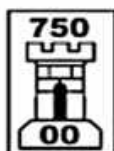
950 ‰

Paladiu

950 ‰

MĂRCILE DE STAT PENTRU ARGINT

750 ‰ 800 ‰ 875 ‰ 916 ‰ 925 ‰ 999 ‰

MĂRCILE DE STAT PENTRU AUR

333 ‰ 375 ‰ 500 ‰ 585 ‰ 750 ‰

833 ‰ 900 ‰ 916 ‰ 986 ‰ 999 ‰

Sursa: Ordinul nr. 207 din 24 aprilie 2018 privind aprobarea modelelor mărcilor de stat ce urmează să fie aplicate pe obiecte și pe bijuterii din metale prețioase de către Autoritatea Națională pentru Protecția Consumatorilor^[41], publicat în Monitorul Oficial, Partea I nr. 363 din 26 aprilie 2018

[41] <https://legislatie.just.ro/public/DetaliiDocument/200186>

Prin excepție, anumite obiecte pe care din cauza construcției nu pot fi aplicate aceste mărci, sunt comercializate dacă au aplicată cel puțin marca de stat sau sunt însoțite de un certificat eliberat de Autoritatea Națională pentru Protecția Consumatorilor. De asemenea, sunt exceptate de la marcarea obiectele din aur cu o greutate de până la un gram, obiectele din argint cu o greutate de până la două grame, monedele, medaliile și plachetele sau lingourile din metale prețioase.

Pe teritoriul României pot fi comercializate și obiecte din metale prețioase care au aplicată o marcă de titlu ce reprezintă titlul legal conform legislației dintr-un alt stat membru al Uniunii Europene, din Spațiul Economic European și Turcia, dacă acestea au aplicată de către o autoritate competentă din acel stat o marcă echivalentă cu marca de stat, cu condiția ca indicațiile furnizate să conțină informații echivalente și inteligibile pentru consumatorii din România.

Potrivit dispozițiilor O.U.G nr. 10/2018 pentru modificarea și completarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 190/2000 privind regimul metalelor prețioase și pietrelor prețioase în România, comercializarea sau expunerea spre comercializare a metalelor prețioase, fără ca acestea să fie marcate în prealabil, constituie contravenție și se sancționează cu amendă de la 10.000 lei la 20.000 lei, precum și cu confiscarea bunurilor ce fac obiectul contravenției.

Normele metodologice pentru aplicarea prevederilor Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 190/2000 privind regimul metalelor prețioase și pietrelor prețioase în România, cu modificările și completările ulterioare^[42] prevăd obligații specifice în ceea ce privește efectuarea operațiunilor cu metale și pietre prețioase în România, astfel operatorii economici au nevoie de autorizarea Autorității Naționale pentru Protecția Consumatorilor pentru desfășurarea în condiții de legalitate a operațiunilor. Autorizarea acestor activități economice se realizează pe perioadă nedeterminată, cu mențiunea că autorizația urmează să fie vizată anual. Cererea de autorizare trebuie să fie însoțită inclusiv de cazierul judiciar pentru persoanele fizice care solicită autorizarea, respectiv de certificatul de cazier judiciar al administratorilor sau conducătorilor pentru persoanele juridice.

Este important de subliniat faptul că pentru a putea desfășura operațiuni cu pietre și metale prețioase, casele de amanet au de asemenea obligația să solicite de la Autoritatea Națională pentru Protecția Consumatorilor o autorizație în acest sens, pentru obținerea căreia este necesar să fie prezentat certificatul de cazier judiciar al administratorului sau al conducătorilor.

[42] <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/137580>

Operatorii economici care solicită autorizarea de operațiuni cu metale și pietre prețioase în România trebuie să desfășoare activitățile potrivit codurilor CAEN Rev. 2^[43] 2441, 3212, 4777, 4791, 4789, 6492, 4779, 4676, 4648, 9525.

În ceea ce privește operatorii economici din statele membre ale Uniunii Europene, din Spațiul Economic European și din Turcia, nu este necesară obținerea unei autorizații de la ANPC, dacă sunt înregistrați la autoritatea competentă din țara în care își au sediul. În schimb, aceștia au obligația ca, înainte de începerea efectuării operațiunilor cu metale și pietre prețioase pe teritoriul României, să notifice ANPC.

Neîndeplinirea obligației de a notifica ANPC cu privire la desfășurarea operațiunilor cu metale prețioase și pietre prețioase de către operatorii economici străini constituie contravenție și se sancționează cu amenda de la 5.000 lei la 10.000 lei, precum și cu confiscarea bunurilor ce fac obiectul contravenției.

În materia prevenirii și combaterii spălării banilor și a finanțării terorismului, Oficiul Național de Prevenire și Combatere a Spălării Banilor (ONPCSB) are competențe de supraveghere și control a persoanelor care, în calitate de profesioniști, comercializează bunuri, inclusiv metale și pietre prețioase, numai în măsura în care efectuează tranzacții în numerar a căror limită minimă reprezintă echivalentul în lei a 10.000 EUR, indiferent dacă tranzacția se execută printr-o singură operațiune sau prin mai multe operațiuni care au o legătură între ele.

Potrivit art. 5 alin. (1) lit. i). din Legea nr. 129/2019 pentru prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative, cu modificările și completările ulterioare, au calitatea de entități raportoare persoanele care, în calitate de profesioniști, comercializează bunuri, numai în măsura în care efectuează tranzacții în numerar a căror limită minimă reprezintă echivalentul în lei a 10.000 EUR, indiferent dacă tranzacția se execută printr-o singură operațiune sau prin mai multe operațiuni care au o legătură între ele.

Atunci când dobândesc calitatea de entitate raportoare în condițiile antemenționate, comercianții de metale și pietre prețioase au obligații specifice în materia prevenirii și combaterii spălării banilor, care cuprind cel puțin următoarele:

[43]<https://anpc.ro/wp-content/uploads/2023/05/5-detaliere-completare-CERERE-DE-AUTORIZARE-coduri-CAEN-necesare-.pdf>

Aplică măsuri de cunoaștere a clientelei (CDD)
Evaluează riscurile de SB/FT ale clienților și a propriei activități
Monitorizează și raportează tranzacțiile suspecte
Raportează tranzacțiile cu sume în numerar (lei sau valută) a căror limită minimă reprezintă echivalentul în lei a 10.000 EUR
Asigură instruirea periodică a angajaților în materia CSB/CFT
Asigură protecția angajaților care semnalează suspiciuni de SB/FT
Păstrează documentele și informațiile colectate în temeiul Legii
Garantează confidențialitatea informațiilor legate de suspiciuni de SB/FT
Furnizează informații la solicitarea autorităților competente

Normele de aplicare a prevederilor Legii nr. 129/2019 pentru prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative, pentru entitățile raportoare supravegheate și controlate de Oficiul Național de Prevenire și Combatere a Spălării Banilor, aprobate prin Ordinul Președintelui O.N.P.C.S.B. nr. 37/2021, stabilesc cadrul și regulile specifice pe care entitățile raportoare aflate în portofoliul de supraveghere al Oficiului trebuie să le urmeze în vederea conformării cu legislația națională în domeniul prevenirii spălării banilor și finanțării terorismului, dintre care menționăm cel puțin următoarele: verificarea identității clienților și a beneficiarilor reali ai acestora, evaluarea riscurilor, monitorizarea tranzacțiilor, raportarea tranzacțiilor cu numerar sau a tranzacțiilor suspecte, etc.

Conform Evaluării Naționale a Riscurilor (NRA)^[44], publicată în anul 2022, sectorul persoanelor care, în calitate de profesioniști, comercializează metale și pietre prețioase a fost identificat ca având risc mediu de spălare a banilor. În etapa de integrare a spălării banilor proveniți din infracțiuni precum evaziunea fiscală, înșelăciune, corupție, infractorii pot încerca să plaseze sume semnificative în numerar prin achiziționarea unor bunuri de lux cum ar fi ceasuri, bijuterii din metale și pietre prețioase, lingouri din aur. În ceea ce privește riscul de finanțare a terorismului prin intermediul transferurilor transfrontaliere sau prin utilizarea zonelor libere, în România reprezintă un risc scăzut deoarece se presupune că banii sunt transferați în România prin intermediul IF-urilor și că numerarul nu este folosit în zonele libere, sistemele de supraveghere fiind stricte.

În România, nivelul actual de alertă teroristă este „Precaut”, reprezentând al doilea nivel pe o scară de patru conform Sistemului Național de Alertă Teroristă, aprobat de Consiliul Suprem de Apărare a Țării. Nivelul „Precaut” este instituit și menținut^[45] atât timp cât, la nivel național, există riscul producerii unui act terorist, dar probabilitatea producerii acestuia este scăzută.

În cadrul Evaluării Supranaționale a Riscurilor (SNRA)^[46] realizată la nivelul Uniunii Europene, bunurile de lux (inclusiv metalele și pietrele prețioase) sunt considerate mărfuri care permit transferul de valoare, facilitând acțiunile infractorilor de a converti veniturile ilicite în active cu valoare ridicată care pot fi transferate cu ușurință peste granițe sau depozitate. Totodată, zonele de comerț liber sunt expuse la riscuri de spălare a banilor și finanțare a terorismului, din perspectiva regimului vamal și fiscal.

La nivel internațional, FATF stabilește un set de recomandări^[47] menite să asigure un cadru unitar și cuprinzător pe care țările trebuie să le implementeze pentru a combate spălarea banilor și finanțarea terorismului, precum și finanțarea proliferării armelor de distrugere în masă. Recomandarea 23 a FATF cuprinde atât sectorul aurului (parte integrantă din comerțanții de metale și pietre prețioase).

Cu toate acestea, sectorul diamantelor și al aurului diferă prin anumite elemente specifice precum lanțurile de aprovizionare internaționale opace, prevalența tranzacțiilor în numerar și a tranzacțiilor transfrontaliere, inclusiv prin jurisdicții off-shore.

În scopul testării eficienței și eficacității sistemului național de combatere a spălării banilor și finanțării terorismului, România a fost evaluată de către Comitetul de experți pentru evaluarea măsurilor de combatere a spălării banilor MONEYVAL. Raportul de evaluare reciprocă a României^[48] aferent celei de-a 5-a Runde de evaluări reciproce a fost adoptat în cadrul celei de-a 65-a Reuniuni Plenare a MONEYVAL, care a avut loc la Strasbourg, Franța, în mai 2023.

[45] <https://www.sri.ro>

[46] <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/HTML/uri=CELEX:52022DC0554>

[47] <https://www.fatf-gafi.org/en/publications/Fatfrecommendations/Fatf-recommendations.html>

III.2. Evaluarea riscurilor de SB/FT

RISCU PRIVIND PRODUSELE, SERVICIILE, TRANZACȚIILE SAU CANALELE DE DISTRIBUȚIE

Rezultă din activitățile desfășurate de entitățile raportoare din acest sector, la care se adaugă factori precum dimensiunea entităților sau piețele deservite de acestea. Având în vedere caracteristicile extrinseci ale produselor comercializate (metale și pietre prețioase), acestea au un risc ridicat la spălarea banilor sau finanțarea terorismului.

RISCU PRIVIND CLIEȚII

Reprezintă riscul asociat clienților privind implicarea în activități de spălare a banilor sau finanțare a terorismului sau o eventuală expunere a entității raportoare la acest tip de activități ilicite, luând în considerare riscul profesional, reputațional și financiar al clientului.

RISCU GEOGRAFIC

Reflectă amenințările asociate țărilor sau jurisdicțiilor în care clientul își desfășoară activitatea sau în care se desfășoară tranzacția. Printre principalele vulnerabilități menționăm următoarele: țări cu un nivel ridicat al corupției sau al altor activități infracționale, jurisdicții off-shore („paradisuri fiscale”), țări supuse unor sancțiuni, embargouri sau măsuri restrictive similare instituite, de exemplu, de Uniunea Europeană sau de Organizația Națiunilor Unite.

RISCU DE ELUDARE A SANCTIUNILOR INTERNAȚIONALE

Riscurile ca o entitate să fie folosită cu scopul de a eluda regimurile sancționatorii impuse de ONU, UE, OFAC – SUA, etc. Regimurile sancționatorii instituite la nivelul Uniunii Europene provin din transpunerea măsurilor adoptate de Consiliul de Securitate al Organizației Națiunilor Unite sau din decizii autonome ale Consiliului Uniunii Europene prin care sunt instituite măsuri restrictive cu caracter obligatoriu pentru toate statele membre.

RISCU PRIVIND CONFORMITATEA

Relevă gradul de conformitate a entităților raportoare cu obligațiile legale naționale și internaționale, în scopul protejării circuitului financiar împotriva spălării banilor și a finanțării terorismului.

III.2.1. Analiza riscurilor asociate sectorului de comerț cu metale și pietre prețioase

RISCUL PRIVIND PRODUSELE, SERVICIILE, TRANZACȚIILE SAU CANALELE DE DISTRIBUȚIE

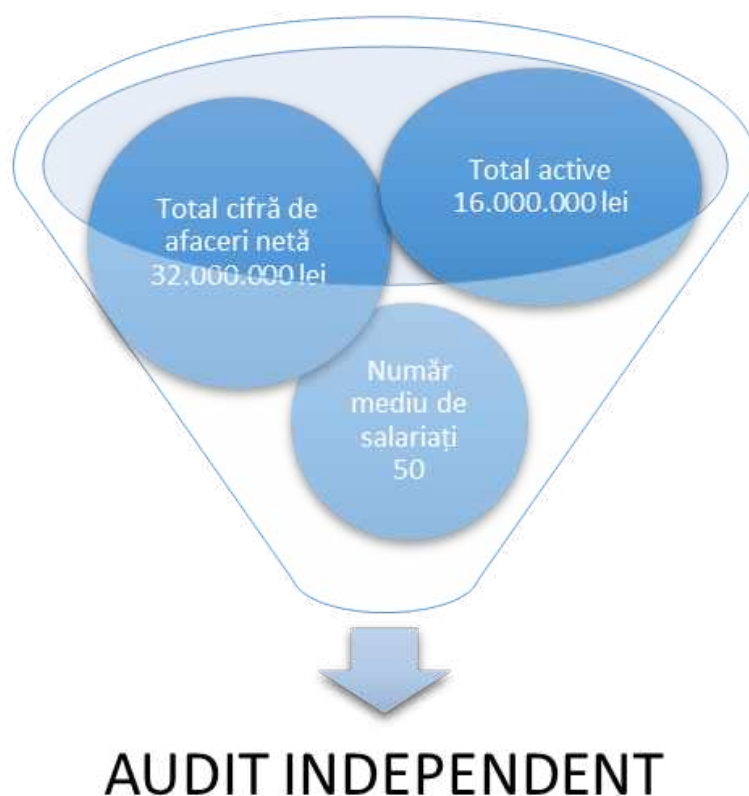
Acest tip de risc inherent asociat sectorului se referă la vulnerabilitățile asociate categoriei de bunuri și servicii oferite de către entitățile raportoare din acest sector, inclusiv modalitățile prin care acestea sunt puse la dispoziția clienților. Având în vedere caracteristicile particulare ale metalelor și pietrelor prețioase, acestea sunt expuse la activități de spălare a banilor sau finanțare a terorismului, în diferite etape ale lanțului de comercializare.

Entitățile respondente își desfășoară activitatea principală în România, fiind înregistrate preponderent în Banat, Transilvania, Oltenia, Muntenia, Dobrogea și Moldova, însă au puncte de lucru și își desfășoară activitatea pe întreg teritoriul României, inclusiv prin vânzări online. Au fost identificate situații în care acestea fie fac parte dintr-un grup care are activitate și în Spațiul Economic European, fie sunt autorizați să desfășoare activități similare/conexe în jurisdicții din afara țării.

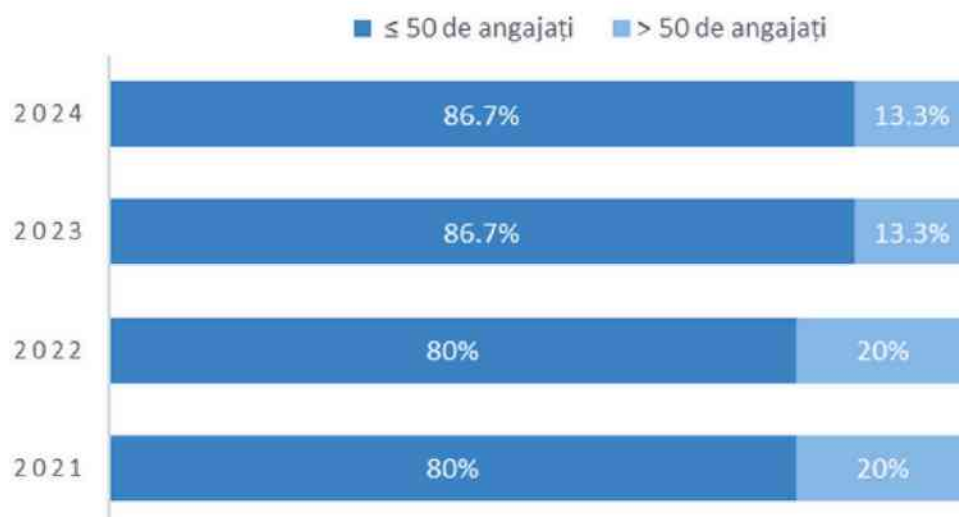
Activitățile pe care sunt autorizate să le desfășoare sunt comercializarea de metale prețioase și obiecte și bijuterii din metale prețioase (aur, argint, platina, paladiu), comercializarea de pietre prețioase și de obiecte și bijuterii din pietre prețioase (diamante naturale, rubine naturale, safire naturale, smaralde naturale, perle naturale și perle de cultură).

În raport cu dimensiunea și volumul activităților desfășurate, entitățile raportoare au obligația de a dispune efectuarea unui audit independent cu scopul de a testa eficiența mecanismelor implementate la nivel intern și/sau la nivel de grup în scopul atenuării și gestionării cu eficacitate a riscurilor de spălare a banilor sau de finanțare a terorismului. Indicatorii relevanți care se iau în considerare pentru determinarea obligației de asigurare a funcției de audit independent se stabilesc în funcție de ultimul exercițiu financiar încheiat, dacă aceștia depășesc cel puțin două dintre următoarele:

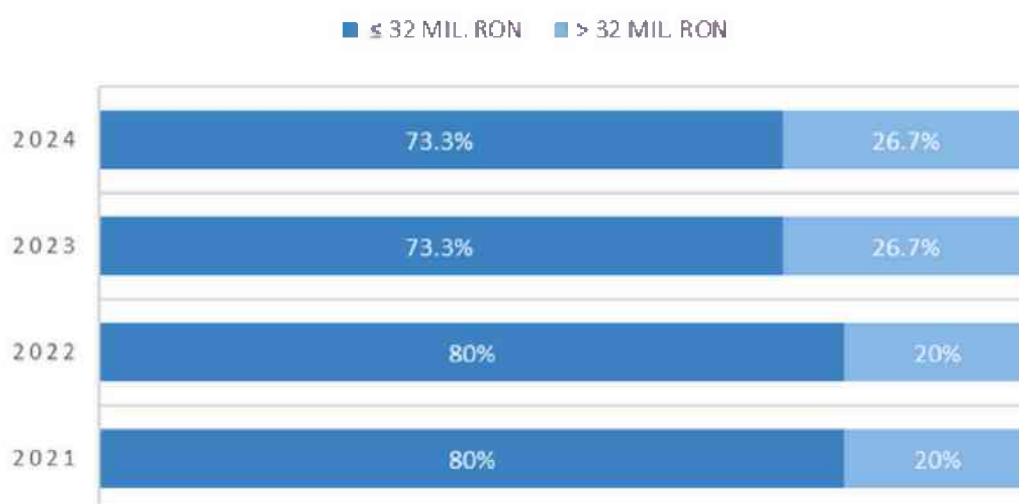

Din analiza datelor și informațiilor publice de la Ministerul Finanțelor coroborat cu răspunsurile primite de la entitățile chestionate, pentru perioada 2021-2024 s-au evidențiat următoarele date financiare:

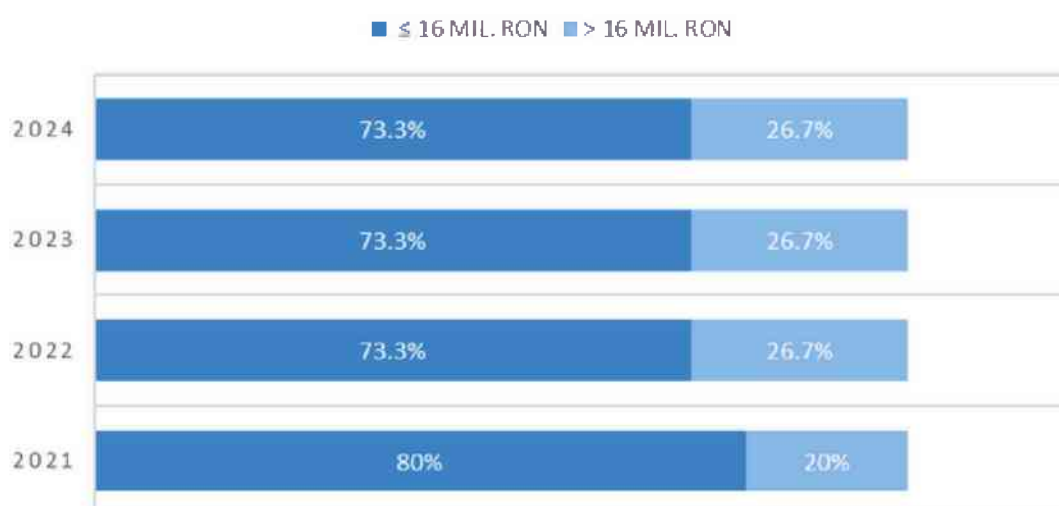
NUMĂRUL MEDIU DE ANGAJAȚI

CIFRA DE AFACERI NETĂ

TOTAL ACTIVE

CONCLUZIE

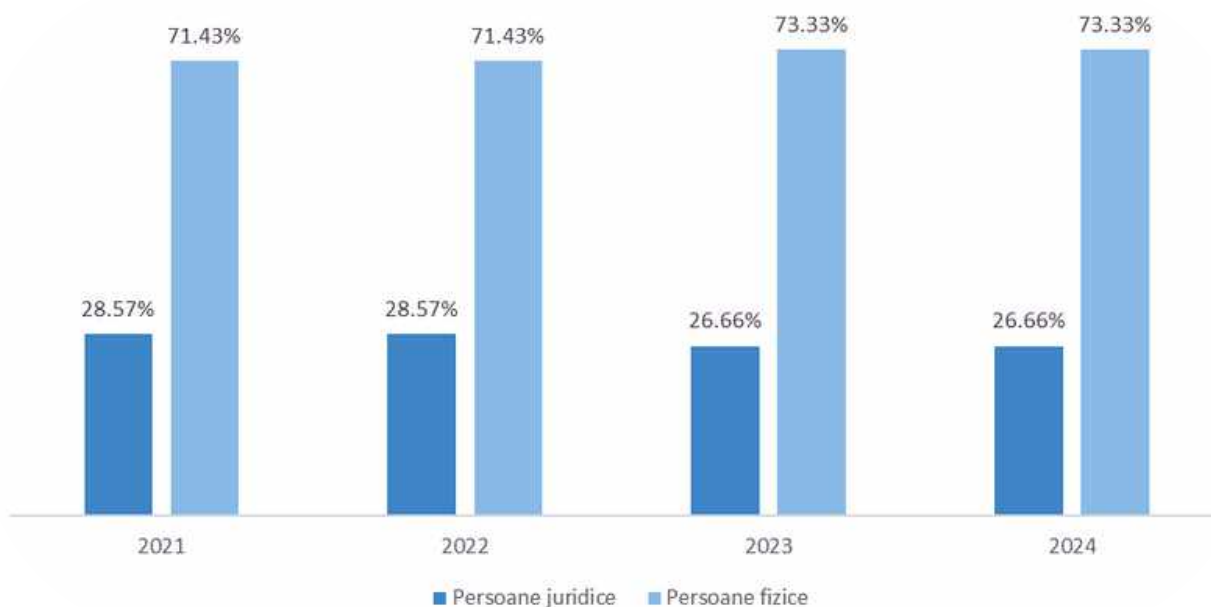
Entitățile care desfășoară activități de comerț cu metale și pietre prețioase în România trebuie să respecte cerințe specifice privind autorizarea prealabilă a activității, verificarea și documentarea provenienței bunurilor, precum și îndeplinirea obligațiilor legate de operațiunile comerciale, inclusiv cele de import și export. Sectorul este format preponderent din societăți de dimensiune mică sau mijlocie, care operează la nivel național, având un număr redus de angajați raportat la activitatea desfășurată (fie fizic în centre comerciale, fie la sediul casei de amanet unde desfășoară și alte activități specifice). Cu toate acestea, din analiza datelor financiare aferente anilor 2021-2024 s-au evidențiat un număr redus de companii mari, care fac parte dintr-un grup și care sunt autorizați să desfășoare activități economice în acest sector, atât pe piața internă, cât și pe piețele internaționale.

RISCUL PRIVIND CLIENȚII

Evaluarea riscurilor asociate clienților din portofoliul entităților care îndeplinesc condițiile prevăzute la art. 5 alin. (1) lit. i) din Legea nr. 129/2019 pentru prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative, cu modificările și completările ulterioare, vizează aspecte privind profilul clientului din perspectivă financiară, reputațională și al obiceiurilor de consum (tranzacție ocazională sau relație de afaceri de lungă durată, valoarea bunurilor achiziționate raportat la puterea de cumpărare a acestuia).

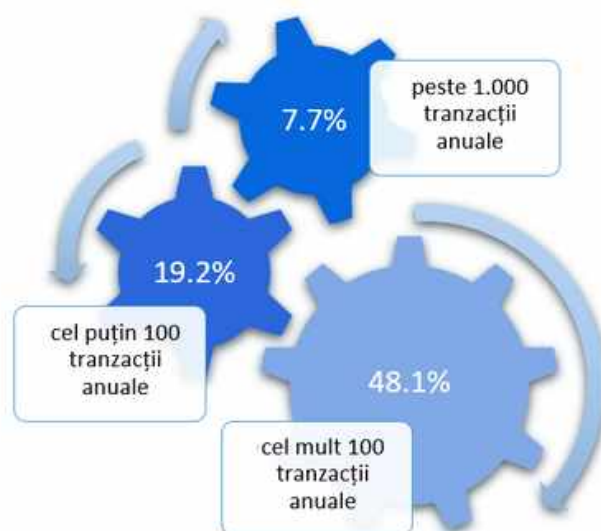
Potrivit datelor și informațiilor colectate de la entitățile respondente, clienții sunt preponderent persoane fizice și societăți înregistrate în România (în proporție de 93.33%), o pondere mai mică fiind reprezentată de societăți înregistrate în alte jurisdicții sau asociații, fundații, federații, etc.

În acest context, am analizat ponderea clienților persoane fizice raportat la numărul de clienți persoane juridice pentru perioada 2021-2024, datele fiind reprezentate astfel:

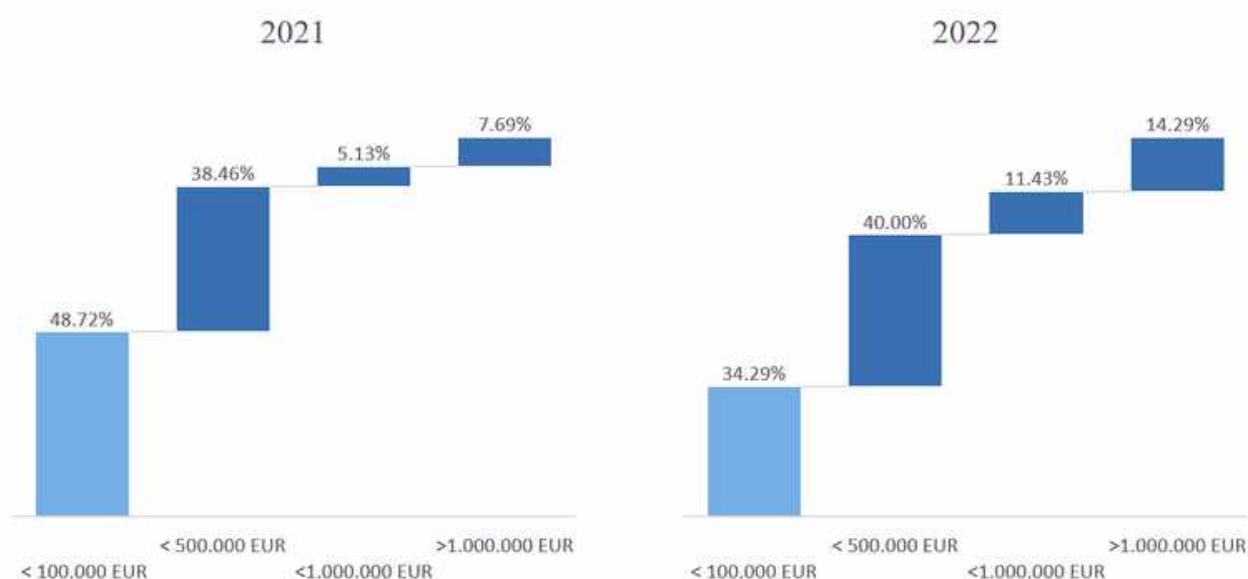

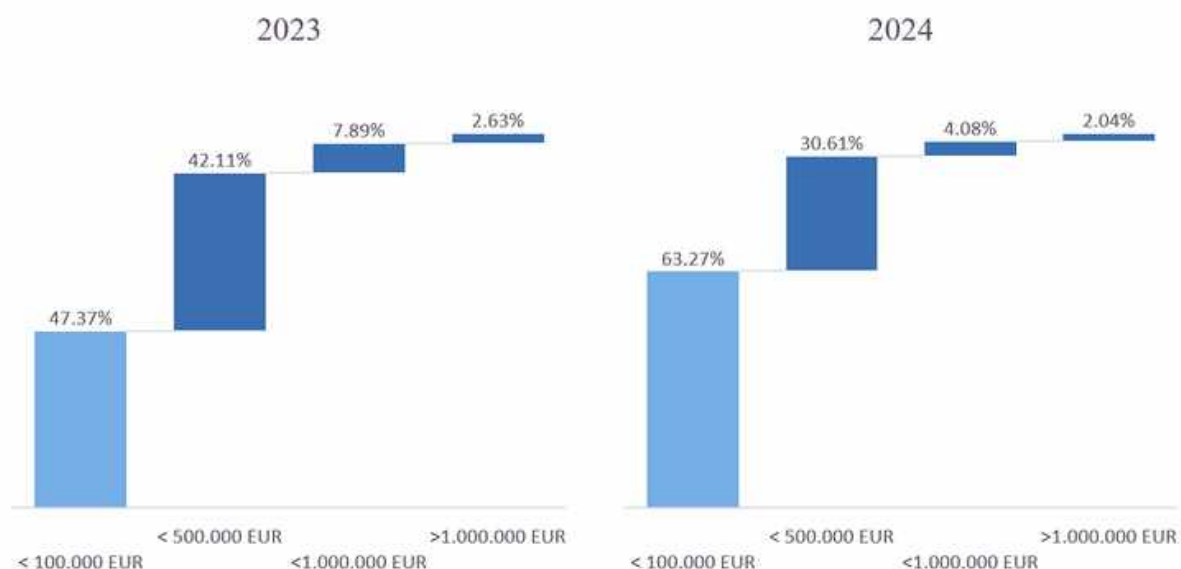
Cu privire la calitatea de persoană expusă public (PEP) a clienților, nu au fost identificate asemenea situații în rândul entităților respondente. De asemenea, nu au fost furnizate date și informații cu privire la clienții persoane juridice din perioada 2021-2024 care au structuri complexe de proprietate. În plus, din analiza datelor și informațiilor primite prin intermediul chestionarelor, nu au fost evidențiate situații în care la inițierea relației de afaceri potențialii clienți să folosească companii de tip „paravan”.

Din analiza numărului anual al tranzacțiilor a căror limită minimă îl reprezintă echivalentul în lei a 10.000 EUR, inclusiv în numerar, indiferent dacă tranzacția a fost realizată printr-o singură operațiune sau prin mai multe operațiuni care au avut legătură între ele, s-au evidențiat următoarele date:

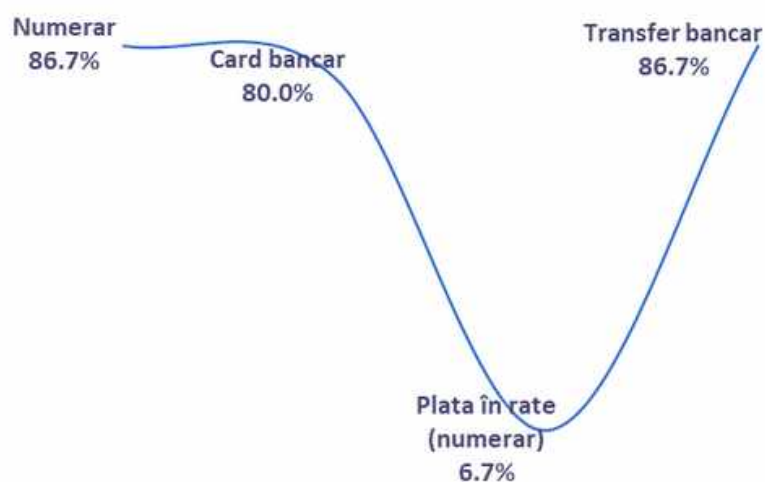

Pentru perioada 2021-2024, valoarea totală a tranzacțiilor, a căror limită minimă reprezintă echivalentul în lei a 10.000 EUR, indiferent dacă tranzacția se execută printr-o singură operațiune sau prin mai multe operațiuni care au o legătură între ele, aferente primilor 5 clienți este reprezentată astfel:

Modalitățile de plată acceptate în activitatea desfășurată de către entitățile respondente, indiferent de valoarea bunurilor sau a tranzacției, sunt ilustrate mai jos:

Entitățile respondente nu au furnizat informații privind posibilitatea efectuării plăților prin intermediul criptomonedelor.

CONCLUZIE

Din analiza datelor și informațiilor, s-a constatat că majoritatea clienților sunt persoane fizice și juridice române. Într-o pondere scăzută, au fost identificate situații în care clienții sunt societăți înregistrate în alte jurisdicții sau asociații, fundații, federații, etc, fără a fi identificate persoane juridice cu structuri complexe de proprietate sau companii de tip „paravan”. Totodată, ponderea clienților persoane fizice este de aproximativ 3:1 față de persoanele juridice. Aproximativ jumătate din respondenți au cel mult 100 de tranzacții anuale a căror limită minimă îl reprezintă echivalentul în lei a 10.000 EUR, inclusiv în numerar, indiferent dacă tranzacția a fost realizată printr-o singură operațiune sau prin mai multe operațiuni care au avut legătură între ele. În funcție de profilul clienților pe care îl deservește, entitățile au în catalogul de produse bijuterii sau ceasuri cu o valoare echivalentă în lei de sub 10.000 EUR. Prin excepție, sunt și entități care oferă bunuri și servicii premium, considerate de lux prin prisma calității, a materiilor prime rare sau a caracterului exclusivist, adresându-se unui segment de piață mai restrâns, dar cu un puternic impact în ceea ce privește valoarea tranzacțiilor aferente primilor 5 clienți din portofoliul acestor entități, depășind chiar valoarea de 1.000.000 EUR anual, tranzacțiile fiind realizate exclusiv prin intermediul instituțiilor financiare sau de credit, ceea ce asigură un filtru suplimentar de conformitate și trasabilitate având în vedere calitatea acestora din urmă de entități raportoare în domeniul prevenirii și combaterii spălării banilor și finanțării terorismului (CSB/CFT).

RISCUL GEOGRAFIC

Riscul geografic reprezintă un risc inerent prezentat de entitățile raportoare^[49], ținând cont atât de activitatea desfășurată de entitățile raportoare și piețele deservite de acestea, dar și de jurisdicțiile din care se realizează transferul fondurilor și reședința clienților sau a beneficiarilor reali ai acestora. În acest context, un rol important îl au sistemele pe care aceste jurisdicții le-au implementat în scopul prevenirii și combaterii spălării banilor și finanțării terorismului, dar și diverși factori contextuali precum nivelul de corupție, criminalitate sau riscul terorist pe care îl prezintă aceste jurisdicții.

Din analiza datelor și informațiilor primite prin intermediul chestionarelor, transferurile transfrontaliere au vizat conturi bancare deținute în alte țări precum Israel, Turcia, Statele Unite ale Americii, Republica Moldova, Italia, Franța, Germania, Elveția, Emiratele Arabe Unite, Regatul Unit al Marii Britanii și al Irlandei de Nord, Austria, Belgia, China, Kuweit sau instituții financiare precum Revolut, cu sediul în Lituania.

În perioada analizată, clienții persoane fizice cu reședința în România au reprezentat peste 94%, cei cu reședința pe teritoriul statelor membre ale Spațiului Economic European (SEE) au fost în proporție de aproximativ 2% și cei care provin din țări terțe cumulează în medie 3% din totalul clienților persoane fizice.

În ceea ce privește clienții persoane juridice, aproximativ 91% sunt înregistrați pe teritoriul statelor membre ale Spațiului Economic European (SEE), care include și România, iar în proporție de 9% aceștia sunt înregistrați în țări terțe.

La nivel internațional, în urma evaluării eficienței și eficacității sistemelor implementate de jurisdicții în scopul prevenirii și combaterii spălării banilor și a finanțării terorismului, FATF întocmește „grey list” și „black list” unde sunt incluse jurisdicții aflate sub monitorizare sporită sau jurisdicții cu deficiențe semnificative, necooperante^[50].

În plus, Comisia Europeană publică o listă a Uniunii Europene a jurisdicțiilor terțe cu risc ridicat în domeniul prevenirii și combaterii spălării banilor și finanțării terorismului, stabilită prin Regulamentul delegat (UE) 2016/1675 de completare a Directivei (UE) 2015/849 a Parlamentului European și a Consiliului prin identificarea țărilor terțe cu un grad ridicat de risc care au deficiențe strategice^[51]. Aceasta completează Directiva (UE) 2015/849 privind prevenirea utilizării sistemului financiar

[49] <https://www.fatf-gafi.org/content/dam/fatf-gafi/guidance/Guidance-Risk-Based-Supervision.pdf>

[50] <https://www.fatf-gafi.org/en/countries/black-and-grey-lists.html>

[51] <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/HTML/?uri=CELEX:02016R1675-20240207>

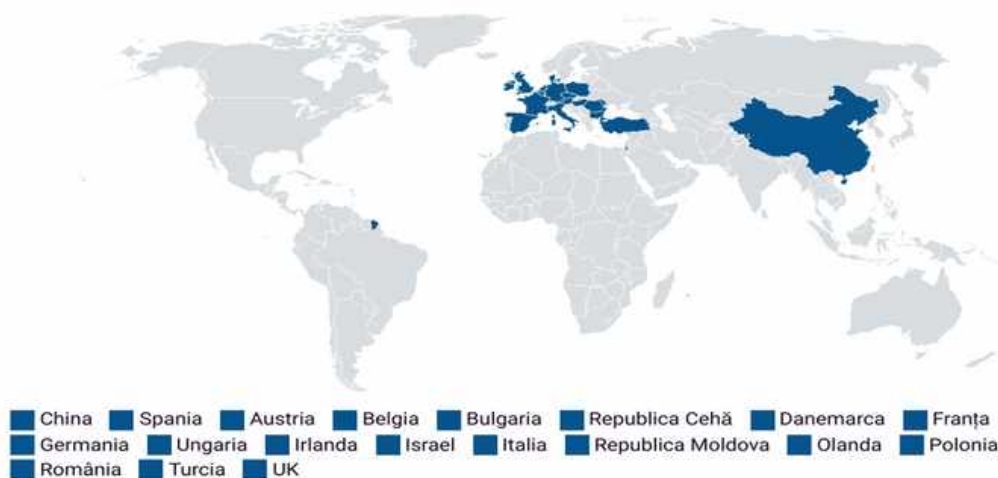
în scopul spălării banilor sau al finanțării terorismului. Lista actualizată este publicată în Regulamentul delegat (UE) 2024/163 de modificare a Regulamentului delegat (UE) 2016/1675 în ceea ce privește eliminarea Insulelor Cayman și a Iordaniei din tabelul de la punctul I din anexă^[52].

Din analiza datelor și informațiilor din chestionare, au fost defalcate pentru perioada 2021-2024, principalele jurisdicții din care provin clienții persoane fizice, fiind evidențiate aspecte precum concentrarea geografică a clientelei, potențiale riscuri asociate anumitor jurisdicții cu sisteme CSB/CFT slabe, etc.

2021

2022

[52] https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=OJ:L_202400163

2023

■ Austria ■ Belgia ■ Bulgaria ■ Republica Cehă ■ Danemarca ■ Franța ■ Germania ■ Ungaria
■ Irlanda ■ Israel ■ Italia ■ Republica Moldova ■ Olanda ■ Polonia ■ România ■ Turcia
■ UAE ■ UK ■ USA ■ China ■ Cipru ■ Spania ■ Luxemburg

2024

■ Austria ■ Bulgaria ■ Republica Cehă ■ Danemarca ■ Germania ■ Ungaria ■ Irlanda ■ Israel
■ Italia ■ Republica Moldova ■ Olanda ■ Polonia ■ România ■ Turcia ■ UK ■ USA ■ China
■ Cipru

CONCLUZIE

Având în vedere distribuția geografică a transferurilor bancare din conturi bancare deținute în alte țări, cât și principalele jurisdicții din care provin clienții persoane fizice, se poate evidenția o expunere mai ridicată la activități infracționale, în special în ceea ce privește criminalitatea transfrontalieră sau organizată. Deși ponderea clienților persoane fizice proveniți din țări terțe este scăzută, valoarea ridicată a tranzacțiilor realizate de unii dintre aceștia, care depășește, în unele cazuri, 1.000.000 EUR anual, determină un nivel crescut de risc, deși operațiunile sunt realizate prin intermediul IF-urilor, care implementează măsuri riguroase în conformitate cu standardele CSB/CFT, având în vedere valoarea bunurilor achiziționate, profilul clienților și discrepanța față de puterea de cumpărare la nivel național.

În plus, contextul internațional, marcat de războiul de agresiune din Ucraina, atacurile teroriste din diverse orașe europene și fluxurile migratorii semnificative din Orientul Mijlociu către Europa, unde România are rolul de țară de tranzit, generează o expunere suplimentară la riscuri de spălare a banilor și finanțare a terorismului asociate sectorului. Acest risc este accentuat de utilizarea unor metale și pietre prețioase ca mijloc de plată universal acceptat, care poate facilita atât integrarea fondurilor ilicite în economia formală, cât și contrabanda cu aur și diamante provenite din alte regiuni ale lumii.

RISCU DE ELUDARE A SANȚIUNILOR INTERNAȚIONALE

Instituirea regimurilor sancționatorii la nivel internațional reprezintă un mecanism juridic important utilizat de organizații precum Organizația Națiunilor Unite sau Uniunea Europeană în vederea menținerii păcii, securității internaționale și respectării dreptului internațional. Aceste sancțiuni au ca scop determinarea schimbării unor activități sau politici neconforme cu anumite standarde de conduită împărtășite de comunitatea internațională^[53].

Există mai multe tipuri de sancțiuni utilizate de către organismele internaționale (ONU, UE, OSCE etc.), în funcție de categorie identificându-se următoarele:

- ▶ economice: restricții la import, export, investiții, embargouri privind armele;
 - ▶ financiare: înghețarea fondurilor și a celorlalte resurse economice;
 - ▶ restricții de călătorie/restricții de transport (rutier, aerian, maritim);
 - ▶ culturale;
 - ▶ sportive;
 - ▶ diplomatice.

La nivelul Uniunii Europene, măsurile restrictive vizează aplicarea rezoluțiilor adoptate de Consiliul de Securitate al ONU, cu toate acestea de facto Consiliul poate decide să aplice măsuri care au un caracter mai restrictiv având în vedere protejarea intereselor economice, financiare și de securitate ale spațiului intracomunitar. Procedura legislativă impune adoptarea de către Consiliu, în conformitate cu dreptul internațional, a unui instrument juridic PESC și a unui regulament de punere în aplicare a acesteia^[54], cu aplicabilitate directă pentru toate statele membre.

La nivel național, cadrul normativ care stabilește principiile generale este asigurat de O.U.G. nr. 202/2008 privind punerea în aplicare a sancțiunilor internaționale, cu modificările și completările ulterioare^[55]. În ceea ce privește aspecte specifice privind regimurile sancționatorii aplicate, prevederile se completează cu dispoziții din alte acte normative, astfel comerțul de arme și produse cu dublă utilizare prin O.U.G. nr. 119/2010 privind regimul de control al operațiunilor cu produse cu dublă utilizare, cu modificările și completările ulterioare^[56] și O.U.G. nr. 158/1999 privind regimul de control al exporturilor, importurilor și altor operațiuni cu produse militare, cu modificările și completările ulterioare^[57].

[53] <https://www.mae.ro/node/1593>

[54] <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-5664-2018-INIT/ro/pdf>

[55] <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/291648>

[56] <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/154817>

[57] <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/19683>

Potrivit art. 12 alin. (1) lit. l) din O.U.G. nr. 202/2008, Oficiul Național de Prevenire și Combatere a Spălării Banilor este autoritate competentă în ceea ce privește supravegherea punerii în aplicare a sancțiunilor internaționale de înghețare a fondurilor și a resurselor economice de către entitățile raportoare aflate sub supravegherea sa conform art. 26 alin. (1) lit. d) din Legea nr. 129/2019 pentru prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative, cu modificările și completările ulterioare.

Măsurile restrictive ca răspuns la anexarea ilegală a Crimeei și a Sevastopolului au fost introduse în 2014 și, cel mai recent, au fost prelungite până la 23 iunie 2025. Măsurile restrictive ca răspuns la decizia Rusiei de a continua cu recunoașterea zonelor necontrolate de guvern ale regiunilor Donețk și Lugansk din Ucraina ca entități independente și decizia ulterioară de a trimite trupe ruse în acele zone, au fost adoptate în februarie 2022^[58]. Începând cu 29 iunie 2024, unele măsuri restrictive care vizează lupta împotriva eludării sancțiunilor aplicate Rusiei includ și Belarus. Astfel, este interzis importul de aur și diamante din Belarus^[59].

Începând cu 22 iulie 2022, Uniunea Europeană interzice achiziționarea, importul sau transferul direct sau indirect de aur și bijuterii din aur din Rusia (inclusiv serviciile conexe), interdicție care se aplică începând cu 6 octombrie 2022 și bijuteriilor din metale prețioase din Rusia. În măsura în care diamantele sunt încorporate în aceste produse, interdicția le acoperă. Interdicțiile nu se aplică aurului care este necesar pentru scopurile oficiale ale misiunilor diplomatice, oficiilor consulare sau organizațiilor internaționale din Rusia care beneficiază de imunitate în conformitate cu dreptul internațional sau anumitor produse destinate uzului personal al persoanelor fizice care călătoresc în Uniunea Europeană sau al rudelor lor apropiate care călătoresc împreună cu acestea, care aparțin persoanelor respective și nu sunt destinate vânzării^[60].

Totodată, diamantele și bijuteriile fac obiectul unei interdicții de export de bunuri de lux în Rusia dacă valoarea lor este de cel puțin 300 EUR, inclusiv diamantele sintetice/reconstituite, praful de diamante și bijuterii cu diamante sau alte produse de lux (precum ceasuri), indiferent dacă încorporează sau nu diamante.

Pentru a penaliza acțiunile Rusiei în contextul războiului de agresiune împotriva Ucrainei și pentru a reduce sursele care ajută la finanțarea conflictului, obținute din industrii cheie precum comerțul cu diamante, la 6 decembrie 2023, liderii Grupului celor șapte G7 (format din principalele economii avansate ale lumii – Canada, Franța,

[58] <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/sanctions-against-russia>

[59] <https://economie.fgov.be/en/themes/enterprises/situation-ukraine/what-are-european-unions>

[60] <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/ALL/?uri=CELEX:32022R1269>

Germania, Italia, Japonia, Regatul Unit și Statele Unite) au convenit să introducă restricții la importul diamantelor neindustriale, extrase, prelucrate sau produse în Rusia, implementarea urmând să se realizeze în etape^[61]:

I. Prima etapă – începând cu 1 ianuarie 2024, importul direct de diamante rusești sau de diamante provenite direct din Rusia a devenit ilegal.

II. A doua etapă – începând cu 1 martie 2024, importul indirect de diamante rusești (de exemplu, când au fost lustruite pentru prima dată într-o țară terță precum India) a devenit ilegal. Aceasta se referă la diamantele naturale, neindustriale, brute și lustruite egale cu sau mai mari de 1 carat.

III. A treia etapă – începând cu 1 septembrie 2024, interdicția se extinde la diamantele sintetice^[62], astfel se referă la diamantele naturale și sintetice, neindustriale, brute și lustruite, egale cu sau mai mari de 0,5 carate.

Parte din acest efort concertat al Grupului celor șapte G7 de a introduce o interdicție a diamantelor rusești coordonată la nivel internațional sunt și sancțiunile adoptate la nivelul UE cuprinse în cel de-al 12-lea pachet de sancțiuni împotriva Rusiei^[63]. Acestea urmăresc să limiteze acest flux important de venituri estimat la 4 miliarde EUR pe an, din care importul anual în UE este de aproximativ 1 miliard EUR. În calitate de gardian al tratatelor UE, Comisia Europeană monitorizează aplicarea sancțiunilor UE de către statele membre ale UE^[64].

În anul 2024, UE a adoptat un nou pachet de sancțiuni împotriva Rusiei care modifică Regulamentul (UE) nr. 833/2014 al Consiliului din 31 iulie 2014 privind măsurile restrictive având în vedere acțiunile Rusiei de destabilizare a situației în Ucraina^[65]. Acesta clarifică anumite aspecte privind interdicția de import a diamantelor rusești stabilită în cel de-al 12-lea pachet de sancțiuni. De exemplu, interdicția nu se aplică diamantelor care se aflau în UE sau într-o țară terță (altă decât Rusia), sau care au fost lustruite sau fabricate într-o țară terță, înainte de intrarea în vigoare a interdicției asupra diamantelor rusești (denumit „*grandfathering*”^[66]).

[61] <https://www.awdc.be/g7-import-guidelines>

[62] Diamantele sintetice sunt măsurate în grame în Nomenclatura Combinată (1 carat = 0,2 grame)

[63] <https://www.sanctionsmap.eu/api/v1/pdf/regime?id%5B%5D=26&lang=en>

[64] https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_25_585

[65] <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/HTML/?uri=CELEX:02014R0833-20250225&qid=1745786959873>

[66] <https://www.awdc.be/en/grandfathering-guidelines>

De asemenea, permite importurile sau exporturile temporare de bijuterii (de exemplu, pentru târguri comerciale sau reparații). În plus, pachetul prelungește cu șase luni perioadă de implementare a schemei de trasabilitate completă pentru importurile de diamante naturale brute și lustruite, devenită obligatorie începând cu 1 martie 2025 („Schema de certificare G7”).

Al 16-lea pachet de sancțiuni împotriva Rusiei, adoptat în februarie 2025, adaugă noi restricții în ceea ce privește importul de diamante brute de origine mixtă[67]. Certificatele KP emise pentru diamantele (diamante naturale, neindustriale sau brute, egale cu sau mai mari de 0,5 carate) importate în UE, trebuie să menționeze toate țările de origine[68]. Începând cu 1 martie 2025, doar certificatele KP cu origine unică sau origine mixtă De Beers DTC („*Diamonds Trading Company*”) sunt acceptate. Așa-numitele diamante „*Botswana Sort*” ale De Beers sunt acceptate deoarece cuprind diamante agregate care nu sunt extrase în Rusia (Botswana, Canada, Namibia și Africa de Sud).

Schema de certificare G7 funcționează prin utilizarea și extinderea tehnologiilor și controalelor de urmărire existente. Producătorii de diamante vor putea include informațiile necesare în platforma de trasabilitate, care este apoi verificată prin registrul distribuit și certificată la nodul de import G7.

Certificarea opțională G7 a diamantelor brute a început la 1 martie 2024, pe baza documentelor care dovedesc originea minieră a diamantelor la import. La 1 martie 2024, toate diamantele brute (codurile NC 7102 31 00 și 7102 10 00) de 1,0 carat sau mai mult care intră pe piața UE trebuie să treacă printr-un așa-numit „nod de import brut”, situat în Anvers (Belgia) pentru verificarea și certificarea inițială, inclusiv verificarea fizică. Belgia se ocupă astăzi de 99,99% din importurile de diamante brute ale UE. De la 1 septembrie 2024, pragul a fost redus la 0,5 carate sau mai mult. Un certificat G7 de identificare a diamantului este emis în nodul brut.

În plus, un Registru G7 bazat pe blockchain („*registrul distribuit*”) va interoga sistemele de trasabilitate pentru a obține informații deja existente despre diamantele care urmează să fie importate într-o jurisdicție G7, fiind emis un certificat G7 care este adăugat apoi în registru. Registrul G7 bazat pe blockchain este un registru software autonom, accesibil autorităților competente și va fi interoperațional cu mai multe soluții existente care facilitează Schema de Certificare G7^[69].

[67] Originea mixtă nu mai este acceptată pe Certificatul KP

[68] <https://www.awdc.be/g7eu-sanctions-faq>

[69] https://finance.ec.europa.eu/system/files/2023-12/faqs-sanctions-russia-diamonds_en.pdf

Din analiza realizată, în perioada 2021-2024 entitățile raportoare din sectorul de metale și pietre prețioase nu au transmis rapoarte de tranzacții suspecte în legătură cu activități de finanțare a terorismului.

Aproximativ 46% dintre respondenți au instiuit mecanisme la nivel intern în scopul implementării modului de punere în aplicare a sancțiunilor internaționale care constau cel puțin în verificări manuale pe motoarele de căutare ale UE și ONU, inclusiv verificări prin intermediul informațiilor disponibile la https://www.onpcsb.ro/a/160/*regim-sanctionatoriu. Cu toate acestea, unele entități consideră că nu este necesar să efectueze astfel de verificări sau să implementeze mecanisme la nivel intern.

În plus, principalii indicatorii de suspiciune („red flags”) pe care entitățile respondente îi au în vedere atunci când evaluează și identifică riscurile asociate jurisdicțiilor cu grad ridicat de finanțare a terorismului sunt:

Clienții provin din țări care sunt supuse unor sancțiuni, embargouri sau măsuri similare, instituite, de exemplu, de Uniunea Europeană sau de Organizația Națiunilor Unite, 13.33%

Bunurile care fac obiectul tranzacției provin din țări care, conform evaluării organismelor internaționale de profil, nu dispun de sisteme efective de combatere a finanțării terorismului, 6.67%

Printre indicatorii de suspiciune identificați la nivelul unei entități care oferă programe de fidelitate se regăsește și comportamentul suspect al unor clienți care refuză înrolarea în cadrul unor astfel de programe.

Un număr semnificativ dintre entitățile respondente au declarat faptul că nu au identificat astfel de situații sau indicatori, considerând că nu este cazul să aibă în vedere în cadrul activității desfășurate de riscurile de expunere la fenomenul de finanțare a terorismului. În plus, nu au fost identificate situații în care clienții să fie vizați de sancțiuni internaționale ale UE sau ONU.

CONCLUZIE

Cadrul normativ care instituie regimuri sancționatorii și măsuri restrictive este riguros reglementat la nivel internațional și național, instituind obligații clare pentru autoritățile naționale competente și pentru entitățile supravegheate în vederea respectării reglementărilor internaționale. În plus, certificarea obligatorie prin Schema de Certificare G7, care operaționalizează Registrul G7 bazat pe blockchain, va interoga sistemele de trasabilitate pentru a obține informațiile existente referitoare la diamantele ce urmează a fi importate într-o jurisdicție G7. Ulterior, va fi emis un certificat care va fi înscris în același registru asigurând trasabilitatea și facilitând accesul la informații legate de acestea pe întregul traseu al importului. Aproximativ jumătate dintre entitățile respondente realizează verificări ale listelor de sancțiuni internaționale prin consultarea surselor oficiale puse la dispoziție de Uniunea Europeană și Organizația Națiunilor Unite. În plus, mecanismele instituite la nivel intern pentru asigurarea conformității cu regimurile sancționatorii prevăd utilizarea unor indicatori de suspiciune, în baza cărora sunt identificate și evaluate riscurile aferente expunerii la jurisdicții asociate cu un nivel ridicat de finanțare a terorismului. Cu toate acestea, entitățile raportoare trebuie să ia în considerare indicatori de suspiciune relevanți și adecvați, care să permită identificarea și analiza activităților suspecte, în raport cu riscurile de expunere la finanțarea terorismului, specifice atât propriei activități, cât și sectorului în care activează.

Având în vedere riscul de eludare a sancțiunilor internaționale, entitățile implicate în tranzacții transfrontaliere trebuie să ofere o atenție sporită conformității cu obligațiile legale în materia prevenirii spălării banilor și finanțării terorismului și punerii în aplicare a sancțiunilor internaționale. Acestea trebuie să adopte politici și proceduri clare, documentate și eficient implementate, care să permit identificarea, evaluarea și gestionarea riscurilor asociate relațiilor de afaceri și tranzacțiilor cu clienți proveniți din țări terțe sau jurisdicții cu risc ridicat. Totodată, autoritățile competente trebuie să consolideze cooperarea internațională și schimbul de informații relevante, în vederea detectării, prevenirii și sancționării oricăror tentative de ocolire a măsurilor restrictive, asigurând astfel aplicarea unitară și eficientă a sancțiunilor la nivel global.

RISCU PRIVIND CONFORMITATEA

Gradul de conformitate al entităților raportoare cu obligațiile legale în materia prevenirii spălării banilor și finanțării terorismului poate reprezenta o vulnerabilitate pentru sectorul financiar și poate crește expunerea la introducerea în circuitul civil a produselor provenite din infracțiuni sau la activități de eludare a sancțiunilor internaționale.

În ceea ce privește conformitatea la nivelul entităților respondente, un procent de aproximativ 93% au stabilit cel puțin o persoană desemnată sau un ofițer de conformitate (în cazul instituțiilor financiare), cu responsabilități în aplicarea dispozițiilor legale în materia prevenirii spălării banilor și a finanțării terorismului.

Principalele măsuri de cunoaștere a clientelei (CDD) aplicate de către entitățile respondente în perioada 2021-2024 sunt evidențiate mai jos:

Cu toate acestea, nu se efectuează verificări privind sursa veniturilor sau a fondurilor, verificări suplimentare pentru clienții din jurisdicții cu risc ridicat sau verificări suplimentare pe baza încadrării clienților într-un grad de risc raportat la factori precum valoarea tranzacțiilor, frecvența, etc.

Informațiile privind clienții sunt actualizate la fiecare tranzacție cu valoare ridicată de către aproximativ 46% din respondenți, o dată pe an sau mai des de către aproximativ 13% din respondenți sau numai în cazul unor schimbări semnificative în portofoliul clientului de către aproximativ 33% dintre respondenți. Totodată, una dintre entitățile chestionate a menționat că actualizează aceste informații în contextul oricărei tranzacții peste 500 RON, în situația în care clientul persoană fizică este înrolat în programul de fidelitate.

Documentele solicitate pentru identificarea clienților sunt:

A. Pentru clienții persoane fizice

- ▶ Carte de identitate – 93.33%
- ▶ Pașaport – 60%
- ▶ Permis de conducere – 20%
- ▶ Permis de ședere (pentru clienții nerezidenți) – 40%

B. Pentru clienții persoane juridice

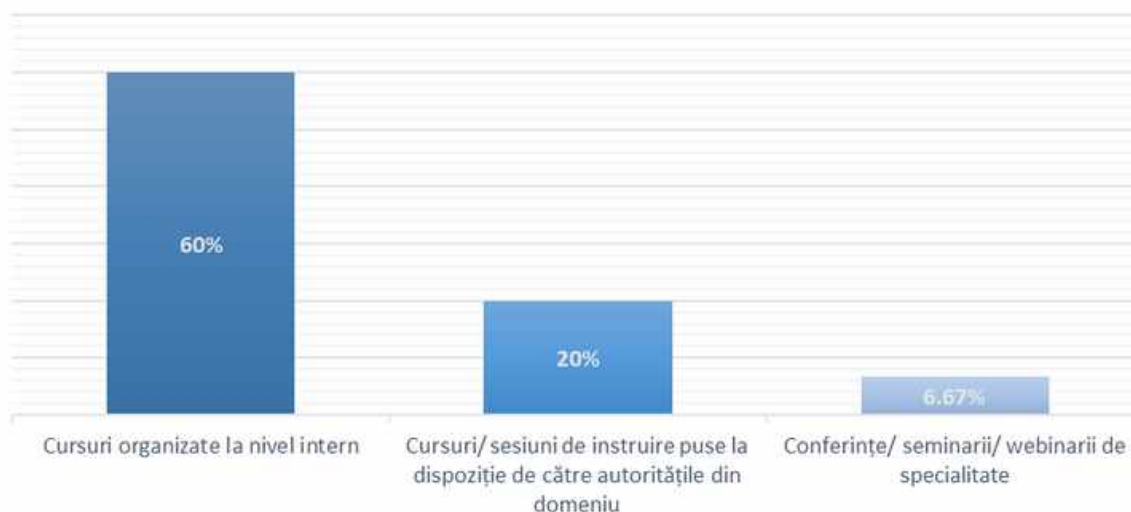
- ▶ Certificat de înregistrare – 46.6%
- ▶ Date de identificare ale reprezentantului legal/împuternicitului – 26.67%
- ▶ Documente privind beneficiarul real – 20%

În ceea ce privește frecvența cu care sunt actualizate informațiile privind clienții, datele sunt reprezentate în tabelul de mai jos:

La fiecare tranzacție cu valoare ridicată	O dată pe an sau mai des	Numai în cazul unor schimbări semnificative în portofoliul clientului
46.67%	13.33%	33.33%

Instruirea continuă a angajaților pentru a cunoaște obligațiile legale și a recunoaște mai ușor comportamente sau tranzacții suspecte în activitățile desfășurate de entitatea raportoare reprezintă un pilon fundamental în mitigarea riscurilor de spălare a banilor și finanțare a terorismului, asigurând conformitatea cu reglementările în vigoare.

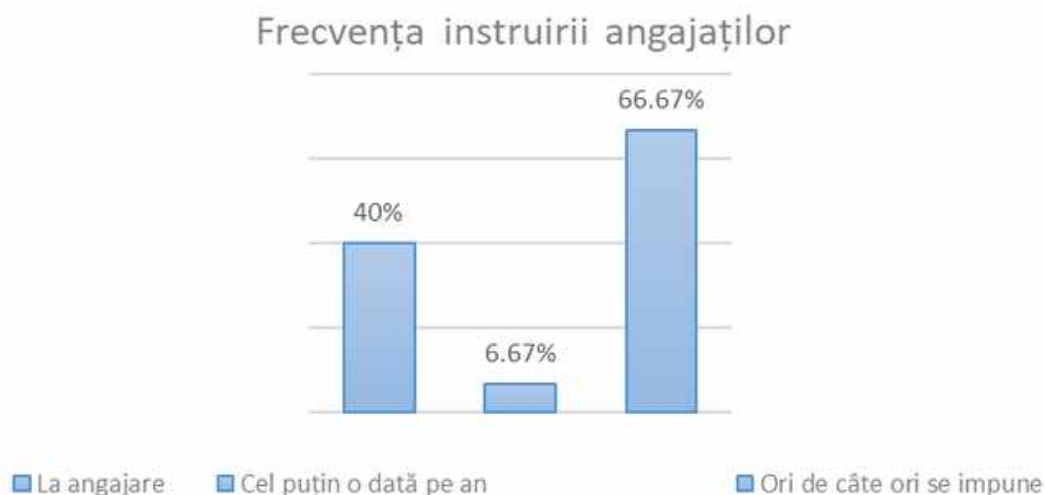
Instruirea angajaților

Entitățile au indicat și alte tipuri de programe de instruire a angajaților precum chestionare de evaluare internă sau procedura de etică. Cu toate acestea, un procent de 26,67% din respondenți nu organizează programe de instruire a personalului în materie de prevenirea și combaterea spălării banilor și a finanțării terorismului.

În plus, aproximativ 80% din entitățile respondente nu au participat în perioada 2021-2024 la sesiunile de instruire organizate de Oficiul Național de Prevenire și Combatere a Spălării Banilor. Aceste sesiuni de instruire sunt oferite cu titlu gratuit, cu o frecvență conform gradului de risc stabilit în Evaluarea Națională a Riscurilor din 2022.

Nu există o frecvență stabilită pentru organizarea cursurilor și a programelor de instruire a angajaților cu privire la obligațiile în materia prevenirii spălării banilor și a finanțării terorismului nu este stabilită pentru un procent de 26.67% dintre entitățile respondente. De asemenea, 2 dintre acestea au menționat faptul că intervalul de organizare a acestor programe de instruire este la 3 ani.

În perioada 2021-2024, din analiza datelor și informațiilor colectate prin intermediul chestionarelor transmise unui eșantion de societăți din sector, entitățile respondente nu au identificat situații sau cazuri de suspiciuni („red flags”) care să determine necesitatea transmiterii unui raport de tranzacții suspecte către Oficiul Național de Prevenire și Combatere a Spălării Banilor. Totodată, informațiile colectate relevă faptul că unele entități respondente nu efectuează operațiuni de vânzare a obiectelor din metale și pietre prețioase care depășesc plafonul prevăzut de lege.

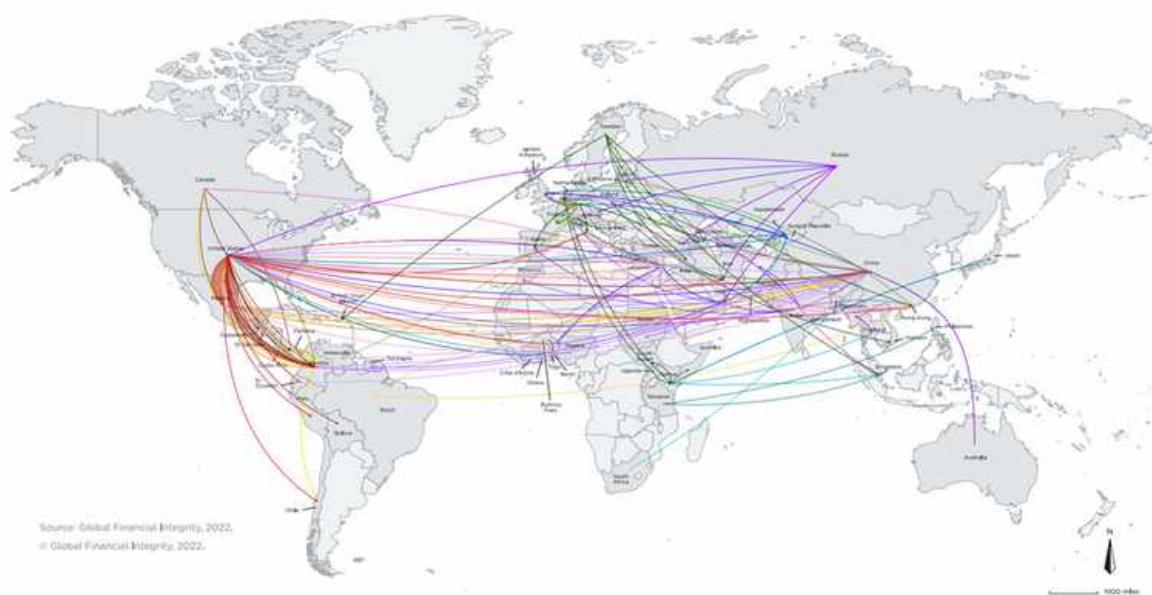
CONCLUZIE

În ceea ce privește conformitatea entităților respondente, un număr semnificativ au desemnat persoane cu responsabilități în aplicarea obligațiilor legale ce le revin în materia prevenirii și combaterii spălării banilor și finanțării terorismului. Astfel, se poate considera că acestea înțeleg parțial riscurile la care se expun în raport cu activitățile pe care le desfășoară, cu toate acestea măsurile de cunoaștere a clientelei pe care le aplică pot fi considerate insuficiente (nu dețin informații privind sursa veniturilor sau a fondurilor, nu realizează verificări suplimentare pentru clienții din jurisdicții cu risc ridicat sau verificări suplimentare pe baza încadrării clienților într-un grad de risc), un număr relativ redus dintre entitățile respondente solicită informații și realizează verificări privind beneficiarul real al clientului, un aspect esențial de avut în vedere atunci când trebuie să aplice măsuri de cunoaștere a clientelei. Totodată, se poate remarca o apetență redusă pentru a instrui angajații, frecvent, la intervale de cel puțin un an sau ori de câte ori este necesar, lucru evidențiat și de numărul foarte redus de participanți la sesiunile de instruire organizate periodic de către ONPCSB dedicate inclusiv comercianților de metale și pietre prețioase.

III.3. Amenințări și vulnerabilități

Comerțul cu metale și pietre prețioase reprezintă un sector expus riscurilor de spălare a banilor și finanțare a terorismului, din cauza valorii ridicate, mobilității și dificultății de urmărire. În acest context, autoritățile naționale competente în colaborare cu organisme internaționale precum FATF, Grupul Egmont de Unități de Informații Financiare, Europol, INTERPOL, Organizația Națiunilor Unite pentru Droguri și Criminalitate (UNODC), Organizația Mondială a Vămirilor (WCO), implementează măsuri integrate de combatere a riscurilor de spălare a banilor și finanțare a terorismului la nivel internațional. Aceste mecanisme includ reglementarea strictă a activităților din sector, activități de supraveghere și control a entităților raportoare, activități de instruire și îndrumare a entităților raportoare în scopul sporirii gradului de conformitate, consolidarea controalelor la frontieră, precum și intensificarea cooperării internaționale și a schimbului de informații.

Conform Raportului Global de Integritate Financiară^[70] din 2023, între anii 2011-2021, spălarea banilor bazată pe comerț (TBML) a depășit suma de 60 de miliarde USD. Având în vedere caracterul transnațional al schemelor de spălare a banilor bazate pe comerț, raportul evidențiază jurisdicțiile implicate în investigarea acestor cazuri:

În plus, aceste scheme pe bază de comerț sunt folosite și pentru alte infracțiuni financiare precum finanțarea terorismului sau eludarea sancțiunilor internaționale. Potrivit aceluiași raport, aproximativ 9% din cazurile identificate au implicat finanțarea terorismului, în timp ce 3% au implicat eludarea sancțiunilor internaționale.

[70] <https://gfin integrity.org/wp-content/uploads/2023/02/TBML-Policy-Brief-Final.pdf>

Potrivit raportului Europol privind decodificarea celor mai amenințătoare rețele criminale din UE[71], publicat în anul 2024, cele mai comune tehnici de spălare a banilor includ investițiile în bunuri de mare valoare, cum ar fi aurul și articolele de lux (27%), utilizarea întreprinderilor cu utilizare intensivă a numerarului, de exemplu în sectorul ospitalității (20%) și utilizarea criptomonedelor (10%). Activitățile de spălare a banilor au loc în peste 80 de țări, iar analiza geografică a operațiunilor arată că 49% dintre cele mai amenințătoare rețele criminale spală bani doar în UE, 32% spală bani atât în UE, cât și în afara ei, iar 19% spală bani doar în afara UE.

Organizația Mondială a Vănilor (WCO) unul dintre principalele organisme internaționale care sprijină aplicarea legii în domeniul vamal, având ca și obiectiv combaterea fluxurilor financiare ilicite care se desfășoară la frontierele internaționale. Aceasta a lansat programul de combatere a spălării banilor și finanțării terorismului în anul 2018, care include două inițiative majore: Proiectul TENTACLE și Proiectul OCTAGON, care oferă sprijin esențial pentru autoritățile de aplicare a legii și unitățile de informații financiare din cinci regiuni diferite ale lumii: America Latină, Africa, Asia-Pacific, Orientul Mijlociu și Europa de Est.

Proiectul TENTACLE este un instrument operațional de consolidare a capacităților Organizației Mondiale a Vănilor (WCO) în domeniul combaterii spălării banilor și finanțării terorismului. Acesta a fost creat cu scopul de a combate fluxurile ilegale de numerar, spălarea de bani bazată pe comerț (TBML) și contrabanda cu pietre și metale prețioase în legătură cu spălarea banilor.

Principalii parteneri ai WCO în cadrul Proiectului TENTACLE sunt Grupul Egmont format din Unități de Informații Financiare și Interpol. Este subliniată importanța avansării investigațiilor privind spălarea banilor și finanțarea terorismului în urma confiscărilor realizate la frontieră și promovarea cooperării internaționale dintre autoritățile de aplicare a legii și unitățile de informații financiare (FIUs). În anul 2023, valoarea totală a confiscărilor de valută, metale și pietre prețioase ca urmare a operațiunilor din cadrul Proiectului TENTACLE a depășit 22 milioane USD.

Colaborarea dintre Organizația Mondială a Vănilor (WCO), Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (OCDE) și Oficiul Națiunilor Unite pentru Droguri și Criminalitate (UNODC), în cadrul proiectului TENTACLE, a condus la înființarea Rețelei Informale de Aplicare a Legii privind Criminalitatea Legată de Minerale (ILEN) — o inițiativă comună care reunește autorități de aplicare a legii, reprezentanți ai industriei și mediului academic și care a devenit o platformă globală esențială pentru colectarea și analizarea informațiilor privind crima organizată și grupările extremiste implicate în exploatarea industriei aurului și pietrelor prețioase^[72].

[71]<https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/Europol%20report%20on%20Decoding%20the%20EU-s%20most%20threatening%20criminal%20networks.pdf>

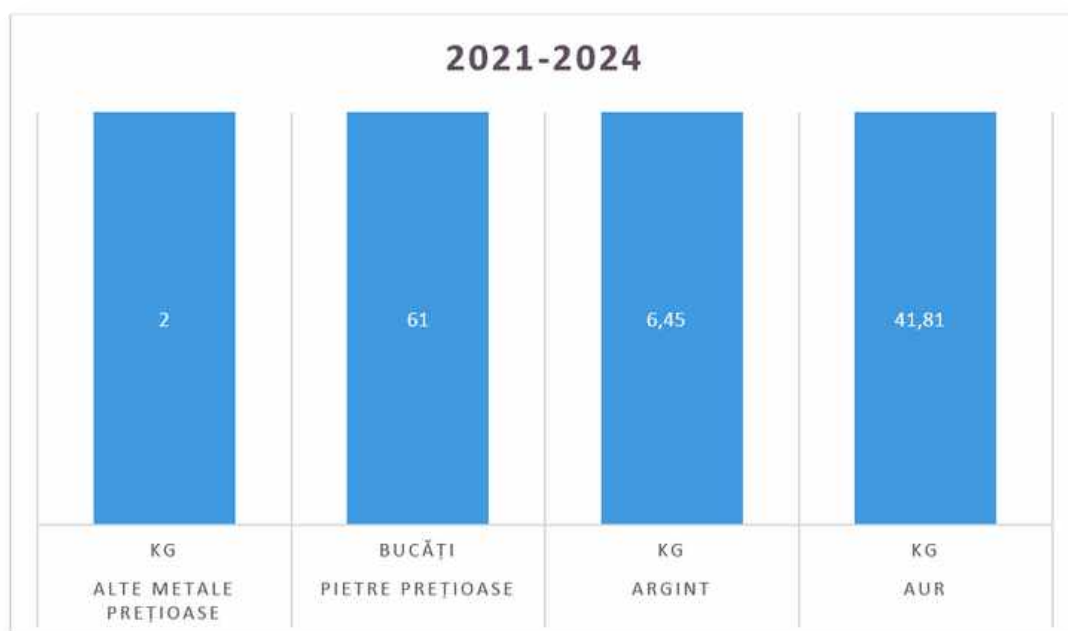
[72]https://www.wcoomd.org/-/media/wco/public/global/pdf/topics/enforcement-and-compliance/activities-and-programmes/illicit-trade-report/itr_2023_en.pdf

III.3.1. Amenințări asociate sectorului

La nivel național, din informațiile primite de la autoritățile de aplicare a legii pentru perioada analizată, schimbul de informații operative asociate infracțiunilor de spălare a banilor este reprezentat astfel:

- Pe canalul INTERPOL – au fost schimbate date și informații operative ca urmare a aproximativ 476 de cereri de asistență polițienească privind infracțiuni de spălare a banilor;
- Prin intermediul Punctului Național Focal – au fost schimbate date și informații operative ca urmare a aproximativ 407 de cereri de asistență polițienească privind infracțiuni de spălare a banilor
- Prin intermediul rețelei securizate Europol SIENA – au fost primite/transmise aproximativ 10.246 mesaje cu privire la săvârșirea de infracțiuni asociate spălării banilor;
- Prin intermediul canalului SIRENE – au fost primite aproximativ 2.264 de formulare și transmise aproximativ 26 de formulare privind persoane urmărite internațional pentru săvârșirea de infracțiuni de spălare a banilor.

În perioada analizată, la nivel național, autoritățile de aplicare a legii au reținut la frontieră, în vederea confiscării, bunuri încadrate în categoria metalelor și pietrelor prețioase, după cum urmează:

În perioada analizată, din informațiile relevante nu au fost identificate mărfuri care se încadrează în categoria bunurilor de lux care să fie plasate sub regim special de zonă liberă. Referitor la situația mărfurilor din sectorul bunurilor de lux (precum bijuterii din metale și pietre prețioase), nu au fost identificate cazuri în care să nu fi fost depuse declarații de informare sau să fi fost dispusă reținerea temporară.

Autoritățile de aplicare a legii au furnizat informații cu privire la cazurile care au ca obiect infracțiuni de spălare a banilor în sectorul comerțului cu bunuri de lux (ce include bijuterii din metale și pietre prețioase), în perioada 2021-2024 fiind identificat un număr scăzut de cazuri aflate în faza de cercetare penală *in rem* sau *in personam*.

În ceea ce privește activitățile de spălare a banilor ce au la bază infracțiuni de corupție ca sursă a fondurilor ilicite, în perioada 2021-2024 au fost identificate un număr de 8 cauze penale pentru infracțiuni de spălare de bani asociate sectorului comercianților cu bunuri de lux. Infracțiunile principale generatoare de bani murdari sunt luarea de mită, traficul și cumpărarea de influență, șantajul, etc. Totodată, valoarea măsurilor asigurătorii dispuse în cauzele penale care au avut ca obiect infracțiuni de spălare a banilor pentru care fondurile provin din infracțiuni de corupție, aferent sectorului comercianților cu bunuri de lux, se ridică la peste 128 milioane RON.

În perioada 2021-2024, nu au fost identificate la nivel național cauze care să aibă ca obiect infracțiuni de spălare a banilor în care fondurile să provină din săvârșirea de infracțiuni de mită străină în contextul operațiunilor economice internaționale asociată funcționarilor publici străini.

III.3.2. Vulnerabilități asociate sectorului

La nivel sectorial, vulnerabilitățile asociate comerțului cu metale și pietre prețioase rezultă atât din caracteristicile acestor produse și al piețelor comerciale deservite de actorii din sector, cât și din nivelul de conformitate și eficiența măsurilor adoptate la nivel intern pentru reducerea riscurilor de spălare a banilor și finanțare a terorismului.

Principalele vulnerabilități identificate sunt împărțite în 4 categorii:

- Valoarea mare a produselor;
- Natura globală a lanțului de comercializare;
- Scheme de spălare a banilor bazate pe comerț (TBML);
- Folosirea metalelor sau pietrelor prețioase ca monedă de schimb.

Diamantele se caracterizează printr-o durabilitate ridicată, prețuri relativ stabile și capacitatea de a-și menține valoarea pe termen lung, ceea ce le face atractive ca instrumente de investiție – inclusiv pentru fonduri a căror proveniență este din afara industriei. Totodată, aceste caracteristici pot atrage infractori, deoarece permit transferul veniturilor ilicite în active greu de confiscat și cu un risc redus de depreciere.

Evaluarea diamantelor este marcată de un grad ridicat de subiectivitate, constituind o vulnerabilitate majoră. În lipsa unor tarife oficiale pentru pietrele brute sau șlefuite, prețul pe carat variază semnificativ în funcție de cei patru factori de clasificare (cei patru C): greutatea în carate, forma, culoarea și claritatea. Cu excepția greutății, toți ceilalți indicatori sunt apreciați subiectiv, influențând în mod interdependent valoarea finală.

De asemenea, diamantele pot fi expuse la spălarea banilor și finanțarea terorismului din cauza lanțurilor comerciale globale opace, odată ce aceste bunuri își schimbă proprietarul și sunt introduse în circuitul civil, devin greu de monitorizat, atât din perspectiva identificării proprietarilor anteriori, cât și referitor la valoarea reală a acestora. Odată ce diamantele sunt prelucrate și încorporate în bijuterii, determinarea provenienței acestora devine practic imposibilă întrucât sistemul de certificare Kimberley se aplică doar diamantelor brute.

Organizațiile criminale utilizează aurul ca mijloc de disimulare a transferului de valoare, conferind astfel o aparență de legalitate fluxurilor financiare, indiferent de proveniența licită sau ilicită a acestora. Totodată, aceste practici permit relocarea aurului în zone mai favorabile desfășurării activităților infracționale.

Având în vedere valoarea intrinsecă a aurului și caracterul său universal ca metodă alternativă de plată, aurul vândut cu amănuntul este adesea perceput ca o alternativă viabilă la numerar, fie pentru plata datoriilor, fie pentru distribuirea profiturilor obținute din activități infracționale.

FATF a analizat în cadrul unui raport privind riscurile și vulnerabilitățile de SB/FT asociate aurului^[73] principalele caracteristici ale acestuia care îl expun la activități de reciclare a fondurilor ilicite. Principala constatare din raport a evidențiat faptul că datorită caracteristicilor extrinseci ale aurului, acesta îl face atât atractiv pentru, cât și vulnerabil la exploatarea de către organizațiile criminale care trebuie să își legitimeze activele. Aurul are o valoare intrinsecă ridicată, este ușor de introdus ilegal și de schimbat în întreaga lume și poate fi comercializat anonim. La fel ca alte pietre și metale prețioase, semnificația istorică și culturală extinsă a aurului, precum și potențialul său de a legitima numerarul ilicit, creează oportunități pentru utilizarea abuzivă a acestuia.

Grupările de crimă organizată pot falsifica documentele ce atestă puritatea, greutatea, originea și valoarea aurului, pentru a obține profituri sau a justifica proveniența ilicită a fondurilor ori bunurilor. Această denaturare poate, de asemenea, facilita comiterea de fraude fiscale.

[73]<https://www.fatf-gafi.org/content/dam/fatf-gafi/reports/ML-TF-risks-vulnerabilities-associated-with-gold.pdf>

Diamantele sunt utilizate de infractori pentru transportul, depozitarea și conservarea averii, dar și ca simbol al statutului social. Comerțul global cu diamante variază de la tranzacții internaționale moderne desfășurate prin intermediul sistemului financiar, până la piețe informale locale. Comercianții sunt extrem de diverși, de la persoane foarte sărace din zone izolate și instabile economic sau politic, până la persoane cu o putere financiară semnificativă și mari companii multinaționale care operează în centre financiare majore, utilizând mecanisme comerciale speciale și burse de diamante.

Aceste trăsături fac din diamante o marfă susceptibilă exploatării de către organizații criminale transnaționale și grupuri teroriste, care încearcă să transfere valoare sau să legitimizeze tranzacții și profituri ilicite.

Într-un raport al FATF privind tendințe și evoluții în spălarea banilor bazată pe comerț^[74], au fost evidențiate vulnerabilitățile asociate exploatării aurului și altor metale prețioase, fiind adesea un factor în schemele de spălare a banilor bazate pe comerț (TBML). Printre acestea, a fost evidențiată utilizarea aurului ca formă alternativă de stocare a valorii în procesul de spălare a banilor, fiind considerat mai degrabă ca un substitut al numerarului decât ca o marfă folosită pentru transferul valorii.

Potrivit aceluiași raport, au fost identificate sectoarele economice vulnerabile la infracțiuni de spălare a banilor pe bază de comerț, printre care se regăsesc și sectoarele sau produsele cu valoarea ridicată, cu volum redus (precum metalele prețioase). Principalele vulnerabilități care favorizează exploatarea TBML sunt:

- Mărfurile cu marje mari de preț;
- Mărfurile cu cicluri comerciale extinse (expediere în mai multe jurisdicții);
- Mărfuri care sunt dificil de examinat de către autoritățile vamale.

Spălarea banilor bazată pe comerț a fost definită de FATF^[75] drept „*procesul de disimulare a veniturilor provenite din infracțiuni și transferul valorilor prin utilizarea tranzacțiilor comerciale, în încercarea de a legitima originea lor ilegală sau de a finanța activitățile acestora*”.

Scopul principal al oricărei scheme de spălare a banilor bazată pe comerț (TBML) este mișcarea intenționată a veniturilor ilicite prin exploatarea fluxurilor comerciale internaționale. Astfel, infractorii pot recurge la diverse activități ilegale, precum emiterea de facturi false sau declararea incorectă a bunurilor, în scopul evitării controalelor vamale și fiscale. Cu toate acestea, scopul final al acestor scheme de spălare a banilor bazate pe comerț nu este circulația bunurilor, ci a banilor, facilitate de tranzacțiile comerciale.

[74] <https://www.fatf-gafi.org/content/dam/fatf-gafi/reports/Trade-Based-Money-Laundering-Trends-and-Developments.pdf>

[75] <https://www.fatf-gafi.org/content/dam/fatf-gafi/reports/Trade%20Based%20Money%20Laundering.pdf>

La nivel național, nu au fost realizate tipologii de spălare a banilor și finanțare a terorismului asociate sectorului comerțului cu metale și pietre prețioase. Pe baza datelor și informațiilor disponibile, menționăm cu titlu exemplificativ următoarele vulnerabilități asociate sectorului și indicatori de suspiciune („*red flags*”) relevanți pentru activitățile desfășurate de entitățile din acest sector:

- lipsa raportării tranzacțiilor suspecte de către entitățile raportoare din acest sector;
- un număr redus de rapoarte cu tranzacții în numerar transmise către ONPCSB;
- cunoașterea insuficientă a obligațiilor legale în materia CSB/CFT;
- transferuri transfrontaliere către țări în care compania nu este înregistrată;
- tranzacții între cumpărători și vânzători interni cu venituri din vânzări trimise către terți necunoscuți în străinătate
- mișcarea unor sume de bani anormal de mari în diverse conturi ale persoanelor fizice și juridice, fără legătură cu natura activității lor;
- număr semnificativ de companii înregistrate pe numele unei singure persoane fizice;
- lipsa clarității modului în care compania transportă marfa pe care a cumpărat-o;
- plăți în numerar pentru comenzi de valoare mare oferă indicii rezonabile cu privire la suspiciuni de spălare a banilor bazată pe comerț (TBML);
- clasificarea greșită a purității, greutății, originii și valorii aurului în formularele de declarație vamală;
- aurul este expedit către sau dintr-o jurisdicție cu risc ridicat pentru activități de spălare a banilor sau jurisdicții necooperante;
- aurul este transportat printr-una sau mai multe jurisdicții cu risc ridicat/necooperante fără niciun motiv economic aparent;
- dimensiunea transportului sau tipul de marfă expedită pare a fi incompatibilă cu amploarea sau dimensiunea activității exportatorului sau importatorului, având în vedere activitatea comercială obișnuită sau transportul nu are sens economic, adică nu există o explicație rezonabilă pentru investiția financiară a clientului în transport;
- volume mari de fonduri transferate internațional și apoi retrase foarte rapid;
- retrageri semnificative de numerar din conturile bancare de către participanții din industria tranzacționării aurului;
- tranzacții între cumpărători și vânzători interni cu venituri din vânzări trimise către terți necunoscuți în străinătate.

III.3.3. Tendințe emergente privind riscurile de SB/FT asociate sectorului

Infractorii și grupurile infracționale organizate au un *modus operandi* complex în procesul reciclării fondurilor ilicite, dintre care s-au evidențiat obținerea bunurilor ori fondurilor prin dobândirea lor nelegală, prin interpunerea unor persoane fizice sau juridice și efectuarea de transferuri succesive de proprietate de natură să creeze aparența de legalitate, dar și pentru ascunderea provenienței ilicite.

Având în vedere caracteristicile specifice metalelor și pietrelor prețioase, acestea sunt frecvent utilizate pentru reciclarea banilor murdari proveniți din diverse infracțiuni. În acest context, autoritățile de aplicare a legii identifică în timpul perchezițiilor domiciliare inclusiv bunuri de valoare ridicată precum ceasuri de lux, bijuterii sau lingouri de aur, pe care le confiscă.

Bunurile provenite din activități infracționale pot fi supuse confiscării de către autoritățile competente, inclusiv când aceste active sunt:

- venituri directe obținute din infracțiuni (de exemplu, bijuteriile furate dintr-un magazin);
- venituri indirecte obținute din infracțiuni (de exemplu, o mașină cumpărată datorită banilor proveniți din bijuteriile furate sau achiziția de metale și pietre prețioase cu veniturile provenite din alte infracțiuni predicat);
- instrumente ale infracțiunii (de exemplu, mașina folosită pentru a comite jaful de bijuterii).

Recuperarea acestor active reprezintă unul din obiectivele principale pe care autoritățile competente și organismele internaționale^[76] îl au în vedere, reprezentând scopul final al eforturilor de investigare și combatere a criminalității la nivel global.

În ceea ce privește finanțarea terorismului, aceasta se menține la un nivel foarte scăzut fiind direct influențată de evoluțiile pe plan internațional, potrivit constatărilor din Evaluarea Națională a Riscurilor.

Țara noastră nu se confruntă cu un fenomen terorist autohton și nu există organizații sau celule teroriste care să acționeze pe teritoriul național. În plus, pe teritoriul național, nu au fost identificate rețele constituite în scopul obținerii, colectării sau transmiterii de fonduri în străinătate, în beneficiul organizațiilor teroriste sau al persoanelor implicate în activități calificate drept acte de terorism.

Măsurile adoptate până în prezent au contribuit la menținerea climatului de securitate națională și au împiedicat materializarea amenințărilor teroriste.

[76] <https://www.europol.europa.eu/media-press/newsroom/news/out-of-their-hands-europol-and-asset-recovery>.

Cu toate acestea, trebuie avut în vedere că, în raport cu vulnerabilitățile și amenințările asociate sectorului comerțului cu metale și prețioase, inclusiv riscurile inerente acestora, este necesară o atenție sporită în procesul de identificare și evaluare a riscurilor de finanțare a terorismului. Astfel, entitățile raportoare trebuie să adopte politici și mecanisme la nivel intern, care să fie actualizate și adaptate specificului activității pe care o desfășoară, piețelor deservite, profilului clienților, ținând cont de jurisdicțiile din care provin clienții sau din care sunt efectuate transferurile de fonduri.

De asemenea, entitățile raportoare trebuie să depună toate diligențele necesare în scopul punerii în aplicare a sancțiunilor internaționale pentru a reduce riscul să fie implicate în activități care urmăresc eludarea sancțiunilor internaționale, facilitând indirect finanțarea activităților teroriste.

Exemplu 1. Grup infracțional organizat implicat în contrabandă și spălare de bani

În anul 2022, autoritățile de aplicare a legii au desfășurat o acțiune de amploare, efectuând percheziții domiciliare în continuarea cercetărilor în cauza privind constituirea unui grup infracțional organizat, cu scopul comiterii infracțiunilor de contrabandă calificată și spălarea banilor.

În cauză, s-a reținut faptul că membrii grupului ar fi creat, în România, compartimente ascunse în autocare, destinate disimulării unor cantități de ordinul sutelor sau chiar miilor de cartușe de țigarete în acele spații, în scopul transportării acestora, clandestin, până în Marea Britanie, fără a le declara la vreo frontieră statală și fără a plăti taxele datorate pentru activitățile de export din România, respectiv introducere în Marea Britanie. După ajungerea la destinație, țigaretile ar fi fost descărcate și predate unor persoane, în vederea valorificării pe piața ilicită.

Pe traseul de întoarcere, membrii grupului ar fi încărcat în compartimentele ascunse ale autocarelor sume mari de bani, după care le-ar fi transportat, clandestin, de pe teritoriul Marii Britanii pe teritoriul României, cunoscând că acei bani provin din comiterea de infracțiuni.

În urma acestei acțiuni, au fost indisponibilizate **46 de lingouri de aur și argint**, 104.530 de euro, 273.274 de lei, 18.284 USD, 300 de lire turcești, 109.167 de lire sterline, 1.865 de lire scoțiene, 10.000 de forinți, 820 de franci elvețieni, 1.850 de dolari australieni, 300 de dolari canadieni. Totodată, au fost indisponibilizate și 87.900 de coroane norvegiene, 480 de coroane suedeze, 4.650 de coroane daneze, 5.000 de coroane cehe, 200 de grivna, 50.000 de ruble belarus, **2 saci și o geantă cu bijuterii de aur și argint**, 20 de cutii cu ceasuri, 800 de cutii cu parfum, 246 de monede, 2 stații de emisie-recepție, un pistol cu gaze, 2.800 de țigarete, portofele, brățări și curele contrafăcute, diverse sisteme informatice și medii de stocare.

Sursa: Poliția Română⁷⁷

Exemplu 2. Evaziune fiscală și spălarea banilor

Autoritățile de aplicare a legii au desfășurat o acțiune pentru combaterea evaziunii fiscale și spălării banilor, context în care au fost descoperite și ridicate **bijuterii**, sume de bani și înscrisuri.

În fapt, șase persoane din România au desfășurat în perioada 2023-2024 activități de skimming în țări din America de Nord și ar fi facilitat altor persoane trecerea ilegală a frontierei dintre Mexic și S.U.A.

Sumele de bani astfel obținute ar fi fost folosite pentru achiziționarea de autoturisme de lux, care ulterior au fost vândute fără a fi declarate din punct de vedere fiscal.

Sursa: Poliția Română⁷⁸

[77] <https://politiaromana.ro/ro/stiri/perchezitii-la-persoane-banuie-de-contrabanda-calificata-si-spalarea-banilor>

[78] <https://politiaromana.ro/ro/stiri/cercetati-pentru-evaziune-fiscala-si-spalarea-banilor>

Exemplu 3. Colaborare cu F.B.I., pentru destrucurarea unui grup infracțional specializat în furt și spălarea banilor

În baza unei comisii rogatorii internaționale transmise de către autoritățile judiciare americane, autoritățile de aplicare a legii din România au efectuat percheziții domiciliare la persoane cercetate pe teritoriul S.U.A., pentru comiterea infracțiunilor de constituire a unui grup infracțional organizat, tâlhărie, furt, înșelăciune cu consecințe deosebit de grave și spălarea banilor.

În perioada 2020-2022, membrii grupului infracțional organizat, constituit pe fondul relațiilor de rudenie dintre membrii săi, ar fi fost implicați în comiterea mai multor zeci de furturi prin distragerea atenției, în dauna unor cetățeni americani, în general persoane în vârstă, cărora le-ar fi sustras **bijuteriile** pe care le purtau sau banii pe care îi aveau asupra lor, apelând inclusiv la violență pentru a deposeda victimele de acestea.

De asemenea, persoanele cercetate de autoritățile polițienești locale, statale și federale din S.U.A. s-ar fi ocupat și de vânzarea de **bijuterii din aur** sau **aur contrafăcut** și ar fi solicitat și obținut beneficii sociale de la guvernul american, fără drept, în baza unei documentații falsificate depuse la autoritățile competente.

Membrii grupării ar fi transferat în România din S.U.A. o parte dintre **bijuteriile** sustrate, în valoare de aproximativ 120.000 USD, iar din profitul ilicit obținut, în scopul spălării acestuia ar fi achiziționat **lingouri și monede din aur** în valoare de aproximativ 732.000 USD, precum și 2 autoturisme de lux, în valoare de 260.575 USD și 230.000 USD. De asemenea, o parte din aurul adus în România ar fi fost amanetat la diverse societăți comerciale de profil, în vederea obținerii de bani lichizi.

În urma perchezițiilor efectuate, au fost indisponibilizate: 8.000 de lei, un autoturism de lux de aproximativ 40.000 de USD, un autoturism de lux de 260.575 de USD și un autoturism de lux de 317.000 de USD, aproximativ **200 de grame de bijuterii din aur, 1 ceas de lux, 7 telefoane mobile** și înscrisuri relevante pentru cauză. Ulterior, în urma activităților investigativ-operative, fiind descoperit și indisponibilizat un alt autoturism de lux, în valoare de aproximativ 250.000 USD.

Asupra autovehiculelor și bunurilor indisponibilizate au fost aplicate sechestre asigurătorii, în vederea recuperării prejudiciului material produs de către persoanele bănuite pe teritoriul S.U.A.

Sursa: Poliția Română⁷⁹

Aceste exemple evidențiază complexitatea fenomenului infracțional, atât la nivel național, cât și la nivel transfrontalier. Activitățile de spălare a banilor din acest sector rareori au o componentă strict națională, acestea fiind caracterizate de operațiuni desfășurate uneori și pe teritoriul a două continente și implică multiple infracțiuni predicat din care provin banii ce urmează a fi reciclați. Principalele infracțiuni predicate asociate sectorului sunt furtul, tâlhăria, contrabanda, evaziunea fiscală și infracțiuni de corupție, unde bunurile pot fi folosite inclusiv ca obiect al comiterii infracțiunii (exemplu: ceas de lux oferit drept mită).

Acțiunile desfășurate de autoritățile de aplicare a legii în colaborare cu alte autorități competente subliniază importanța cooperării internaționale cu scopul combaterii criminalității transfrontaliere, inclusiv în combaterea spălării banilor și finanțării terorismului, fiind esențiale pentru recuperarea prejudiciului și protejarea integrității sistemului financiar internațional.

[79] <https://politiaromana.ro/ro/stiri/colaborare-cu-f-b-i-pentru-destrucurarea-unui-grup-infracțional-specializat-in-furt-si-spalarea-banilor>

În cadrul raportului referitor la riscurile și vulnerabilitățile legate de spălarea banilor și finanțarea terorismului asociate cu aurul^[80], FATF ilustrează diverse scheme de SB/FT folosite de către infractori, mai ales cei implicați în criminalitate organizată.

Studiu de caz 1. Comerțul cu aur pentru legitimarea veniturilor din traficul de droguri

Autoritățile de aplicare a legii dintr-o jurisdicție au descoperit o schemă în care veniturile ilicite provenite de la o organizație de trafic de droguri erau folosite pentru a cumpăra aur. Organizația criminală cumpăra aur de la diverși comercianți cu amănuntul de metale prețioase folosind venituri ilicite din vânzarea de droguri. Aurul era ulterior vândut unui broker de metale prețioase, care îl vindea mai departe altor companii. Veniturile din aceste vânzări erau apoi transferate către un terț, cu legături cu organizația criminală implicată în activități de trafic de droguri, completând astfel ciclul unei scheme de spălare a banilor.]

Sursa: FATF

Studiu de caz 2. Comerțul cu aur utilizat pentru justificarea mutării fondurilor către o altă jurisdicție

O companie care operează în țara A trimitea frecvent reprezentanți în țara B, oferind servicii de cumpărare a aurului, bijuteriilor și pietrelor/metalelor prețioase peste prețurile pieței locale. Ca o consecință a acestei activități, fonduri substanțiale au fost transferate din țara A în țara B, cu justificarea că acestea vor fi folosite pentru a cumpăra aur. Fondurile au fost apoi retrase de la instituțiile financiare din țara B, fie în numerar, fie în cecuri, la scurt timp după efectuarea transferului de fonduri. Nu existau date suficiente despre transferul mărfurilor achiziționate.

Aceeași companie a organizat un eveniment important la un hotel luxos din țara B, anunțând intenția de a cumpăra aur. Cu toate acestea, la eveniment au fost prezenți puțini clienți. Fonduri a căror sursă nu era cunoscută și despre care s-a considerat că exced costurilor organizării evenimentului au fost apoi trimise înapoi în țara A sau trimise în alte țări în care compania nu opera, cu argumentul că vor fi folosite pentru evenimente similare.

Sursa: FATF

Infractorii pot utiliza metalele și pietrele prețioase inclusiv ca instrumente eficiente de plată pentru a disimula proveniența ilicită a fondurilor, în special în cazul infracțiunilor predicat asociate criminalității organizate, precum traficul de droguri. Comerțul cu aur sau diamante, lipsa documentelor justificative, transferurile de fonduri fără un scop economic clar sau mobilitatea transfrontalieră a entităților implicate amplifică expunerea la activități de spălare a banilor sau finanțare a terorismului. Aceste scheme implică rețele de companii paravan, operațiuni comerciale fictive sau excesiv de profitabile, precum și justificări artificiale pentru mișcarea fondurilor între jurisdicții, facilitând astfel fluxuri financiare opace și integrarea fondurilor obținute ilegal în circuitul economic sub o formă aparent legală.

[80] <https://www.fatf-gafi.org/en/publications/Methodsand trends/MI-tf-risks-and-vulnerabilities-gold.html>

În raportul privind spălare de bani și finanțarea terorismului prin comerț cu diamante^[81], FATF a evidențiat amenințări și vulnerabilități de spălare a banilor și finanțare a terorismului, pentru fiecare etapă a lanțului de comercializare al diamantelor.

Infractorii folosesc diverse scheme de spălare a banilor, inclusiv în sectorul comerțului cu metale și pietre prețioase, care presupun utilizarea unor companii paravan pentru a disimula proveniența pietrelor prețioase și a fluxurilor financiare. Sub- sau supra- evaluarea prețului, lanțurile de distribuție lungi și opace, transferurile transfrontaliere de fonduri realizate sub forma unor împrumuturi fictive pot expune entitățile care desfășoară activități în acest sector la riscuri de spălare a banilor sau finanțare a terorismului. Riscurile asociate comerțului cu metale și pietre prețioase cresc vulnerabilitatea sectorului la abuzuri și la utilizarea în scopuri ilicite, ceea ce subliniază necesitatea unor măsuri de reglementare și monitorizare mai stricte.

Studiu de caz 3. Trafic ilegal de pietre prețioase

A (cetățean străin) a înființat o companie într-un oraș important din Rusia, având ca obiect de activitate distribuirea neautorizată de pietre prețioase (diamante). Conform documentelor oficiale, pietrele prețioase erau furnizate de cinci companii înregistrate pe teritoriul jurisdicției X, toate înființate de aceeași persoană. Informațiile obținute de la autoritățile de aplicare a legii au indicat că aceste companii au fost create cu scopul de a spăla pietre prețioase introduse ilegal în țară.

Compania nu ținea evidențe scrise ale tranzacțiilor, iar livrările de diamante se realizau exclusiv la cererea clienților. Transportul pietrelor prețioase către sediul companiei era efectuat de curieri, fără documente justificative.

Veniturile obținute erau transferate în străinătate sub forma unor împrumuturi purtătoare de dobândă acordate unor entități din afara țării, care aveau conturi bancare în jurisdicțiile Y și Z. Autoritățile de aplicare a legii au arătat că acești terți aveau datorii de peste 2 milioane USD față de compania din jurisdicția X. Totuși, analiza detaliată a rapoartelor de tranzacții suspecte (RTS) a relevat că în conturile acestor companii au fost creditate sume ce depășeau 8,9 milioane USD.

Sursa: FATF

Potrivit raportului privind spălarea banilor și finanțarea terorismului prin comerțul cu diamante^[82], FATF a identificat vulnerabilitățile asociate diamantelor și altor pietre prețioase, incluzând comercianții de diamante și alte metale și pietre prețioase în categoria profesioniștilor non-financiari (DNFBP), atunci când efectuează tranzacții cu numerar care depășesc un anumit prag.

[81]<https://www.fatf-gafi.org/en/publications/Methodsandtrends/ML-tf-through-trade-in-diamonds.html>

[82]<https://www.fatf-gafi.org/content/dam/fatf-gafi/reports/ML-TF-through-trade-in-diamonds.pdf>

III.4. Factori de atenuare a riscurilor

Prezenta evaluare sectorială a avut în vedere analiza riscurilor de spălare a banilor și finanțare a terorismului asociate sectorului comerțului cu metale și pietre prețioase, din perspectiva vulnerabilităților pe care le prezintă tranzacțiile sau seriile de tranzacții care au legătură între ele care depășesc echivalentul în lei a 10.000 euro, indiferent de tipul de instrument de plată folosit.

Operațiunile financiare pentru achiziționarea de bunuri de lux (precum bijuterii, ceasuri, etc.) sunt în general derulate prin intermediul tranzacțiilor bancare, inclusiv din perspectiva restricțiilor legale impuse operațiunilor de încasări și plăți în numerar.

În România, operațiunile de încasări și plăți efectuate de către persoane juridice, persoane fizice autorizate, întreprinderi individuale, întreprinderi familiale, liber profesioniști, persoane fizice care desfășoară activități în mod independent, asocieri și alte entități cu sau fără personalitate juridică de la/către oricare dintre aceste categorii de persoane se realizează numai prin instrumente de plată fără numerar, definite potrivit Legii nr. 70/2015 pentru întărirea disciplinei financiare privind operațiunile de încasări și plăți în numerar, cu modificările și completările ulterioare.

Prin excepție, operațiunile de încasări/plăți în numerar efectuate de persoanele menționate mai sus se pot face sub incidența următoarelor plafoane:

- încasările de la persoanele enumerate anterior – în limita unui plafon zilnic de 5.000 lei de la o persoană;
- încasările efectuate de la magazinele de tipul cash and carry de la persoanele enumerate mai sus – în limita unui plafon zilnic de 10.000 lei de la o persoană;
- plățile către persoanele enumerate – în limita unui plafon zilnic de 5.000 lei/persoană, dar nu mai mult de un plafon total de 10.000 lei/zi;
- plățile către magazinele de tipul cash and carry, care sunt organizate și funcționează în baza legislației în vigoare, în limita unui plafon zilnic total de 10.000 lei;
- plățile din avansuri spre decontare, în limita unui plafon zilnic de 1.000 lei, stabilit pentru fiecare persoană care a primit avansuri spre decontare;
- operațiunile de încasări și plăți în numerar efectuate între persoanele enumerate mai sus și persoane fizice, reprezentând contravaloarea unor livrări ori achiziții de bunuri sau a unor prestări de servicii, dividende, cesiuni de creanțe sau alte drepturi și primiri ori restituiri de împrumuturi sau alte finanțări, se efectuează cu încadrarea în plafonul zilnic de 10.000 lei către/de la o persoană.

Totodată, legiuitorul a stabilit un prag maxim pentru operațiuni de încasare și plată între persoane fizice, efectuate ca urmare a transferului dreptului de proprietate asupra unor bunuri sau drepturi, a prestării de servicii, precum și cele reprezentând acordarea/restituirea de împrumuturi; aceste operațiuni se pot efectua în limita unui plafon zilnic de 50.000 lei/tranzacție conform dispozițiilor art. 10 din Legea nr. 70/2015, cu modificările și completările ulterioare.

III.4.1. Factori de atenuare a riscurilor de SB/FT în sectorul comerțului cu metale și pietre prețioase

În aprilie 2022, România a adoptat O.U.G. nr. 53/2022 privind modificarea și completarea Legii nr. 129/2019 privind prevenirea și combaterea spălării banilor și a finanțării terorismului, precum și privind modificarea și completarea unor reglementări, cu modificările și completările ulterioare, care stabilește obligația „altor persoane care, în calitate de profesioniști, comercializează bunuri, numai în măsura în care efectuează tranzacții în numerar a căror limită minimă reprezintă echivalentul în lei a 10.000 euro, indiferent dacă tranzacția se execută printr-o singură operațiune sau prin mai multe operațiuni care au o legătură între ele”, de a notifica în termen de 15 zile Oficiul cu privire la începerea/suspendarea/încetarea activității care intră sub incidența prevederilor Legii.

În perioada 2021-2024, Oficiul Național de Prevenire și Combateră a Spălării Banilor a organizat periodic sesiuni de instruire, în mod gratuit, destinate persoanelor care, în calitate de profesioniști comercializează bunuri, inclusiv metale și pietre prețioase, numai în măsura în care efectuează tranzacții în numerar, a căror limită minimă reprezintă echiv. în lei a 10.000 euro, indiferent dacă tranzacția se execută printr-o singură operațiune sau prin mai multe operațiuni legate între ele. În plus, pentru a oferi îndrumare și informații relevante privind implementarea eficientă a politicilor și mecanismelor la nivel intern de către entitățile raportoare din acest sector, în anul 2024 au fost elaborate și publicate *Ghidul privind tipologii de spălare a banilor în domeniul comercializării metalelor și pietrelor prețioase*^[83] și *Ghidul privind identificarea persoanelor expuse public*^[84], actualizat în anul 2025^[85] din perspectiva implementării recomandărilor privind aderarea României la OCDE.

Aceste măsuri au fost instituite de autoritățile competente în scopul asigurării integrității sistemului financiar și al implementării de mecanisme de protecție, inclusiv din perspectiva prevenirii și combaterii spălării banilor și finanțării terorismului. Rolul acestora este de a adresa amenințările asociate utilizării sistemului financiar în scopuri ilicite, de a spori transparența și trasabilitatea tranzacțiilor.

La nivel european, având în vedere măsurile de atenuare de ordin legislativ menționate în cadrul SNRA, în anul 2024 a fost adoptat pachetul legislativ care cuprinde și Regulamentul (UE) 2024/1624 privind prevenirea utilizării sistemului financiar în scopul spălării banilor sau finanțării terorismului, fiind direct aplicabil în toate statele membre începând cu 10 iulie 2027. Regulamentul extinde aplicarea normelor de combatere a spălării banilor la noi entități obligate, inclusiv comercianții

[83] <https://onpcsb.ro/uploads/articole/attachments/67eb8f930d612007345948.pdf>

[84] <https://onpcsb.ro/uploads/articole/attachments/6697c56d7095c645536629.pdf>

[85] <https://onpcsb.ro/uploads/articole/attachments/681d8f6043a41869219946.pdf>

bunuri de lux^[86]. Această măsură a fost adoptată în contextul riscurilor de spălare a banilor și de finanțare a terorismului asociate unor activități de comerț cu bunuri de valoare ridicată. De asemenea, persoanele a căror activitate profesională regulată sau principală este comercializarea de metale și pietre prețioase vor intra sub incidența reglementărilor impuse de noul pachet legislativ^[87], fiind eliminată astfel valoarea minimă a unei tranzacții sau serii de tranzacții cu legătură între ele, care până acum condiționa încadrarea ca entitate raportoare.

La nivel național, desfășurarea activităților de comerț cu metale și pietre prețioase este reglementată și impune autorizarea prealabilă a operatorilor economici, autorizație care este ulterior vizată anual și impune inclusiv condiții fit&proper pentru comercianții de metale și pietre prețioase. În plus, România este implicată activ în Sistemul de certificare pentru Procesul Kimberley privind comerțul internațional cu diamante brute, Autoritatea Națională pentru Protecția Consumatorilor (ANPC) fiind una dintre cele șapte autorități comunitare cu atribuții în ceea ce privește confirmarea certificatelor Kimberley care însoțesc importurile de diamante brute, emiterea și validarea celor care însoțesc exporturile, verificarea fizică a fiecărei încărcături, confirmarea și certificarea stocurilor. În exercitarea atribuțiilor ce îi revin, ANPC colaborează cu Comisia Europeană și cu celelalte instituții similare din statele membre.

Autoritățile competente oferă o atenție sporită măsurilor de atenuare a riscurilor și continuă eforturile de combatere a spălării banilor și finanțării terorismului, raportat la riscul de expunere a sectorului de comerț cu metale și pietre prețioase. În plus, autoritățile de aplicare a legii împreună cu organismele internaționale din care fac parte și Unitățile de Informații Financiare folosesc mecanisme de cooperare internațională pentru a reduce riscul transfrontalier asociat comerțului cu metale și pietre prețioase și pentru a combate spălarea banilor și finanțarea terorismului având în vedere că grupările infracționale organizate desfășoară activități ilegale cu dimensiune transnațională.

[86]<https://www.consilium.europa.eu/ro/press/press-releases/2024/05/30/anti-money-laundering-council-adopts-package-of-rules>

[87]https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=OJ:L_202401624

CATEGORIE DE RISC	AMENINȚĂRI	VULNERABILITĂȚI	PROBABILITATE	IMPACT	NIVEL DE RISC
RISCUl PRIVIND PRODUSELE, SERVICIILE, TRANZACȚIILE SAU CANALELE DE DISTRIBUȚIE	Caracterul transfrontalier al tranzacțiilor	Caracteristicile intrinseci ale produselor	MEDIE	MEDIU	MEDIU
RISCUl PRIVIND CLIEŢII	Clienți din țări terțe/ jurisdicții cu risc ridicat	Măsură insuficientă de cunoaștere a clientului Lipsa unei abordări pe bază de risc	MEDIE	MEDIU	MEDIU
RISCUl GEOGRAFIC	Țară de tranzit pentru fluxuri economice ilicite, inclusiv aur, diamante brute sau pietre prețioase	Rețea de aprovizionare globală	RIDICATĂ	MAJOR	RIDICAT
RISCUl DE ELUDARE A SANCTIUNILOR INTERNAȚIONALE	Folosirea unor rute comerciale alternative în scopul eludării sancțiunilor internaționale	Nivel relativ scăzut de conformanță al entităților raportoare	MEDIE	MAJOR	MEDIU
RISCUl PRIVIND CONFORMITATEA	Cunoașterea insuficientă a obligațiilor de către entitățile raportoare	Absența raporturilor de tranzacții suspecte	MEDIE	MAJOR	MEDIU

Riscul asociat sectorului de comerț cu metale și pietre prețioase în condițiile art. 5 alin. (1) lit. i) din Lege

RISC MEDIU

IV. Concluzii și recomandări

Evaluarea riscurilor de spălare a banilor și finanțare a terorismului asociate sectorului de comerț cu metale și pietre prețioase în România a subliniat, încă o dată, necesitatea unei abordări globale a acestor riscuri întrucât expunerea se extinde dincolo de granițele unei singure țări și poate afecta întregul sistem financiar.

În prezent, activitățile infracționale, în special cele care implică criminalitatea organizată, se desfășoară rar într-o singură țară, având adesea valențe transfrontaliere. Mai mult, schemele de spălare a banilor implică trei etape distincte, ceea ce determină infractorii să urmărească integrarea sau plasarea fondurilor ilicite în alte jurisdicții, pentru a reduce trasabilitatea fondurilor și a îngreuna recuperarea prejudiciilor.

Evaluarea riscurilor a evidențiat un nivel moderat de spălare a banilor și finanțare a terorismului la nivel național, ceea ce reflectă eficiența măsurilor și mecanismelor implementate de către entitățile raportoare, cât și de autoritățile competente. Totodată, măsurile de atenuare adoptate ca urmare a rezultatelor Evaluării Naționale a Riscurilor au consolidat și îmbunătățit eficiența sistemului național de CSB/CFT.

De asemenea, au fost identificate anumite deficiențe în ceea ce privește nivelul de conștientizare și conformitate al entităților raportoare, fiind necesară implementarea unor politici și proceduri adaptate, eficiente și actualizate de evaluare și gestionare a riscurilor. Principalele deficiențe includ dificultăți în identificarea beneficiarului real, evaluarea riscurilor specifice și aplicarea insuficientă a măsurilor de cunoaștere a clientelei (CDD) de către entități. În plus, riscul de eludare a sancțiunilor internaționale, deși redus, este prezent și poate constitui o modalitate indirectă de facilitare a activităților de spălare a banilor sau finanțare a terorismului în sectorul comerțului cu metale și pietre prețioase.

În acest context, se impune consolidarea măsurilor de prevenire prin actualizarea continuă a mecanismelor interne de control, intensificarea activităților de instruire și sporirea cooperării între entitățile raportoare și autoritățile competente.

Concluziile generale subliniază progresele realizate în gestionarea riscurilor de spălare a banilor și finanțare a terorismului, evidențiind rolul esențial al cooperării internaționale și al eforturilor continue ale autorităților competente și ale organismelor internaționale în consolidarea măsurilor de prevenire și combatere a spălării banilor și finanțării terorismului.

IV.1. Recomandări și măsuri de atenuare

Pentru reducerea riscurilor identificate, se recomandă consolidarea măsurilor de prevenire la nivelul entităților raportoare, prin actualizarea periodică a politicilor interne și alinierea acestora la evoluțiile legislative și la bunele practici internaționale. Este esențială îmbunătățirea proceselor de identificare și verificare a beneficiarilor reali, mai ales în situațiile care implică structuri de proprietate complexe sau clienți din jurisdicții cu risc ridicat.

Totodată, recomandăm entităților raportoare să participe la sesiunile de instruire realizate periodic, în mod gratuit, de către ONPCSB, dedicate persoanelor care, în calitate de profesioniști comercializează bunuri, inclusiv metale și pietre prețioase, numai în măsura în care efectuează tranzacții în numerar, a căror limita minimă reprezintă echiv. în lei a 10.000 euro, indiferent dacă tranzacția se execută printr-o singură operațiune sau prin mai multe operațiuni legate între ele. Tematica cuprinde principalele obligații legale în materie, indicatori de suspiciune („red flags”) și orice alte informații de actualitate relevante.

În plus, pentru o mai bună înțelegere asupra unor aspecte precum identificarea beneficiarului real, identificarea calității de persoană expusă public, îndrumări privind criteriile de recunoaștere a unor situații de risc ridicat sau scăzut de spălare a banilor sau finanțare a terorismului sau diverse tipologii întâlnite în domeniile aflate în portofoliul de supraveghere al ONPCSB, recomandăm entităților raportoare să consulte Secțiunea Ghiduri/Manuale de pe pagina de internet a Oficiului, accesibilă la <https://www.onpcsb.ro/ro/a/157/ghiduri/manuale>.

Intensificarea programelor de formare profesională pentru personalul cu responsabilități în domeniul CSB/CFT are rolul de a crește nivelul de conștientizare și capacitatea de reacție în fața riscurilor emergente. O altă direcție importantă vizează dezvoltarea unor mecanisme eficiente de raportare a tranzacțiilor suspecte și a tranzacțiilor cu numerar.

La nivel național, autoritățile competente trebuie să continue consolidarea relațiilor instituționale și a eforturilor de cooperare internațională, atât prin schimbul de informații, cât și prin implicarea în inițiative comune coordonate de organismele internaționale relevante. Consolidarea acestui cadru de cooperare contribuie direct la eficiența măsurilor de prevenire și combatere a spălării banilor și finanțării terorismului, mai ales în contextul riscurilor transfrontaliere tot mai complexe.

OFICIUL NAȚIONAL DE PREVENIRE ȘI COMBATERE A SPĂLĂRII BANILOR

www.onpcsb.ro

onpcsb@onpcsb.ro

Telefon: (+40)213 155 207

Fax: (+40)213 155 227